

НИКОЛАЙ
РАЙНОВЪ

ЗЛАТНОТО ГЪРНЕ

(ПРИКАЗКИ)

Печатница Херманъ Поле ул. Три Уши, 15.—София

Златното гърне.

Нѣмска приказка

Имало едно време едно дете сираче. Отгледали го чужди хора, но и тѣ били бедни. Когато порасло дали го да слугува на селския говедаръ.

Ханесъ — тъй се казвало момчето — било добъръ, послушенъ и работливъ. На училище той не можель да ходи, защото нѣмало училище наблизо — то било въ едно далечно село, чакъ въ планинитѣ, па и нѣмало кой да подържа момчето. Та Ханесъ не знаель ни да чете, ни да пише. Не знаель той дори името на селото, дето живѣль; не знаель и своето презиме. Казвалъ се Ханесъ Говедарчето. Чий Ханесъ — никой не му билъ казалъ.

Селскиятъ говедаръ, у когото слугуваль само за единъ хлѣбъ, билъ сжщо бедень. Той нѣмавъ деца, жена му била стара. Па и говедарътъ билъ старъ и често боледуваль. — „Говедарътъ скоро ще умре. Ханесъ ще пасе селскитѣ „говеда,“ — казвали хората.

Единъ день говедарътъ падналь тежко болень. Той не можаль да изведе говедата. Ханесъ тръгналь отъ дворъ на дворъ, събраль кравитѣ и телетата, па ги повель на паша. Било късно лѣто. Тревата била — кжде окосена, кжде изгорѣла. Трѣбвало да ги отведе надалечъ, за да се напасатъ. Пасбището, кждето се спрѣло говедарчето, било заградено отъ нивя и гори. Ханесъ пусналь стадото да пасе, па легналь подъ едно дърво на сѣнка и, както се загледалъ въ облацитѣ, заспаль: той билъ толкова уморень, че се събудиль чакъ следъ пладне.

Когато станаль да види говедата, забелѣзаль, че нѣколко крави липсватъ. — „Въ гората ще да сж навлѣзли,“ — си помислиль той и тръгналь да ги търси. Едни намѣриль, а други — не. Надвечерь били намѣрени всички, само едно теле липсвало. Ханесъ навлѣзълъ оше въ гората — да го дири. Викаль, свиркаль,

но телето се не обаждало. Той ходилъ дълго. Слънцето залѣзло, въ гората почнало да притъмнява.

Говедарчето решило да се върне, но забъркало пжтя. Излѣзло на една поляна, заградена съ вѣковни джбове. Тамъ се виждало нѣщо като пжть. — „По тоя пжть,“ — си казалъ Ханесъ, — „ще стигна или до пасбището, или до селото.“ — И той тръгналъ. Но скоро пжтьтъ се свършилъ. Говедарчето се озовало между исполински дървеса — тъмни и страшни, съ толкова дѣбели стѣбла, че и трима души не можели да ги обгърнатъ; върховетѣ имъ се не виждали.

Ханесъ не знаелъ, накжде да върви. Около него се разхвърчели прилепи и кукумявки. Стъмнило се съсемъ. Говедарчето се уплашило. Кжде да пренощува? Въ тая страшна гора навѣрно има звѣрове: може да го разкъсатъ. Както се озѣрталъ наоколо, по едно време Ханесъ видѣлъ, че между дърветата блещука слаба свѣтлина — като че ли надалече има огънь. Той се успокоилъ. — „Тамъ има хора,“ — рекълъ си; — „трѣбва да сж дървари. Ще ида при тѣхъ да пренощувамъ, на утре ще се върна въ село. Тѣ ще ми покажатъ пжтя“.

И той се запжтилъ въ оная посока, дето се виждалъ огъньтъ. Колкото се повече приближавалъ, толкова по-силенъ ставалъ огъньтъ. Най-после говедарчето излѣзло на една полянка. То видѣло едно огромно дърво, съ много дебелъ дънеръ. Предъ него се издигалъ заслонъ отъ греди и дѣски, нѣщо като колиба. Тамъ имало огнище. Буенъ огънь пламтѣло, но хора се не виждали.

Ханесъ се спрѣлъ на поляната; двоумѣлъ се — дали да се приближи до огъня, или не. Въ това време отъ кухия дънеръ на дървото излѣзла бабичка, която се подпирала съ тояга. Тя носѣла гърне. Сложила го на огъня.

Говедарчето се успокоило. То се приближило и рекло: — „Добъръ вечеръ, бабичко.“ — Бабата се обърнала, кимнала съ глава, изгледала момчето и му отвърнала: — „Далъ Богъ добро, синко“. Ханесъ я запиталъ тогава, далече ли е селото и кой пжть води за тамъ.

— Кое село? — попитала бабата съ дрѣзгавъ и слабъ гласъ.

— Нашето село, — отвърналъ Ханесъ.

— Кое е то? Какъ му е името? На земята има много села.

Говедарчето не можело да отговори. То било чувало своитѣ съселани, че казватъ: „Да вървимъ въ село!“ — или — „Далече сме отъ селото,“ — но името на самото село не казвали. Ханесъ помислилъ малко, па рекълъ:

— Онова село, дето е край гората.

Бабата го изгледала, па рекла:

— И край гората има много села. Да, много села — и единъ голѣмъ градъ.

Като чулъ думата „градъ“, Ханесъ си спомнилъ, че слушалъ — негови съселени да сж отивали на пазаръ въ града и да сж се връщали, следъ като накупятъ разни хубави нѣща. Той си помислилъ, че не ще бжде зле, ако отиде въ града, за който билъ слушалъ много чудни приказки. Тамъ ще срещне нѣкой отъ своитѣ съселени, когато отидатъ на пазаръ, и съ него ще се върне въ село.

— Добре, — рекълъ, — азъ искамъ да вървя въ града. Откжде се отива натамъ?

— Въ кой градъ искашъ да отидешъ? — попитала го бабата: — И градове има много. Ти отде си и какъ си се озовалъ тукъ, дето много рѣдко стѣпва човѣкъ?

Ханесъ разказалъ на бабичката всичко — тъй, както си е.

Тогава тя му рекла:

— Не виждашъ ли, че е тъмна нощъ? Накжде ще вървишъ сега? До най-близкия градъ има цѣлъ день пѣтъ, па и до най-близкото село има много пѣтъ да биешъ, та не можешъ се оправи на никжде: мечки и вълци ще те изядатъ. Па и да си отидешъ въ село, знаешъ ли що те чака? Ти си изгубилъ телето, стопанинътъ му ще те прибие. Я остани при мене! Намѣсто да слугувашъ на говедаря, мене помагай. Виждашъ ме, че нито ржцетѣ ми държатъ, нито нозетѣ. Трѣбватъ ми дърва да подклаждамъ огънь, та да си готвя и да се грѣя. Ти ще ми събирашъ дърва и ще ми шѣташъ, а азъ ще те гледамъ не по-зле отъ говедаря.

— Бива, — рекълъ Ханесъ. — Да остана. Но кжде ще спа?

— Има мѣсто, — казала бабата и посочила къмъ дънера.

Като погледнало на тамъ, момчето видѣло широка стая, много добре наредена и постлана. Тамъ се живѣло добре. Ханесь седналъ на пейката, до огъня, па бръкналъ въ торбичката си и извадилъ едно кжсче твърдъ хлѣбъ, що му било останало отъ обѣдъ.

— Нѣма ли малко водица да го наквася? — попиталъ той бабата.

— Види се, че тебе се лесно угажда. — отвърнала тя. — Не си придириливъ. Ей тамъ е изворътъ, на две крачки: можешъ да си натопишъ хлѣба. Но по-добре почакай: ще ти сипя да вечеряшъ съ мене.

Тя изнесла отъ стаята две паници и две лъжици, сипала отъ гърнето на Ханеса, сипала и на себе си, па почнали да ядатъ. Отъ ястието излизала приятна миризма. Момчето си надробило хлѣба и изяло всичко, що имало въ паницата. Такава вкусна гостба то не било яло дотогава.

— Това бѣше много хубаво, — рекълъ Ханесь.

— Такава чорба не можешъ намѣри другаде, — казала бабата. — Никой готвачъ не може да ти я свари. Още никой царъ не е ялъ като нея.

Като се навечеряли, бабата запалила борина и въвела момчето въ стаята, па му посочила единъ кжтъ, дете имало легло, и рекла:

— Ти ще спишъ тамъ, а пкъкъ азъ — хей тамъ. И посочила другъ кжтъ, сжщо съ легло. После духнала борината и легнала. Но Ханесь не билъ спокоенъ. Презъ широкия отворъ на хралупата влизала лунната свѣтлина. Момчето погледнало натамъ, па запитало бабата, нѣма ли врата кжщата ѝ.

— Нѣма, — рекла тя. — Па и не трѣбва.

— Ами не те ли е страхъ да не влѣзатъ звѣрове?

— Мене ли да ме е страхъ отъ звѣрове? — казала бабата. — Всички звѣрове ме познаватъ. Злитѣ се боятъ отъ мене, а добритѣ ме обичатъ. Никой не може нищо лошо да ми направи. Додето си съ мене, не бой се!

На другия день момчето станало още при изгрѣвъ слънце, но бабата била станала преди него. То я видѣло при извора, че мие сждоветѣ.

— Хайде сега да посъберешъ дръвца! — рекла му тя. — Какво имаше на близо, азъ го събрахъ: не ми държатъ нозетѣ да отивамъ по-надалечъ. А ти можешъ да ходишъ навредъ по гората и да събирашъ сухи дърва. Ей тука ги слагай и нареждай.

— Ами ако се изгубя? — запиталъ Ханесъ, — нали сама ти коза, че въ тая гора човѣкъ се лесно изгубва?

— Ако се изгубишъ, запитай нѣкоя птица, кжде е моята колиба, и тя ще те доведе, — рекла бабата.

Ханесъ не рекълъ нищо, но му се не вѣрвало — да го разбератъ птицитѣ. Както и да е, той тръгналъ на дърва, но не мислѣлъ да се отдалечава много. Па и голѣмото дърво, въ чието стѣбло била стаята на бабичката, се виждало отдалече. То било най-високото дърво въ гората. Макаръ че въ дънера му имало много голѣма кухня, то не било изсъхнало, а се разклонявало надъ другитѣ дървета и имъ пазѣло сѣнка съ широката си корона отъ гранки и листовина.

Момчето било сръчно. То насъбрало сума сухи дървета, вързало ги съ пояса си и ги донесло при колибата, па ги наредило до дънера. Тѣй ходило то часъ два, събирало дърва, пренасяло ги, докле подигнало височка редица. По едно време огладнѣло, но се срамувало да каже на бабата.

Ала тя сама разбрала, та го повикала.

— Ела да закусишъ! — рекла. — Трѣбва да си вече прегладнѣлъ.

Когато Ханесъ отишълъ при огнището, гърнето било вече сложено.

— Що искашъ да ядешъ? — попитала бабичката. Той посочилъ гърнето, па рекълъ:

— Каквото се вари тамъ, това ще ямъ. Азъ обичамъ всичко.

— Тамъ се още не вари нищо, — казала бабата. — има само вода. Кажи ми, кое ястие обичашъ най-много — да ти сваря.

На Ханса се не вѣрвало, че бабата ще може да намѣри за готвене всичко, що би пожелалъ той, макаръ че не знаелъ много гостби. Бабата разбрала, що мисли момчето, та рекла:

— Нѣма да чакашъ дълго; само кажи, що ти се яде. За една минута азъ мога да ти свара, опека или опържа каквото пожелаешъ.

— Ти се шегувашъ, бабо, — рекълъ Ханесъ. — Азъ не видѣхъ въ колибата да има ни масло, ни месо, ни дори зеленчукъ. Че ти и хлѣбъ — да ти кажа — нѣмашъ. Какъ ще сготвишъ каквото поискамъ?

— Колкото за хлѣбъ, азъ опекохъ вече въ гърнето, докле ти берѣше дърва. Ето го тамъ, въ кошницата!

И наистина, Ханесъ видѣлъ на другия край на столлицата една тепсия съ малки продълговати хлѣбчета, туку-що изпечени. То не било простъ хлѣбъ, а франзелки съ масло, млѣко и жълтъкъ.

— Е, добре, — казалъ той. — Щомъ е тъй, искамъ пържени макарони съ доματοςъ сокъ.

Той билъ видѣлъ веднѣжъ, на Великъ-день, говедаря да яде такава ястие. Сипали и нему малко. Повкусна гостба той не знаелъ отъ тая.

Бабата взела отъземи малко прѣстъ, отхлупила гърнето и я спуснала, разбъркала съ лъжица и прошѣпнала една-две думи. Подиръ малко гостбата заврѣла толкова силно, че похлупакътъ почналъ да подскача.

— Готово е, — рекла бабата и снела гърнето отъ огъня.

— Кое е готово? — запиталъ Ханесъ. — Макаронитѣ ли?

— Макаронитѣ, разбира се. Нали ми каза, че искашъ пържени макарони?

— Да, но пържени макарони съ доματοςъ сосъ не ставатъ отъ вода и земя.

— Лъжешъ се, синко, — казала бабата. — Отъ вода и земя става всичко, стига да се подправи съ вода и въздухъ. Ще видишъ.

Тя бръкнала съ лъжицата въ гърнето и почнала да сипва въ дветѣ паници. Оказало се, че е сжшата гостба, що искалъ Ханесъ. Дори тия макарони били много по-вкусни отъ онѣзи, които била сготвила нѣкога си говедарката.

— Виждашъ ли, — казала бабата. — Азъ пека, варя и пържа каквото си поискамъ.

— Все въ гърнето ли?

— Все въ него. Стига да му кажа, що да ми сготви и то го сготвя. Завчасъ.

— Хубавъ сждъ имашъ ти, — рекълъ Ханесъ.

Като се нахранили, бабичката измила гърнето, па го изтрила съ малко мъхъ и го закачила надъ огнището. Гърнето било отвънъ черно и окадено, ала отвътре лъщѣло, та дори свѣтѣло. Ханесъ се приближилъ да го разгледа.

— Отъ що е това гърне? — запиталъ той.

— Отъ що ли? Виждалъ ли си злато?

— Не съмъ, но съмъ слушалъ. То ще да е толкова много скъпо.

— Скъпичко е, — рекла тя. — Па се и не намира. Не можешъ го купи на пазара, нито може златаръ да ти го изкове.

Отъ тоя день бабата вече не питала Ханеса, що да му сготви, а варѣла, пържела и печела всѣки день различни гостби. Той усѣщаль, че отъ тѣзи ядива става много силенъ и бързо расте. Отъ день на день можель да пренася на грѣбъ все повече дърва. Отначало берѣлъ сжчки и сухи клони, а после почналъ да мъкне и цѣли дървета. Той насъбралъ всички сухи дърва, що имало край пжтекиѣ около колибата.

Единъ день той се отдалечилъ доста навътре, въ гората. Направилъ голѣмъ товаръ и го нарамилъ, но събркалъ пжтеката. Залуталъ се въ непознати мѣста. Додето се чудѣлъ, на кжде да тръгне, чулъ, че на едно близко дърво чука зеленъ кълвачъ. Ханесъ рекълъ да опита, вѣрно ли е онова, що му била казала бабата.

— Хей, кълвачо, — викналъ той но птицата, — на кжде е колибата на бабичката?

Кълвачътъ се обърналъ, та съгледалъ момчето, сякашъ искалъ да му каже, че е разбралъ. Сетне хврѣкналъ, та кацналъ на друго дърво и почналъ отново да чука по кората. Ханесъ тръгналъ нагамъ, а птицата литнала, та се премѣстила на още по-далечно дърво. Тѣй като вървѣло следъ нея, по звука на чукането, момчето стигнало до колибата.

— Благодаря ти, кълвачо, — рекло то, а птицата си отлѣтела.

Единъ день бабата казала на Ханесъ, че ѝ стигатъ дървата. И наистина, той билъ издигналъ отъ дветѣ страни на колибата голѣми редици отъ дърва — като в високи и дебели стени на нѣкоя крепостъ.

— Сега вече ти можешъ да отидешъ въ града, му рекла бабата. — Колкото за пжтя, като навлѣзешъ въ гората, запитай нѣкой дивъ гжлѣбъ — и той ще ти го покаже. Но ти трѣбва да си земешъ нѣщо за по пжтъ: какво ще ядешъ? Градътъ е далечко. Ще се стегна да ти опържа и опека нѣщо за ядене, па ще ти напълна торбата — да не гладувашъ.

И наистина, бабата опекла на момчето банички, корабийки и маслени хлѣбчета, па му и опържила разни вкусни нѣща. Като гледалъ чудното гърне, което готви всичко това само отъ вода и земя, Ханесь рекълъ:

— Хубава работа би ми вършило такова гърне, ако го имахъ.

И той запиталъ бабата, какъ би можалъ да си набави.

— Нали ти казахъ, — рекла тя: — то се не купува отъ грѣнчаръ, нито се кове отъ златаръ. За да се направи, трѣбва особно майсторство, каквото хората не знаятъ. Да имаше злато, бихъ ти приготвила. Донеси ми злато и ще имашъ такова гърне.

— А де да намѣря злато? — попиталъ Ханесь. — Въ града има ли?

— Има, — отвърнала бабата. — Въ града има и трудъ, и щастие, и злато.

— Добре, — казало моичето. — Тогава ще вървя въ града. Много ми се иска да имамъ такова златно гърне: всичко ще мога да си готвя съ него.

— За себе си мислишъ! — попитала бабата. — Само за себе си ли ще готвишъ?

— Не само за себе си, — отговарилъ Ханесь. — Ако има нѣкой гладенъ и ми поиска, ще го нахраня.

— Помни тия думи! — рекла бабата. — Който не мисли за другитѣ, не може да бжде щастливъ.

Момчето се сбогувало съ бабичката, поблагодарило ѝ, па тръгнало презъ гората. Скоро се явилъ единъ хубавъ дивъ гжлѣбъ и почналъ да подхвърква предъ него отъ дърво на дърво. Ханесь вървѣлъ все следъ гжлѣба и тъй излѣзълъ отъ гората. По една пжтека, която водѣла между нивя, ливади и градини, той стигналъ до царския пжтъ. Бабата му казала, че — като тръгне по пжтя, той ще го отведе право въ града. Въ кой градъ — не му казала. Па и Ханесь не запиталъ:

нему му било все едно, въ кой градъ ще отиде. Стига да е градъ и да има въ него злато. Защото той искалъ бездруго да се здобие съ златно гърне, като онова на бабата.

Следъ дълъгъ ходежъ, момчето видѣло града. Той билъ толкова голѣмъ, че Ханесъ се уплашилъ. Дори поискалъ да се върне и погледналъ нагоре, да види, иде ли гълъбътъ. Но птицата се била изгубила. Нѣколцина мжже и жени, богато облѣчени, се разхождали край града. Тѣ видѣли смутеното селенче, съ торба на рамо, че се върти на едно мѣсто и гледа ту нагоре, ту надолу, и почнали да му се смѣятъ. Ханесъ се засрамилъ и тръгналъ къмъ града.

Въ голѣмия градъ всичко било ново за него: и къщи, и улици, и магазини, и градини, и мостове. Момчето се забъркало. Но нему било все едно, кжде ще излѣзе: вървѣло на посоки. На едно мѣсто, въ нѣкаква градина, седнало да вечеря. Мръкнало се. Ханесъ билъ уморенъ. Всички напуснали градината, прибрали се. По улицитѣ свѣтѣли голѣми лампи, само въ градината било тъмно.

Както билъ уморенъ, Ханесъ легналъ на пейката и заспалъ. По едно време нѣкой го смушкалъ и той скочилъ уплашенъ. Било се вече съмнало, слънцето изгрѣвало. До столницата стоелъ въоръженъ човѣкъ, който държелъ дебела прѣчка въ ржката.

— Я ставай! Тукъ е забранено да се спи! — рекълъ му стражарътъ. — Върви си по работа!

— Азъ нѣмамъ работа, — казало момчето.

— Ако нѣмашъ, ще си намѣришъ. Въ града не бива да ходятъ хора безъ работа. Ти си голѣмъ — не си дете. Ако не знаешъ занаятъ, стани слуга или върви мети улицитѣ! За метачи винаги има мѣсто.

— Кжде да вървя? — запиталъ Ханесъ. — Спи ми се. Уморенъ съмъ.

— Уморенъ, не уморенъ — ставай по-скоро! Върви, хей тамъ, на площада! Следъ малко ще дойде надзирателътъ отъ общината да раздава метли.

И наистина, на голѣмата площадь, отвждъ градината, се били събрали десетина души, облѣчени просто, нѣкои дори окжсани. Дошълъ единъ мжжъ съ дървенъ кракъ и патерица: той билъ надзирателъ на метачитѣ.

Предъ него имало цѣла кола съ метли. Той далъ на всѣкиго по една.

Ханесъ взелъ меглата и тръгналъ следъ другитѣ. Презъ цѣлата заранъ той мелъ. Къмъ обѣдъ тръгналъ съ една кола да изкара сметъта извънъ града и да го разтовари. После върналъ колата. Надвечеръ отишълъ пакъ на голѣмата площада, предалъ меглата на надзирателя и получилъ петъ гроша, сиречь десетъ медни гологана. Заедно съ другитѣ метачи той отишълъ по диръ това въ единъ голѣмъ дворъ, дето се пазѣли общинскитѣ коли, и легналъ на една пейка, подъ широкия заслонъ.

— Тукъ е най-ефтино за спане, — му казалъ единъ отъ метачитѣ. Плаща се по грошъ на месецъ. И всѣки не може да спи: само насъ пушатъ.

— Ами който нѣма да плати?

— Който нѣма — да върви подъ моста.

— Ами тамъ лошо ли е?

— Много мръсно е, мирише, влажно е. Но лѣте все се ядва. Ама зиме ще измръзнешъ: снѣгъ, ледъ, вѣтъръ...

— Ами що ядатъ тия хора?

— Ядатъ каквото намѣрятъ. Ровятъ въ смѣтътa, като кучета. Нѣкои крадатъ. Други убиватъ.

— Нещастни хора! — рекълъ Ханесъ.

— Не нещастни, а лоши! — казалъ метачтъ. — Който не работи, не е добъръ човѣкъ. Останешъ ли безъ работа, на зло ще се научишъ.

Тѣ приказвали, докле имъ се приспало. Отъ тоя човѣкъ Ханесъ научилъ, че не е лесно да се спечели злато. Една жълтица прави сто гроша, сиречь двадесетъ надници. Трѣба всѣки день да отдѣляшъ по единъ грошъ, за да можешъ следъ три месеца и десетъ деня да имашъ сто гроша, които да размѣнишъ срещу една жълтица. Но дали ще може Ханесъ да пести по грошъ на день?

Отъ оня день той се заелъ да спестява. Следъ три месеца наистина ималъ сто гроша, които смѣнилъ за една жълтица. Очитѣ му светнали, когато взелъ златната монета въ ржката си. Дълго я гледалъ и ѝ се радвалъ. Но, когато си помислѣлъ, колко е голѣмо онова гърне, а колко е малка жълтицата, виждалъ, че

много такива жълтици ще трѣбватъ. А бабата не му казала — колко. Той помнѣлъ, че му рекла да ѝ донесе злато. Колко злато — не знаеъ.

Заеъ се отново да пести, но въ това време му се скъсали дрехитѣ е обувкитѣ: трѣбвало да си купи нови — тамъ отишло пестенето. Шестъ месеца още пестилъ, докле купи втора жълтица. Но, очевидно, две жълтици не ще стигнатъ за едно гърне. Купилъ и трета, но пакъ му се виждало малко.

Рано една сутринъ, като мелъ една задънена уличка, отъ дветѣ страни на която се издигали великолепни кѣщи, Ханесъ намѣрилъ голѣма кожена кесия, доста тежка. Наоколо нѣмало никого. Развързалъ я: въ нея имало десетина жълтици, освенъ това — много сребърни пари и нѣколко медни. Метачътъ пѣхналъ кесията въ джоба си и се размислилъ: явно било, че това злато ще стигне за едно гърне.

Но то не било негово, а чуждо. Кой знае, може да е изгубилъ кесията нѣкой беденъ човѣкъ, комуто сж дали тя пари да ги предаде другиму? Въ кесията имало и нѣкакви книжа, но Ханесъ ги и не погледналъ, защото не можелъ да чете.

Що да стори? Много му се искало да задържи паритѣ, но нѣщо му казвало въ сърдцето: „Тия пари не сж твои. Върни ги на оногова, който ги е изгубилъ!“ Ала какъ да узнае, чия е кесията? Ханесъ мелъ и мислилъ, па най-сетне решилъ да запита надзирателя съ дървения кракъ.

Отишълъ при него, показалъ му кесията и му разправилъ, кѣде я е намѣрилъ. Чиновникътъ я разгледалъ, прочелъ книжата, що били въ нея и казалъ на момъка:

— Ти си честенъ човѣкъ. Това е похвално. Кесията е на единъ старъ благородникъ, който живѣе въ кѣщата, предъ която си намѣрилъ паритѣ. Ето, вижъ: тукъ, на самата кесия, има изобразена корона, а подъ нея — щитъ съ змей върху него; това е гербътъ на благородника. Ако си забележилъ, надъ вратата на онази кѣща е изобразено сжщото нѣщо. Иди потропай и, като излѣзе слугата, кажи му, че искашъ да запиташъ господара му, не е ли изгубилъ нѣщо.

Ханесъ отишълъ. Щомъ потропалъ излѣзълъ слуга, облѣченъ въ дрехи отъ сукно и сърма. Той му казалъ, че има да пита нѣщо господаря. Поржчали му да почака въ коридора, дето имало голѣми палми и цвѣтя. Малко следъ това се явилъ едикъ бѣлокосъ господинъ съ усмихнато лице. Понеже е помислилъ, че оня е просекъ, брѣкналъ въ джеба си. Но Ханесъ го запиталъ, дали не е изгубилъ нѣщо.

— Кесията ли си намѣрилъ? — казалъ господарьтъ. — Въ нея имаше десетъ жълтици и други пари, по дребни. Имаше и книжа: главно тѣ ми трѣбватъ.

Метачтъ извадилъ кесията и я подалъ на господина. Оня му далъ една жълтица, поблагодарилъ, похвалилъ го за честността му и си влѣзълъ. Ханесъ се върналъ при надзирателя и му разказалъ всичко. Като се заприказвали, попиталъ го, колко жълтици трѣбватъ, за да се направи едно гърне.

— Зависи, -- рекълъ чиновникътъ. — Има голѣми гърнета, има и малки. Златото е ковко: отъ една жълтица може да се направи листъ, че да покрие цѣла маса. То става тънко като цигарена хартия. Но отъ чисто злато се не правятъ гърнета, защото златото е меко.

— Значи, и отъ една жълтица се изковава гърне?

— Изковава се, разбира се. Но повечето пжти сж доветѣ се правятъ отъ медъ и сребро, та се позлатяватъ отвжтре.

Тъкмо това искалъ да знае Ханесъ. Неговитѣ четири жълтици, значи ще стигнатъ за едно гърне. Това е много хубаво. Не напраздно е пестилъ толкова време.

На другия день Ханесъ напусналъ града. Той знаелъ улицитѣ. Излѣзълъ на царския друмъ, а оттамъ — на пжтеката, що лѣкатушела между градини, ливади, и нивя. Стигналъ до гората, още додето слънцето било високо. Видѣлъ едно птиче и го помолилъ да го заведе при бабата. Птичето го завело.

Колибата била сжщата, и бабата, но била остарѣла: тя била всжщностъ толкова стара, че нѣмало вече на кжде. Само дървата били доста намалѣли. Ханесъ рекълъ — „Добъръ вечеръ.“ Бабата му отговорила. Тя тъкмо варела чорба за вечеря.

— Дойдохъ, бабичко, да ти събера дърва, — рекълъ той.

— Хубаво, синко, — отвърнала тя. — На време идешъ. Попривършвамъ ги. Но азъ те знамъ, че идешъ и за друго. И се усмихнала.

— Върно е, казалъ Ханесъ. — Нося ти злато да ми направишъ гърне.

И той ѝ подалъ четиригѣ жълтици.

— Какъ си се сдобилъ съ тѣхъ, сине? — попитала тя.

Момикътъ ѝ разказалъ всичко подробно, както си е.

Бабата погледнала жълтицитѣ, попремърила ги на дланъ, па отцѣлила тритѣ що билъ спестилъ Ханесъ, и му рекла:

— Да ти стоятъ тѣзи на страна. Нека ти се намиратъ: ще ти потрѣбватъ.

А онази, що получилъ момъкътъ — като награда за своята честность — отъ благородния старецъ, тя взела, па казала на Ханеса:

— Тая стига. Всжщность, само тя върши работа. Цѣлъ купъ жълтици не струватъ колкото нея. Утре заранъ ще поржчамъ на братанеца си да ти изкове гърне.

На другата заранъ момъкътъ се запретналъ да събира отново дърва. Но той билъ отрасналъ и силенъ. За кжсо време натрупалъ сума сухи дънери и почналъ да ги пренася къмъ колибата.

Когато седнали да закусватъ, край дървото минала една къртица.

— Хей ти, съ черното кожухче! Чакай малко! рекла бабата. — Вземи това, занеси го на братовчеда ми и му кажи да ми направи гърне!

И тя пхнала жълтицата между зжбитѣ на животното. Къртицата се изгубила въ една дупка наблизо.

— Подъ земята ли живѣе твоятъ братовчедъ? — попиталъ Ханесъ.

— Да, — отвърнала бабата.

Но тя рекла това толкова неохотно, че момъкътъ не посмѣлъ да запита повече. Той станалъ и тръгналъ да събира дърва.

На третия день вечеръта, когато Ханесъ и бабата седѣли край огъня, та си приказвали, при тѣхъ застанало едно човѣче. Никой го не видѣлъ, отде дошло; явило се внезапно. Брадата му била дълга, бѣла. На главата му имало високъ червенъ калпакъ отъ кожа

съ наушници и подбрадникъ. Облѣчено било съ кжса дрешка, разцепена отзадъ. Обуто било въ шарени пантофи. На пояса му стърчело чукче. Това човѣче държело златно гърне.

— Ти ли си братовчеде? — рекла бабата. — Добъръ вечеръ.

Старчето се поклонило, но не казало нищо. То погледнало хитро и любопитно момъка, па дало на бабичката гърнето.

— Много ти благодаря, — казала бабата.

Старчето се само поклонило, безъ да каже дума и излѣзло отъ колибата. Ханесъ го видѣлъ, че се пѣхва между високитѣ корени на едно съседно дърво и изчезва тамъ.

— И тѣй, и ти си имашъ вече златно гърне, — рекла бабата и го подала на момъка. — Само, че то не бива да остане все тѣй блѣскаво, както е сега. Трѣбва нѣколко дена да поготишъ въ него, та да почернѣе и да се окади. Инакъ хората ще ти завидятъ, като разбератъ, че е златно и ще ти го откраднатъ. Ти, разбира се, нѣма да готишъ както готвятъ другитѣ, а — както правя азъ. Стопли въ гърнето вода, сложи малко земя, па му кажи: „Варй, варй, варй (спомени гостбата, що искашъ да ти сготви)“, или „Печй, печй, печй“ или „Пържй, пържй, пържй“ — и гърнето ще ти сготви веднага щото си му поржчалъ.

Ханесъ останалъ при бабичката още десетина дена — да бере дърва. Сутринъ, на обѣдъ и вечеръ той готвѣлъ въ своето гърне, догде се спушило и почернѣло отъ огъня. Най-сетне бабата рекла, че ѝ стигатъ дървата. Той се сбогувалъ съ нея и си тръгналъ.

— Сега ще обходя, — рекълъ, — цѣлъ свѣтъ. Презъ кжде се отива за морето?

Той билъ слушалъ въ града чудеса за морето. Бабата му показала посоката и той поелъ натамъ. Нѣколко седмици трѣбвало да пжтува, но — когато стигналъ въ крайморския градъ, видѣлъ, че нѣма пари да се качи на корабъ, за да пжтува. Билъ си купилъ обувки и дрехи, па трѣбвало и въ лошо време да плаща за ношувка. Спрѣлъ се той за нѣколко деня край града, па тръгналъ по селата. Обикновено се настанявалъ нѣкжде въ ливадитѣ или задъ плетищата, закачалъ гър-

нето на два чаталести клина, или го слагалъ на голѣма пиростія, подпалвалъ огънь и почалвъ да пече и пържи. Наготвеното слагалъ въ торбата и го продавалъ, а види ли беденъ човѣкъ, давалъ му безъ пари. Защото Ханесъ помнѣлъ обещанието, що далъ на бабата — да не забравя и другитѣ.

Тѣй пжтувалъ той дълго. Напусналъ брѣга, трѣгналъ къмъ планинитѣ. Много градове и села обходилъ, видѣлъ — кжде какви хора има и какъ живѣятъ. Но цѣлия свѣтъ, разбира се, не обходилъ. Той срещналъ много хора, които нѣмали що да ядатъ: сирачета, немощни старци, нещастни изпждени жени или безработни вдовици. Всѣкиго той нахранвалъ, но му се свивало сърдцето, като си помислѣлъ, че ще трѣбва да отиде другаде, а нахранениятъ ще огладнѣе пакъ.

Единъ день той готвѣлъ край пжтъ, на брѣга на една рѣка. Отъ дветѣ страни се простирало поле, само въ дъното имало храсталакъ. Ханесъ мислѣлъ, че го не вижда никой. А подъ храститѣ лежели двама бездѣлници, мжжъ и жена. Тѣ го гледали, що прави, но мълчели. Видѣли го, че стѣква огънь и слага гърнето на пиростията, следъ като е налѣлъ въ него вода. Малко следъ това пусналъ две-три бучки прѣстъ, казалъ нѣщо и почналъ да бърка съ лжжицата. Замирисало на хубаво. Момѣкътъ си сипалъ отъ гърнето супа и се нахранилъ. Следъ това сготвилъ, все по тоя начинъ, задушени суджуци и агнешко печено. Сетне сложилъ гостбитѣ да истинатъ, махналъ гърнето и угасилъ огъня. Дватама бездѣлници разбали, че това гърне е омагьосано у решили да го откраднатъ.

Додето Ханесъ почакалъ да истине печеното, за да го прибере въ торбата, той позадрѣмалъ. Тогава мжжѣтъ се приближилъ на прѣсти, взелъ златното гърне и, заедно съ жената, слѣзли на пжтя. Но Ханесъ усѣтилъ, че нѣкой се мѣрка предъ него, и се сепналъ. Видѣлъ, че му нѣма гърнето. Скочилъ. Съзрѣлъ двама души, че слизатъ отъ бърдото къмъ пжтя. Затекълъ се съ викове подиръ тѣхъ. Тѣ побѣгнали къмъ гората. Но ето, че въ тоя мигъ имъ пресѣкълъ пжтя единъ ловець на конь. Той спрѣлъ мжжа и жената.

— Защо гонишь тия хора? — запиталъ ловецьтъ Ханеса, като го видѣлъ, че тича подире имъ гологлавъ.

— Откраднаха ми гърнето, господарьо.

— Тъй ли? Я вървете и тримата подиръ мене! Въ селото ще разберемъ, каква е работата.

И той ги откаралъ при селския старейшина.

Старейшината разпиталъ и тримата. Той знаелъ, че мжжътъ и жената живѣятъ отъ кражба, та имъ не повѣрвалъ на думитѣ. Като изслушалъ Ханеса, пратилъ да му донесатъ торбата, шапката и гостбитѣ, които билъ оставилъ край рѣката. Той взелъ гърнето отъ мжжа, но не го далъ на Ханеса.

— Отде си родомъ? — запиталъ старейшината момъка.

— Отъ село.

— Отъ кое село?

— Отъ онова подъ планинитѣ.

— Какъ се казва селото ти?

— Не му знамъ името.

— Че какъ тъй да си не знаешъ родното село?

Ами какъ се казвашъ.

— Ханесъ.

— А по презиме?

— Ханесъ Говедарчето.

— Говедарчето не е презиме. Какъ се казва баща ти?

— Нѣмамъ баща: сиракъ съмъ.

— Нищо, че нѣмашъ. Нали баща ти имаше име?

Какъ му бѣше името?

— Не знамъ.

— Че какъ тъй? бива ли да не знаешъ дори бащиното си име? Ще идете и трима въ града, при сждията. Той ще реши.

Отвели ги при сждията. И той ги разпиталъ. Мжжътъ и жената видѣли, че не могатъ се оправда, но решили поне да напакостятъ на Ханеса.

— Господине сждия, — рекълъ мжжътъ, — вѣрно е, че гърнето не е наше, но то е дяволска работа, затова решихме да го вземемъ отъ тогова — да не прави магии. Щомъ е дяволско, то не е ни наше, ни негово.

И тѣ разказали, какъ готвѣлъ и що готвѣлъ Ханесъ.

— Не, — рекълъ сждията. — Мене не можете излъга. Азъ не вѣрвамъ въ магии. Вие сте измислили

всичко това, за да се оправдаете. Кражбата си е кражба, все едно — дали сте откраднали дяволска вещь или Божия. Ще вървите въ затвора.

Следъ като извели крадцитѣ, сѣдията почналъ да разпитва отново Ханеса. Отъ отговоритѣ му останалъ недоволенъ.

— Ти, — рекълъ му, — си или простъ и глупавъ, или се правишъ на такъвъ. Подозрителенъ човѣкъ ми се виждашъ. И ти ще вървишъ въ затвора

Напраздно момикътъ настоявалъ, че е честенъ, но неграмотенъ, та затова не знае името на родното си село и своето презиме. Оня не можелъ да повѣрва.

— Добре, — казалъ. — Да речемъ, че си честенъ човѣкъ. Ами отде вземашъ месо, зеленчуци и масло — да готвишъ?

— Отникжде не вземамъ, — казалъ простодушно Ханесъ. — Слагамъ въ гърнето вода и прѣстъ, казвамъ му що искамъ да сготви, и то го сготвя.

— Въ такива глупости азъ не вървамъ, — отсѣкълъ сѣдията. — Ти крадешъ отнѣкжде месото и зеленчука.

— Но, господине сѣдия, азъ съмъ готовъ ей сега да сготвя каквото ми поржчашъ, за да се увѣришъ.

— Нѣмамъ време да гледамъ фокуси. Ще вървишъ въ затвора.

И Ханеса отвели въ затвора. Задържали го два-три деня, па го пуснали, но не му дали гърнето.

— Ти си свободенъ да вървишъ дето искашъ, — казалъ началникътъ на затвора, — но сѣдията е решилъ да ти се даде златното гърне, чакъ когато се разбере кой си, и съ честенъ трудъ ли се прехранвашъ.

Но Ханесъ рекълъ:

— Азъ се прехранвамъ тъкмо съ това гърне, което ми взехте. Безъ него не мога да вървя никжде.

— Твоя работа, — казалъ началникътъ. — Въ затвора не можемъ повече да те хранимъ. Върви си!

На излизане отъ затвора, обаче, единъ отъ пазачитѣ рекълъ на Ханеса:

— Ти си наистина много простъ човѣкъ. Отъ простотията си теглишъ. Но инѣкъ ми се виждашъ добъръ и чистосърдеченъ. Чуй, какво ще ти кажа. Утре ще дойде управителя на тая областъ да следи ония, които

сж недоволни отъ решенията на сждията. Яви се предъ него и му разкажи всичко. Той ще те изслуша.

Ханесъ така и направилъ. Рано още, на другата заранъ, той отишълъ предъ сждилището — да чака. Следъ него надошли мнозина, но той билъ пръвъ предъ вратата. Когато влѣзълъ управительтъ, богато облѣченъ, пуснали го при него. Тамъ билъ и сждията, па и имало и други хора, все знатни и богати.

Следъ като разказалъ цѣлата си история, Ханесъ помолилъ управителя да му даде златното гърне.

Добре, — казалъ оня. Азъ ще повѣрвамъ, че всички невѣроятни работи, които разказа, сж истина, ако ми докажешъ, че наистина гърнето ти готви само съ вода, прѣстъ и огънь.

Па, като се обърналъ къмъ нѣколцина отъ чиновниците, рекълъ имъ:

— Дайте му златното гърне и го отведете при огнището, да ми свари супа отъ костенурки! Стойте при него и гледайте!

Малко следъ това гостбата била готова. Ханесъ сипалъ на управителя една паница, сипалъ и на другитѣ по-малко. Варивото излѣзло много вкусно. Свидетелитѣ заявили, че Ханесъ не е сложилъ въ гърнето друго, освенъ вода и прѣстъ.

— Това е невъзможно, — казалъ сждията.

— Що ми влиза въ работа, възможно ли е, или не е, — рекълъ весело управительтъ. — Нали супата е хубава! Бога ми, ви казвамъ, пръвъ пжтъ ямъ такава вкусна супа отъ костенурки. Тоя човѣкъ е най-изкусениятъ човѣкъ на свѣта.

Добре, — казалъ сждията. — Нека ми сготви змийорка съ гджи, да видя!

Ханесъ сготвилъ. Сждията самъ гледалъ и се почудилъ, като видѣлъ ястието готово само за една минута. И другитѣ поискали да имъ сготви по нѣщо. Ханесъ сготвилъ и тѣмъ. Всички останали извънредно доволни. Решили не само да дадатъ гърнето на Ханеса, а и да го наградятъ.

Но той не приелъ наградата. Когато му върнали, златното гърне, казалъ на управителя:

— Господарю, когато лежахъ въ тъмницата, азъ дадохъ дума — ако ме пуснатъ и ми дадатъ гърнето,

да оставя вече скитнишкия животъ, да се спра нѣкжде и да готвя само за беднитѣ и болнитѣ.

— Добре, — рекълъ управительтъ, — похвалявамъ те за това решение. Още днесъ ще поговоря съ кмета на града и утре ще ти кажа, какво можемъ да наредимъ.

На другия день кметътъ повикалъ Ханеса. Тамъ билъ и управительтъ. Рекли му:

— Ние обмислихме твоего желание и ето що нагласихме. Ще ти дадемъ кѣща, дето ще живѣешъ и работишъ. Но тъй като златното гърне готви гостби — толкова вкусни и хубави, че не сж за всѣки вкусъ, болнитѣ и беднитѣ, на които искашъ да готвишъ, не ще имъ разбератъ цената. Затова решихме да ти предложимъ — да готвишъ само за ония, които сж готови да платятъ, както трѣбва за тия рѣдки ядива. Ще ти назначимъ касиеръ, който ще получава паритѣ отъ посетителитѣ и ще държи смѣтка. Половината приходъ ще бжде за тебе, а другата половина — за общината. Съ тия пари кметътъ ще издигне и поддържа безплатни болници и трапезарии за беднитѣ. Тъй и твоего желание ще се изпълни, па и тънкиятъ ти занаятъ ще бжде оцененъ както трѣбва.

Ханесъ се съгласилъ. Нищо по-добро той не можелъ да измисли. Колкото и високи да били ценитѣ на гостбитѣ, гостилницата била винаги препълнена. Трѣбвало да се разширява и уголѣмява, като се назначаватъ все повече прислужници. Всички богаташи и благородници отъ града и околността отивали тамъ да се хранятъ.

Славата на тоя чуденъ готвачъ се разнесла надалечъ по царството. Дори и самъ царътъ чулъ за Ханеса и за неговото вълшебно златно гърне. Той отишълъ да опита гостбитѣ му и останалъ много доволенъ. Наградилъ го, далъ му титлата придворенъ готвачъ и го задължилъ — да отива по нѣколко пѣти презъ годината въ двореца му, на най-голѣмитѣ празници — да готви нему и на гоститѣ му.

Ханесъ разбогатѣлъ. Той се и оженилъ. Родилъ му се синъ. Но своя синъ той не оставилъ простъ и безкниженъ, защото помнѣлъ, какви неприятности ималъ поради своята простотия.

Синь му станалъ ученъ човѣкъ. Но когат о помолилъ баща си да го научи да готви съ златното гърне, стариятъ Ханесъ му рекълъ :

— Синко, съжалявамъ, че не мога да ти предамъ тая сила. Лесно е да сложишъ въ гърнето вода и прѣстъ, лесно е да го туришъ на огъня, лесно е — и да му поржчашъ, що да сготви. На мнозина съмъ казвалъ това — и тѣ сж го правѣли, а гърнето не е сготвяло за тѣхъ : водата и прѣстыта сж си оставали прѣстъ и вода. За да готви гърнето, навѣрно, има нужда отъ нѣкаква сила. Тая сила — колкото и да искамъ — не мога да предамъ другиму.

Подземниятъ царь

Полска приказка

Имало едно време царь и царица. Тѣ били женени отъ три години, а нѣмали дете. Това ги сгорчавало много.

Веднѣжъ царьтъ трѣгналъ да обиколи царството си. А то било голѣмо, та се бивилъ осемь-деветъ месеца, докле го обиколи. Той пжтувалъ тайно, за да види, какъ назначенитѣ отъ него хора управляватъ народа. Никой не го знаелъ, кога кжде се намира — дори и царицата.

На десетия месецъ той решилъ да се върне въ столнината си: обиколилъ цѣлото царство. Като минавалъ по едно пусто поле, ожаднѣлъ. Било срѣдъ лѣто. Царьтъ пратилъ своитѣ слуги на разни страни — да търсятъ вода, но тѣ се скоро върнали, безъ да намѣрятъ изворъ.

Царьтъ решилъ самъ да потърси. Той препусналъ коня си на посоки и ето, че скоро се озовалъ всрѣдъ една пѣсъклива падина. Тамъ имало голѣмъ кладенець, заграденъ съ низка каменна ограда, Водата била бистра. Тя била толкова обилна, че преливала надъ оградата.

Царьтъ слѣзълъ отъ коня. По водата плувало сребърно тасче съ златна дрѣжка. Той протегналъ ржка да го хване, но тасчето се дръпнало — сжщо като живо. Обиколилъ, та миналъ отъ другата страна; тасчето било близо до оградата, но щомъ царьтъ си прорсѣлъ ржката да го хване, то плувнало изведнѣжъ навжтре.

— Тоя тасъ нѣма да ми свърши работа, — казалъ си царьтъ. — Ще се напия и безъ него.

И той се навелъ. Водата била студена и приятна. Додето царьтъ пиелъ, брадата му се потопила въ извора. Когато се напилъ и понечилъ да стане, усѣтилъ, че нѣщо го дърпа за брадата. Като се загледалъ надолу, видѣлъ въ водата едно чудовище съ голѣма чо-

вѣшка глава, зелени очи и кървава уста, разтворена чакъ до ушитѣ. Намѣсто ржце, това чудовище имало щипци, като на ракъ. Съ тия щипци то стискало брадата на царя и се смѣло злобно.

— Кой си ти? — викналъ царьтъ. — Скоро ме пусни!

Азъ съмъ подземниятъ царь, — рекло чудовището. — Не те пущамъ, докле не обещаешъ да ми дадешъ онова, което ти се е родило въ кжщи тия дни.

Царьтъ си помислилъ: „Навѣрно нѣкоя кобила се е ожребила, или нѣкоя крава — отелила. Па може и ловджийската кучка да се е окучила. Защо да не обещаая?“

— Обещавамъ, — рекълъ той.

Чудовището се изкикотило, свѣтнало като пламъкъ и се изгубило. Изчезналъ и изворьтъ, и тасчето. Царьтъ се видѣлъ, че лежи на пѣска. Много зачуденъ отъ всичко това, той станалъ, яхналъ си коня и настигналъ слугитѣ.

Нѣколко дена следъ това той пристигналъ въ двореца. Тамъ се научилъ, че царицата е добила момченце. Вмѣсто да се зарадва, царьтъ се наскърбилъ.

— Ето, — рекълъ си той, — що съмъ обещалъ на чудовището, безъ да знамъ. Тоя синъ, когото чакамъ четири години, се е родилъ, за да стане робъ на подземния царь. И той ще му робува по моя вина.

Царьтъ не казалъ никому нищо, но отъ оня день го не видѣли ни веднѣжъ да се развесели. Той се все боялъ, че ще се яви чудовищниятъ подземенъ царь и ще му грабне момчето. Минали месеци, години. То порасло. Станало силенъ у хубавъ момъкъ. Казвали го Ненадеянъ, понеже се родило, безъ да му се надяватъ.

Единъ день князътъ излѣзълъ по ловъ. Той се отлжчилъ отъ другаритѣ си и навлѣзълъ много навжтре въ гората. Изведнѣжъ се явило изъ невидѣлица чудовището съ зелениѣ очи и кървавата уста.

— Князъ Ненадеяне, — рекълъ му той, — азъ те чакамъ отдавна.

— Кой си ти? — попиталъ момъкътъ.

— Ще видишь, кой съмъ. Иди при баща си, поздрави го отъ мене и му кажи, че чакамъ да си уреди съ мене смѣткитѣ. Ако ми не даде онова, що ми длѣжи, ще се кае: тѣй му речй!

Когато князът разправилъ що му се случило въ гората, царътъ пребледнѣлъ. Той не можелъ вече да крие. Разказалъ на сина си за Подземниятъ царъ и за своето обещание.

— Не се безпокой, татко, — рекълъ Ненадеянъ, — азъ ще намѣря подземния царъ и ще се разправя нѣкакъ съ него.

Той се сбогувалъ съ родителитѣ си и тръгналъ на пѣть. . . Баща му му далъ оржие и конь, а майка му му закачила на шията златно кръстче. Князътъ препусналъ коня си на посоки. Той се надявалъ, че чудовището ще се яви скоро. Той пѣтувалъ цѣлъ день, безъ да срещне подземния царъ.

Къмъ залѣзъ-слънце стигналъ до морския брѣгъ. На пѣсъка били прострени дванадесетъ момински дрехи, бѣли като снѣгъ. Ненадеянъ пусалъ коня да пасе, взелъ една дреха и се скрилъ въ трѣстикитѣ — да види, какво ще стане.

Малко следъ това Ненадеянъ съгледалъ ято бѣли патици, които се кѣпѣли въ морето. Единадесетъ отъ тѣхъ излѣзли на брѣга и се пѣхнали въ бѣлитѣ дрехи, ударили съ кракъ по земята и се отведнѣжъ преобразили на хубави моми. Сетне се понесли нагоре, въ въздуха, и изчезнали. Само дванадесетата патица се не решавала да излѣзе отъ водата. Тя си подала главата и почнала да разгледа на вси страни — да види, кѣде ѝ е дрехата. По едно време съзрѣла княза и му рекла съ човѣшки гласъ:

— Князь Ненадеяне, моля те — върни ми дрехата. Ще ти бѣда много благодарна и ще ти се отплатя.

Момкѣтъ оставилъ дрехата на мома, тя казала на Ненадеяна:

— Добре направи, че ме послуша. азъ съмъ най-малката отъ дванадесетѣтъ дѣщери на подземния царъ. Баща ми те отдълго чака и ти се заканва. Но ти се не плаши, а слушай туй, що ще ти кажа. Когато видишъ баща ми, падни на колѣне предъ него. Колкото и да крѣщи, да ти се кара и да те заплашва, не се бой. Какво ще стане следъ това, ще узнаешъ после. Сега да вървимъ!

Момата подскочила и тупнала съ кракъ по пѣсъка. Земята се разтворила и тѣ се намѣрили въ подземното

царство. Момата отвела княза право въ тѣхния дворець. Дворецътъ билъ голѣмъ и свѣтълъ като слънце.

Князътъ влѣзълъ въ широкия чертогъ, дето се били събрали придворнитѣ около своя царь. Той седѣлъ на златенъ престолъ. На главата му блестѣла корона съ скъпоценни камъни. Очитѣ му свѣтѣли като два изумруда.

— Щомъ го видѣлъ, Ненадеянъ колѣничилъ.

Костъей се развикалъ съ ужасенъ гласъ, който трещѣлъ като гърмотевица, та цепѣлъ двореца:

— Ти ли си, негодинко? Дойде ли най-сетне? Не знаешъ ли, че те чакамъ цѣли двадесетъ години? Ще те науча азъ: още сега ще те хванатъ моитѣ джелати, ще ти налятъ разтопено олово въ ушитѣ и устата, ще ти откъснатъ съ нагорещени клеши езика отъ корена му, ще ти издълбаятъ очитѣ съ ножове, ще ти одератъ кожата!

Безъ да го слуша дори, що говори, — князътъ — както билъ колѣничилъ — почналъ да се приближава къмъ престола: тѣй му била поржчала царската дъщеря. Когато стигналъ до самото подножие на престола, той чулъ, че подземниятъ царь се смѣе.

Царьтъ се смѣлъ дълго и най-после казалъ:

— Добре направи, че ме разсмѣ. Азъ ти позволявамъ да живѣешъ въ царството ми, само че трѣбва да изпълнишъ три мои заповѣди. Утре ще поговоримъ за това. Хайде сега върви си почини, че е късно.

Отвели княза въ огдѣлна стая, приготвена за него. Той спалъ спокойно цѣлата нощъ. На зараньта царьтъ пратилъ да го повикатъ.

— Искамъ, рекълъ царьтъ, — да ми сградишъ за единъ день и една нощъ мраморенъ дворьць. Прозорцитѣ му да сж отъ кристалъ, покривътъ — отъ злато, а подътъ отъ медъ. Украшенията по него да бждатъ отъ сребро и скъпоценни камъни. Около двореца да има голѣма градина съ всѣкакви дървета и цвѣтя — все нацѣвтѣли. А въ градината искамъ да има езера съ риби и водоскоци. Ако направишъ това, добре; ако ли го не направишъ — ще кажа да ти отсѣкатъ главата.

Князътъ се върналъ въ стаята и почналъ да мисли. Разбира се, колкото и да мислѣлъ, все виждалъ, че Костъей иска отъ него нѣщо неизпълнимо.

— Утре сутринѣта. — си казалъ той, — ще бѣда убить. Нека се поне помоля на Бога за своигѣ родители — да не скърбятъ за мене и да прекаратъ честити старини,

И той колѣничилъ и почналъ да се моли.

Току отведнажъ въ стаята влѣзла пчела и почнала да брѣмчи около Ненадеяна.

— Князь Ненадеяне, — рекла тя, — защо си се замислилъ?

Той се обърналъ и видѣлъ, какъ пчелата се превърнала на мома. Тя била най-малката дѣщеря на подземния царь.

— Не мисля, — отвърналъ князѣтъ, — ами се моля, Баща ти ще ме убие утре, защото иска за день и нощъ да му издигна дворець. Това не ми е по сили.

— Не се бой, — рекла момата. — Заспи си спокойно. Утре заранъ дворецьтъ ще бѣде готовъ.

Тя се преобърнала отново на пчела и изхвъркнала отъ стаята.

На другата сутринъ князѣтъ се събудилъ рано. Като излѣзълъ въ градината, видѣлъ голѣма ограда отъ камѣкъ, каквато по-рано нѣмало тамъ. Всѣрдь оградата се издигалъ великолепенъ дворець — съ градина, езера и водоскоци: тѣкмо такѣвъ, какѣвто искалъ царѣтъ.

Подземниятъ царь се зачудилъ, като видѣлъ двореца. Той подозрѣлъ, че самиятъ Ненадеянъ не ще да го е издигналъ, но не знаелъ нищо за неговитѣ срещи съ княгинята.

— Добре, — казалъ; тоя пжтъ успѣ. Утре ще те видя, дали си самъ направилъ това, или нѣкой ти е помогналъ. Ще се наредятъ всичкитѣ ми дванадесетъ дѣщери. Ако не познаешъ, коя между тѣхъ е най-малката ще ти отсѣка главата.

Тоя пжтъ князѣтъ не се уплашилъ. Той си влѣзълъ въ стаята спокойно.

— Какъ не ще позная, — рекълъ си той, — най-малката дѣщеря? Та нали всѣки день я виждамъ?

Но въ тоя мигъ забрѣмчала отново пчелата. Князѣтъ се обърналъ и видѣлъ момата, която му казала:

— Недей мисли, че това е толкова лесно, колкото ти се струва. Не можешъ ме позна, ако ти не помогна. Ние, дванадесетѣ сестри, си толкова много приличаме,

че самъ баща ни не би ни различилъ една отъ друга, ако ни не вързваше пояси съ различни цвѣтове: на една — синь, на друга — руменъ, на трета — теменужень, на четвърта — жълтъ и тѣй нататъкъ.

— Тѣй ли? — рекълъ смутено князътъ. — По що да те позная тогава?

— По това, че на едната ми вежда ще има калинка.

На другия день князъ Ненадеянъ отишълъ въ голѣмия чертогъ, дето се били наредили царскигѣ дъщери. Тѣ били все въ бѣли дрехи, съ бѣли пояси и бисерни огърлици. По нищо се не различавали една отъ друга. Миналъ той веднъжъ, миналъ дваждъ — не забелѣжилъ Божя кравичка на ничия вежда. Чакъ на третия пжтъ, като се вгледалъ много внимателно, видѣлъ че на дѣсната вежда на една отъ момитѣ имало червена калинка съ черни точки по крилата.

— Тази е най-малката, — рекълъ той.

— Че какъ я позна? — извикалъ ядосано царътъ. — Нѣкой ти е помогналъ въ тази работа, иначе не може. Кажй, по що позна дъщеря ми?

Ненадеянъ не казалъ нищо. Тогава царътъ почналъ да разглежда най-малката си дъщеря, но тя била вече пропждила Божата кравичка; царътъ не успѣлъ да открие хитрината.

— Както и да е, — рекълъ той. — Ела следъ три часа — да те видя, можешъ ли извърши, каквото ще ти поржчамъ.

— Какво е то? — запиталъ князътъ.

— Ще запалѣ една сламка. Додето изгори, да ми направишъ чифтъ обувки. Не ги ли направишъ, ще ти взема главата.

Тоя пжтъ князътъ си отишълъ въ стаята съвсемъ отчаянъ. Дошла и пчелата, която се превърнала на княгиня. Той ѝ се оплакалъ.

— Тоя пжтъ баща ти ще ме убие бездруго. Той иска да му направя чифтъ обувки, доде изгори една сламка. Азъ не съмъ обуцаръ. Па дори да бѣхъ най-изкусенъ въ този занаятъ, пакъ не бихъ могълъ да свърша чифтъ обувки за единъ мигъ.

— Това не може наистина никой да направи, — казала момата. — Баща ми е решилъ да те зароби — да му работишъ, додето си живъ. Той нѣма да те убие,

но робството е по-страшно отъ смъртъ. Азъ ще ти помогна. Искашъ ли да избѣгаме заедно? Ако успѣемъ да стигнемъ до бащиното ти царство, баща ми не ще има право втори пжтъ да те дири. Само, че ние трѣбва да побѣгнемъ колкото се може по-скоро, за да го изпреваримъ. Неговитѣ коне сж най-бързитѣ въ свѣта.

Момата взела малко глина и направила едно човѣче, духнала му въ устата и то оживѣло.

— Ти ще се обаждашъ отвжтре, — рекла княгинята на човѣчето, когато извикатъ ей тоя човѣкъ.

И тя посочила княза. Следъ това излѣзла съ момъка, заключила стаята и взела ключа, па го хвърлила въ градината. Сетне плеснала съ ржце, земята се разтвори и тѣ двама се отзовали на морския брѣгъ, дето сж били срещнали първия пжтъ. Коньтъ още пасълъ. Тѣ му се качили и препуснали съ всички сили.

Уречениятъ часъ дошълъ, а князътъ се не явилъ предъ царя: Подземниятъ царъ пратилъ да го повикатъ. Слугитѣ отишли, но намѣрили вратата заключена. Тропали, тропали, най-сетне се чулъ отвжтре гласъ:

— Ей сега. Малко почакайте!

Слугитѣ отишли при царя и му казали, що имъ рекълъ князътъ. А то било гласътъ на глиненето човѣче. Чакалъ царьтъ, чакалъ, а она все не идвалъ. Царьтъ пратилъ отново слугитѣ. И тоя пжтъ тѣ чакали дълго, докле чули гласъ:

— Идвамъ, идвамъ. Следъ малко.

Върнали се, та казали на царя. Той почакалъ още малко, па викналъ:

— Да не мисли онзи негодникъ да се подиграва съ мене? Я идете счупете вратата и ми го доведете! На часа ще го убия!

Слугитѣ разбили вратата и влѣзли, но не видѣли никакъвъ князъ. Вsrѣдъ стаята стояло малкото човѣче и се смѣло. Тѣ се върнали при царя и му разказали всичко.

Той кипналъ.

— Она проклетникъ е избѣгалъ, — викналъ той. — Скоро вървете го намѣрете и ми го доведете! Тежко ви и горко, ако не го хванете!

Слугитѣ се качили на конетѣ полетѣли да гонятъ.

бѣглеца. Тѣ препуснали толкова бързо, че князътъ и момата скоро зачули бързия тропотъ на конетѣ имъ.

— Гонятъ ни! рекла царската дъщеря. — Нѣма време за губене. Да слѣземъ!

Като слѣзли отъ коня, тя превърнала княза на мостъ, коня — на гарванъ, а себе си — на рѣка. Отвждъ моста се проточилъ пжтъ, който се раздѣлялъ на три. Тя била магьосница, та можела да прави такива работи.

Конниците стигнали до моста и го минали, но се спрѣли тамъ, дето пжтътъ се дѣлѣлъ на три. Не видѣли по никой отъ тритѣ пжтя княза. Погледали, погледали, па се върнали при царя. А той ги чакалъ съ нетърпение, узналъ, че и дъщеря му е избѣгала съ Ненадеяна. Като видѣлъ, че слугитѣ се връщатъ сами, той почналъ да имъ се кара. Тѣ му разказали за моста и тритѣ пжтя, а той викналъ по тѣхъ:

— Глупаци! Дрѣвняци! Та тоя мостъ е билъ князътъ, а рѣката — дъщеря ми! Толкова ли не можахте да се досѣтите?

Той заповѣдалъ да отсѣкатъ главитѣ на тия слуги, а други да яхнатъ още по-бързи коне и да настигнатъ бѣглецитѣ. Разбира се, че князътъ и момата били взели първия си видъ, яхнали коня и препуснали. Тѣй минали доста пжтъ, но все пакъ ония ги наближили: тѣхнитѣ коне били по-яки.

Момата зачула конски тропотъ и рекла:

— Скоро да слизаме: пакъ ни гонятъ!

И въ мигъ и тя, и князътъ, и конътъ изчезнали. Явили се три джба, около тѣхъ израсли други дрѣвеса храсти. Поникнала цѣла гора, презъ която минавали много пжтеки. Гонителитѣ навлѣзли въ гората, защото зачули предъ себе си конски тропотъ. И наистина магьосницата превърнала една пчела на конь, па ѣ казала да тича, додето измине гората. Слугитѣ на Костъея препущали по пжтеката, дето се чувалъ тропотътъ. Дърветата оредѣли, гората се свършила. Открило се пусто, равно поле. Никакъвъ конь не се виждалъ. Една пчела летѣла предъ тѣхъ. Не се чувалъ и тропотътъ.

Конниците разгледали навсѣкжде, но не видѣли никого. Потърсили, потърсили, па се върнали, съсипани отъ умора.

Тоя пжтъ царьтъ се ядосалъ още повече.

— Какъвъ ти конь! — викналъ той. — Тя ви е измамила. Бива ли да сте толкова глупави? Тая гора е била лъжовна, и коньтъ е билъ лъжовень.

Той заповѣдалъ да убиятъ и тия слуги. После поискалъ да му доведатъ най-бързия конь, яхналъ го и самъ се впусналъ да гони бѣглецитѣ.

Гората изчезнала. Князьтъ и момата препуснали отново своя конь и тѣй навлѣзли вече въ царството на Ненадеяновия баща. Но коньтъ на Костъея билъ посиленъ отъ тѣхния. Като чула отново тропотъ, момата рекла.

— Скоро да слизаме! Тоя пжтъ иде баща ми. Той е ужасно разлютенъ; ще ние убие на мѣстото! Дай ми кръстчето, което ти е на шията! Щомъ стигне до църква, Той не ще може да отиде по-нататкъ.

Князьтъ откачилъ кръстчето отъ врата си и го далъ на момата. Тя превърнала княза на старъ свещеникъ съ бѣла брада, коня — на църква, а себе си на камбанария. На връхъ камбанарията се издигалъ златень кръстъ — сжщо като кръстчето, що носѣлъ Ненадеянь, ала много по-голѣмъ.

Малко следъ това Костъей пристигналъ. Като видѣлъ свещеника, че стои предъ църквата запиталъ го:

— Не видѣ ли да минатъ отукъ момъкъ и мома на конь?

— Видѣхъ, — отвърналъ бѣлобрадиятъ свещеникъ. — Тѣ вързаха коня за оградата, влѣзоха въ църква и се вѣнчаха, а следъ това яхнаха отново коня и си заминаха.

— Тѣй ли? А накжде отидоха?

— Ей нататкъ!

И той посочилъ пжтя, по който билъ дошълъ Царьтъ. Подземниятъ царь се замислилъ. По-нататкъ той не можелъ да отиде, защото не му давала силата на кръста. Той разбралъ, че има нѣкаква магия, но не можелъ да я разтури: кръстътъ му прѣчелъ. Ще, не ще, той се върналъ въ царството си и тамъ умрѣлъ отъ ядъ.

А князьтъ и момата отишли въ двореца на Ненадеяновитѣ родители, които посрещнали съ голѣма радостъ сина си и снахата си.

„Беламъ, Теламъ, Селамъ“

Персийска приказка

Преди хиляди години живѣло край града, който се нарича днесъ Испаханъ, въ Персия, бедно семейство. То имало земя, която раждала, колкото да нахрани бащата, майката и децата. Но понеже се случвали неплодородни години, бащата трѣбвало да сѣче дърва, а майката — да бере цвѣтя и да ги продава.

Единъ день бащата падналъ боленъ. Той повикалъ сина си и му казалъ:

— Синко, виждамъ, че нѣма да живѣя дълго. Следъ смъртъта ми ти ще се грижишъ за сестра си и майка си. Едно ще те моля: обещај ми, че нѣма да продавашъ земята, дето си се родилъ. Тоя имотъ е останалъ отъ бащи, дѣди и предѣди. Отъ триста години той е на нашия родъ. Предречено ни е, че единъ день въ тая земя ще порасне нѣщо, каквото нѣма още на земята.

— Добре, татко, — рекълъ момъкътъ, — обещавамъ ти.

— Закълни ми се, синко, въ името на Ормузда.

Ормуздъ е добриятъ богъ на перситѣ, великиятъ духъ на доброто и свѣтлината.

— Кълна ти се, татко, въ името на Ормузда, че не ще продамъ земята, дето съмъ се родилъ, колкото и да ми даватъ за нея.

Бащата издъхналъ нѣколко деня следъ това. Въ съседство съ това семейство били земитѣ на единъ голѣмъ богаташъ и благородникъ. Той отдавна билъ намислилъ да откупи тая земя, за да прокара презъ нея пѣтъ къмъ своята лѣтна кѣща, дето обичалъ да кани свои приятели — да отиватъ на ловъ. Тоя благородникъ прасалъ вече нѣколко пѣти своя домакинъ да се пазари съ стопанина на земята, но оня не искалъ да я продаде. Още на другия день, следъ смъртъта на бащата, домакинътъ на богаташа отишълъ при сина.

— Господарьтъ ми иска да купи твоя имотъ, — му рекълъ той. — Колко искашъ за кщтата, градината и нивата?

— Не сж за проданъ, — казалъ синьтъ. — Докле съмъ живъ, тѣ ще бждатъ на нашия родъ.

— Не бжди упоритъ като баща си! — рекълъ домакиньтъ. — Моятъ господарь ти дава хиляда жълтици, макаръ че имота не струва и петстотинъ.

— Не мога да го продамъ. Далъ съмъ клетва на баща си.

— Хиляда и петстотинъ жълтици.

— И за толкова го не продавамъ.

— Две хиляди.

— Не.

— Тогава, сбогомъ. Ще се каешъ, че си билъ толкова твърдоглавъ, но ще бжде късно.

Тая година настъпила суша. Цвѣтята въ градината не вирѣли. Майката и дъщерята едва намирали отъ що да направятъ китки, за да ги продаватъ на богатитѣ моми и момци въ града. А презъ миналитѣ години въ градината имъ цвѣтѣли изобилно шиби, карамфили, ясмини, лалета, тжжени, теменуги, незабравки, парички, димитровчета и още много други цвѣтя, които тѣ умѣли много майсторски да нареждатъ на хубави китки. Нивата не родила ни жито, ни ржъ. Момъкътъ трѣбвало да стане дърварь въ гората на единъ богатъ търговецъ, човѣкъ съ кораво сърдце. Тоя търговецъ билъ не само безжалостенъ, а и скжперникъ. Той забранявалъ на беднитѣ да влизатъ въ гората и да събиратъ сухи сжчки. Поржчалъ билъ на своитѣ дървари да следатъ и да не пущатъ никого.

Момъкътъ билъ, обаче милостивъ. Той се преструвалъ, че не вижда старцитѣ и бабичкитѣ, които идвали рано сутринъ или късно вечеръ да събератъ по единъ снопъ сжчки, и — прегърбени подъ него — да ги отнесатъ вкщци. Между тия сиромаси имало единъ, когото момъкътъ съжалявалъ най-много. Той билъ окжсанъ, бѣлобрадъ старецъ, изнемощялъ отъ неволя и години. Идвалъ току-рече всѣки день да бере сжчки, които отнасялъ въ своята колиба, накрай гората. Веднжжъ, както вървѣлъ, нарамилъ своето бreme, старецътъ се спъналъ

и падналь. Момъкътъ сѣчелъ наблизо дърва. Обърналь се и го видѣль, че лежи и не става. Затекълъ се, сложилъ си ржката на сърдцето му: то тупкало още. Тогава почналь да му разтрива ржцетѣ и главата, сипаль му малко вода въ устата и го вдигналь, та го изправиль.

Старецътъ дошълъ на себе си. Като видѣль момъка и разбралъ, що е станало съ него, рекълъ му:

— Синко, да те благослови Ормуздъ и винаги да ти помага. Ти се погрижи за мене тъй, както синъ се грижи за баща си. Благодаря ти отъ сърдце.

Нѣколко деня следъ това дърварьтъ видѣль, че старецътъ събира сжчки въ гората, далече отъ него. Било зимно време. Листата на дърветата били окапали, та се виждало презъ клонитѣ. Но дърварьтъ се направиль, че не вижда. Той продължаваль да сѣче дърва. Изведнѣжъ една тежка ржка го ударила по рамото и той се извърналь. Видѣль своя господарь, търговеца. Тоя му рекълъ ядосано:

— Така ли ми пазишъ ти гората? Предъ очитѣ ти ме обиратъ. Я иди хвани оня старъ бездѣльникъ тамъ, дето събира сухи дърва! Азъ ще го хвърля въ тъмницата — да му изгниятъ коститѣ.

И той хваналь момъка за ржка и го повелъ къмъ стареца.

— Господарю, — казалъ дърварьтъ, — недей се гнѣви. Тоя старецъ не краде, а купува. Преди малко дойде при мене и ми даде два гроша, за да си набере сжчки. Азъ мислѣхъ да ти дамъ паритѣ довечера, когато отида у васъ да си получа надницата, но — щомъ ти си дошълъ самъ, ето ти ги.

И той му далъ два гроша.

Скжперникътъ поомекналь, но казалъ:

— Не бива така. Азъ не позволявамъ на своитѣ работници да продаватъ мои дърва. Но — понеже го правишъ за пръвъ пжтъ — прощавамъ ти.

Сетне се обърналь къмъ стареца и му крѣсналь:

— Хайде се махай отъ тука! Стига ти това, което си вече набралъ, за два гроша! Другъ пжтъ да не съмъ те видѣль въ гората!

Старецътъ не рекълъ нищо. Той натовариль снопа и си отишълъ.

Около месецъ следъ това, когато дърварьтъ цепѣлъ единъ дебелъ трулъ, явилъ се старецътъ и му казалъ:

— Синко, дошълъ съмъ да се сбогувамъ съ тебе. Утре навършвамъ сто години. Ще оставя вече колибата дето живѣехъ до сега. Откакъ се помня човѣкъ, ти си едничкиятъ, който се е отнесълъ къмъ мене човѣшки. Та дойдохъ да ти благодаря, ако не бѣше ти, щѣхъ да умра отъ студъ, или пъкъ щѣха да ме разкъсатъ вълцитѣ въ оная порутена колиба, ако нѣмахъ огънь. Да не бѣше ти, щѣхъ да умра, когато паднахъ въ гората. Да не бѣше ти, щѣхъ още да гния въ тъмницата, дето би ме хвърлилъ твоятъ жестокъ господарь. Бжди благословенъ! Дано Ормуздъ ти даде всички земни и небесни добрини!

Момътъ рекълъ:

— Благодаря ти за благословіята, дѣдо. Но азъ не виждамъ да съмъ сторилъ кой знае какво. Който и да бѣше на мое мѣсто, навѣрно щѣше да направи сжщото. А това, че съмъ далъ на господаря два гроша, да те отърва, не е голѣма работа. Що сж два гроша? Не бива и дума да става за това. Но ти ми кажи, като си отивашъ сега, въ това студено време, кжде ще вървишъ? Сега не е за никжде! Отъ студъ и гладъ ще умрешъ.

Старецътъ се усмихналъ:

— Азъ отивамъ, синко, тамъ, дето нѣма ни студъ, ни гладъ, ни неправда, ни жестокость. Азъ отивамъ много далече: хората не знаятъ страната, дето отивамъ азъ.

— Да се не готвишъ да умирашъ, дѣдо? Не говоришъ ли ти за страната на смъртта?

— Не, синко. Мене не е дадено да узная, що е смъртъ. Азъ не съмъ старецъ, какъвто ме виждашъ. Азъ не съмъ човѣкъ. Отъ утре нататкъ азъ ще имамъ голѣма сила, сила каквато никой човѣкъ не може да има. Вземи тази тояга отъ лимоново дърво. Ако нѣкога изпаднешъ въ беда и ти потрѣбва моята помощъ, удари три пжти съ тоягата пѣземи, па речи: „Беламъ! Теламъ! Селамъ!“ — и азъ ще ти се притека на помощъ.

Като далъ на дървара тоягата, старецътъ се изведнѣжъ изгубилъ, сякашъ потъналъ подземи. Това за чудило много момъка. Той се прибралъ вжщи и сложилъ тоягата въ единъ кжтъ.

Минали сж три години. Момъкътъ порасналъ и станалъ хубавецъ. А още по-хубава станала сестра му. Но майка имъ остарѣла и почнала често да боледува: неволята я съсипала.

Една вечеръ тя рекла на сина си:

— Синко, и азъ ще отида при баща ти. Нѣма да ме бжде. Но желала бихъ, преди да умра, да те вида задоменъ. Не знаешъ ли нѣкоя мома, къмъ която да те тегли сърдцето?

Синътъ отвърналъ:

— Отъ всички, които съмъ срещналъ, ми се е харесала само дъщерята на моя господарь, търговеца. Колкото е той жестокъ, толкова е тя жалостива. Колкото е той скжперникъ, толкова тя се грижи за беднитѣ и нещастнитѣ. Тя е хубава, като зорницата. Добра е като слънцето. Но баща ѝ нѣма да я даде на беденъ работникъ, като мене. Той е рекълъ, че би я далъ или на благородникъ, или на мжжъ, който му брой десетъ хиляди жълтици. Цѣлъ животъ да работя, азъ не ще спечеля и хиляда.

— Добре, синко, — рекла майката. — Ако пооздравѣя, ще вървя да я поискамъ.

— Недей, мамо: баща ѝ ще те изпжди. Той е толкова грубъ, колкото и надмененъ.

Но майката не послушала, Щомъ се усѣтила по-добре, тя отишла при богатата и поискала дъщеря му.

Оня кипналъ.

— Не те ли е срамъ, просякиньо, — викналъ ѝ той, — да искашъ дъщеря ми — бисерътъ на изтокъ — за своя синъ, ни благороденъ, ни богатъ, а простъ дърварь, който ми работи съ надница? Ти си полудѣла. Махай се отукъ веднага!

Майката се върнала съ плачъ у дома си. По пжтя я срещналъ домакинътъ на благородника, разпиталъ я, узналъ всичко и разказалъ на своя господарь.

— Тъкмо сега е време, — рекълъ, — да идемъ да се спазаримъ за имота. Навѣрно тѣ ще го даватъ, ако имъ обещаемъ десетъ хиляди — да задомятъ сина си.

— Да вървимъ тогава, — съгласилъ се благородникътъ.

Когато отишли при момъка, благородникътъ му рекълъ:

— Дошълъ съмъ да ти помогна. Тебе ти трѣбватъ пари — да се женишъ. Зарадвай майка си, преди да умре! Виждашъ, че ни градината, ни нивата могатъ ви изхрани. Ако на времето се бѣше съгласилъ да ги продадешъ и съ паритѣ да почнешъ търговия, до сега щѣше да имашъ много пари. Не ставай глупавъ: продай тоя имотъ, който ти не върши работа! Ще ти дамъ десетъ хиляди жълтици — да вземешъ дъщерята на нѣкой богаташъ. Съгласенъ ли си?

— Господине, — отвърналъ момъкътъ, — благодаря ти за твоята добрина. Но азъ искамъ да бжда честенъ синъ на честенъ баща. Клетва съмъ далъ: не продавамъ имота.

— Петнадесетъ хиляди ти давамъ: съгласенъ ли си?

— Не, господине. Това, което давашъ, е много — виждамъ. Но и за сто хиляди азъ не мога да наруша клетвата си.

Благородникътъ си излѣзълъ посраменъ, безъ да каже вече дума. Той билъ ужасно оскърбенъ отъ отговора на честния момъкъ. Въ сърдцето му пламнала омраза срещу него.

— Душата си ще продамъ на девитѣ, — но ще взема тоя имотъ и ще си отмѣстя на она дърварь!

Деви сж злитѣ духове, въ които вѣрватъ перситѣ.

Едва изрекълъ тия думи, ето че се разтърсила земята подъ него и се разтворила. Оттамъ избухналъ черенъ, гжстъ и вонящъ димъ, който се сгжстилъ, та се образувалъ огроменъ черенъ човѣкъ съ червени очи, свѣтящи като вжглени, и страшни дълги зѣби. Той се извивалъ, сжщо като ластикъ. Ималъ голѣми зелени крила.

Исполинътъ рекълъ съ гръмовитъ гласъ:

— Мене ли викашъ? Азъ съмъ Бахахъ, най-силниятъ отъ духоветѣ. Що искашъ?

— Искамъ да принудишъ дърваря да ми продаде имота си. Ако се не съгласи, накажи го! Прави каквото правишъ, накарай го да ми продаде своята земя!

— Ще направя каквото искашъ, но трѣбва да помнишъ едно: и да се съгласи момъкътъ, да ти продаде имота, и да откаже — твоята душа ще бжде моя въ продължение на десетъ години следъ смъртта ти. Съгласенъ ли си?

— Съгласенъ.

— Подпиши тогава съ кръвъ, че си съгласенъ.

И духътъ подалъ на благородника листо отъ кожа, и калемъ отъ тръстика.

Оня си порѣзалъ ржката, натопилъ калема въ кръвта и се подписалъ. Духътъ взелъ кожата и се изгубилъ.

Още сжщия день той срещналъ въ гората дърваря, който се уплашилъ доста, като го видѣлъ. Момъкътъ позналъ, че предъ него стои духъ, та побѣгналъ навжтре, въ гората. Но духътъ се изведнѣжъ явилъ пакъ предъ него.

— Що искашъ отъ мене, могжщъ дево? попиталъ момъкътъ съ треперливъ гласъ.

— Искамъ да си продадешъ имота на благородника.

— Заклелъ съмъ се въ името на Ормузда, бога на доброто, да го не продавамъ.

— Азъ пкъ въ името на Аримана, богътъ на злото, те освобождавамъ отъ клетвата.

— Боя се отъ Аримана, но обичамъ Ормузда и му се покланямъ.

— Ще получишъ петдесетъ хиляди жълтици и всичко, що поиска сърдцето ти.

— Нищо на тоя свѣтъ не ще ме накара да си продамъ земята.

— Пази се, момко! Азъ съмъ много силенъ.

— Знамъ това, дево. Боя се отъ тебе, но не искамъ да стана безчестникъ.

— Безчестие ли е това — да направишъ добро на своитѣ близки. Съ десетъ хиляди жълтици ще купишъ много по-хубавъ имотъ. Майка ти и сестра ти ще живѣятъ въ обилие и разкошъ. Нито ти ще работишъ, нито тѣ ще се мжчатъ. Съгласи се!

— Не, дево, не мога.

— Знай тогава, че ще те накажа. И ще те наказвамъ, докле се съгласишъ.

Духътъ прострѣлъ ржката си къмъ мѣстото, кждето била кжщата на дърваря, казалъ нѣколко магични думи и се изгубилъ.

Когато момъкътъ се завърналъ у дома си, той видѣлъ, че духътъ се заелъ наистина да му отмъсти. По-

кривтъ и стенитъ на кжщата били пробити — зѣли дупки. Въ градината и нивата били израсли бодливи храсти.

— Що се е случило? — запиталъ той майка си и сестра си, като ги видѣлъ, че плачатъ.

Тѣ му казали, че били въ градината. Поливали цвѣтята. Отведнѣжъ се задалъ черенъ облакъ, спусналъ се надъ кжщата, задухалъ студенъ вѣтъръ. Разтърсила се земята, заблестѣли свѣткавици, загърмѣло. Буря завилнѣла по нивата и градината. Вѣтърътъ билъ толкова силенъ, че повалилъ нѣземи и майката и дѣщерята. Тѣ лежали тѣ дълго въ несвѣсть. Когато дошли на себе си видѣли, че кжщата е пробита а въ градината и нивата нѣма ни цвѣтя, ни жито а — бодливи храсти.

— Що да правимъ? — рекла майката и почнала да си кърши рцетѣ.

— Не се тревожете! — ги утешилъ синътъ. — Още утре ще повикамъ зидаръ и покривачъ да поправятъ кжщата. А пкъ азъ ще се стегна да изкорена тия трънливи храсти и да засада цвѣтя.

Така и станало. На другата вечеръ кжщата била поправена, а момъкътъ изчистилъ една петина отъ градината.

За десетина дня, — рекълъ той, — ще поправа пакоститѣ, що ни е направилъ злиятъ духъ.

— Но когато се събудили на сутринта, видѣли, че и на покрива и на стенитѣ зѣятъ сжщитѣ дупки, що били поправени презъ дня. Въ градината се и не познавало, че е чистено: храститѣ били израсли отново, — по-гжсти и по-дебели и по-високи.

Тогава момъкътъ си спомнилъ за тоягата отъ лимоново дърво. Той я взелъ ударилъ съ нея три пжти поземи и рекълъ: „Беламъ! Теламъ! Селамъ!“

Тозъ часъ се зачулъ шумъ отъ голѣми крила. Приятна миризма се разнесла въ кжщата и двора. Отъ небето слѣзълъ високъ и хубавъ момъкъ съ сини очи, блѣскавъ като звезда, съ бѣли дрехи — сякашъ отъ сребро.

Това било *изедъ*, а изедъ казватъ перситѣ на ангелъ, добъръ духъ. Изедитѣ сж служители на Ормузда, а девитѣ — на Аримана.

Сиянието било толкова силно, че всички си затулили очитѣ. Тогава се чулъ гласъ :

— Не ме ли познавашъ, мой сине ?

Момъкътъ погледналъ и видѣлъ предъ себе си духа. Въ очитѣ и гласа му имало нѣщо познато, но такова лжчезарно сжщество той не билъ виждалъ.

— Лицето и тѣлото ти не познавамъ, — рекълъ той, — но сладкия гласъ, добритѣ ти думи, кроткитѣ ти сини очи и блѣскавия ти погледъ ми напомнятъ оня старецъ, когото не съмъ отдавна виждалъ.

— Азъ съмъ оня, който бѣше нѣкога старецъ. Азъ съмъ изедъ. Ормуздъ ме бѣше пратилъ да накажа единъ злосторникъ, но азъ се смилихъ надъ него, та го пощадохъ. Съ това азъ оскърбихъ Ормузда и той ме наказа — да прекарамъ сто години на земята въ неволя, та да разбера, колко сж несправедливи хората. Ти едничъкъ се съжали надъ мене и ми помогна. Азъ знамъ, защо си ме повикалъ. Не бой се : всичко ще стане отъ добро по-добро !

— Ние, изедитѣ, превръщаме злото на добро : това ние работа. Затова хората казватъ : „Всѣко зло за добро“. Ние учимъ лѣкаритѣ да използватъ отровитѣ за лѣкарства. Ние превръщаме грознитѣ гжсеници въ хубави, пѣстри и леки пеперуди. Чернитѣ облаци разтапяме на благодатенъ дъждъ, за да оросимъ нивята и градинитѣ. Хайде сега излѣзте отъ кжщата, защото следъ малко нѣма да я има !

Когато синътъ, майката и дъщерята излѣзли на двора, тѣ видѣли, че духътъ се допира съ лѣвата си ржка до кжщата. Тя изведнѣжъ рухнала. Презърнала се на купъ тухли и прахъ. Но следъ това духътъ си прострѣлъ десницата — и на мѣстото на съборената кжща се издигнала изведнѣжъ нова — висока, голѣма и хубава като дворецъ. Вsrѣдъ нея имало вжтрешенъ дворъ, съ цвѣтникъ и голѣмъ водоскокъ.

Следъ това духътъ се обърналъ къмъ нивата и градината — и тутакси голѣмитѣ бодливи храсти цвѣнали. Явили се цвѣтя, каквито никой не билъ още виждалъ : едри като ябълки — червени, румени, бѣли, кремиви, златисто жълти, тъмно-червени, току-речи черни. Тѣ издавали приятна, опоителна миризма.

Духът казалъ на момъка :

— Тия цвѣтя израстватъ за пръвъ пжтъ на земята. Тѣ сж трендафили, Стѣблото имъ е бодливо, но цвѣтоветѣ — великолепни. Додето живѣе вашиятъ родъ, тѣ ще растатъ само въ тая градина, а после ще се разпространятъ по цѣлата земя. Отъ тѣхъ може да се получи масло, което е най-благовонно отъ всички миризми. Тая миризма до днесъ е благоухаела само въ небесното живѣлище на Бога и на неговитѣ ангели: пръвъ пжтъ сега тя слиза на земята.

Тѣй се явили трендафилитѣ. Пръвъ оня момъкъ почналъ да вари гюлово масло и да го продава въ мускалчета. Мълвата за това масло и за чуднитѣ цвѣтя се разнесла по цѣла Персия, а после и по цѣлия Изтокъ. Богаташи, благородници, дори царе пращали свои хора да имъ купуватъ рози и гюлово масло. Семейството разбогатѣло скоро.

А оня благородникъ, който си продалъ душата на злия духъ, се разболѣлъ отъ жълтеница. Той позеленѣлъ, като гнилъ лимонъ. Следъ половина година умрѣлъ. Тогава дошѣлъ девата, взелъ му душата и я вселилъ въ тѣлото на едно шугаво магаре. Купилъ го единъ вехтошаръ — жестокъ и скжперникъ. Той го съсипвалъ отъ бой.

Магарето мразѣло хората ; то ритало всѣкиго, който се доближи до него ; види ли човѣкъ, спомнялъ си за своя нѣкогашенъ човѣшки животъ. Но още повече мразѣло трендафилитѣ, защото му напомняли успѣха на оня момъкъ, когото се мжчело — когото било човѣкъ — да разори. Затова и до днесъ, когато стане дума за нѣкой престакъ, който говори за нѣща, отъ които не разбира, на Изтокъ казватъ: „Разбира — колкото магаре отъ трендафилъ“.

Очитъ на князь Кунала.

Индуска приказка

Въ Индия царувалъ едно време справедливъ и ученъ царь, по име Асока. На младини той билъ гнѣвливъ: за нищо и никакво пламвалъ. Но, като знаелъ, че това е голѣма слабостъ за човѣка, съвсемъ недостойна за единъ царь, Асока сполучилъ да обуздае гнѣва си и да стане спокоенъ и търпеливъ.

Царьтъ давалъ съ добрия си животъ примѣръ на вси свои поданници — да закрилятъ слабитѣ, да помагатъ на беднитѣ и болнитѣ, да се не гордѣятъ, да обичатъ всички. Той имъ далъ справедливи закони. Сградилъ болници, направилъ градини и изкопалъ кладенци за пжтницитѣ и стадата, посадилъ край пжтищата и овощни дървета и лѣковити билки.

Въ Индия живѣе птиче, наречено кунала. То има кротки и хубави очи. Царь Асока ималъ синъ, чиито очи били тѣй хубави и кротки, каквито сж тия на птичето. Затова го кръстили Кунала.

Асока обичалъ и сина си и жена си, царицата Падмявати. Но тя заболѣла, още когато била млада. Преди да издѣхне, повикала мжжа си и му рекла:

— Следъ като умра, ще дойде друга на мое мѣсто. Тя ще бжде царица на Индия. Може да ти роди деца. Навѣрно, тя не ще обича моя синъ. Но азъ, и следъ като напусна своето тѣло, ще се грижа за него и нѣма да видя миръ на оня свѣтъ, додето той не порасте.

Царьтъ разбралъ що иска да каже умиращата царица. Той ѝ рекълъ:

— Не се безпокой, обична Подмявати! Кълна ти се, че — каквого и да стане, азъ ще обичамъ Кунала и той ще бжде наследникъ на престола ми.

Падмявати умрѣла. Асока се оженилъ за една млада и хубава жена, по име Сиди. Царскиятъ синъ Кунала порасналъ. Съ своята доброта, кротостъ, скром-

ность и трудолюбие, той спечелилъ обичьта на цѣлия народъ. Когато станалъ момъкъ, оженилъ сѣ за Мадави — една хубава и нѣжна мома, добра като него. Тя се грижела само за едно — да угоди въ всичко на своя съпругъ.

Дветѣ семейства живѣели отначало добре, въ миръ и сговоръ. Но ето, че Сиди родила на Асока синъ. Тя била горда и обичала властѣта, но била много хитра. Откакъ добила момчето, само за едно мислѣла: що да направи, та нейниятъ синъ да замѣсти Кунала и да наследи престола на баща си. Тя мразѣла завареника си, но криела много умѣло своята омраза.

Веднѣжъ Асока падналъ тежко боленъ. Тая болестъ изненадала вси околни, защото царьтъ билъ здравъ и силенъ: прѣвъ пжтъ боледувалъ презъ живота си. Всички лѣкари го цѣрили, но никой не успѣлъ да го излѣкува. Когато всички се отчаяли и очаквали неговата смъртъ, при болния влѣзла царицата и почнала да го лѣкува съ магии. За нѣколко дена го излѣкувала.

Когато Асока оздравѣлъ, той поблагодарилъ отъ сърдце на Сиди.

— Ти ми върна живота и здравето, — рекълъ той. — Никога нѣма да забравя тази голѣма добрина.

А тя му казала:

— Стига да пожелаешъ, ти можешъ веднага да ми се отплатишъ.

— Съ какво?

— Като назначишъ за престола наследникъ сина, що ти родихъ.

— На драго сърдце бихъ направилъ това, — казалъ Асока. — Но азъ съмъ човѣкъ и царь: не мога да стѣпча честна си дума. Преди да умре Падмявати, азъ ѝ се заклехъ, че Кунала ще наследи моята корона.

— Голѣма работа! — рекла Сиди огорчена. — Клетвата е умрѣла заедно съ онази, на която си се заклелъ.

— Не, — отсѣкълъ царьтъ. — Азъ бихъ се скоро отказалъ отъ царуването, отколкото да наруша клетвата, що съмъ далъ комуто и да било. Искай нѣщо друго въ замѣна на услугата!

— Добре, — казла Сиди недоволно. — Позволи ми тогава само единъ день да управлявамъ. Азъ ще ти кажа, кога ще бжде тоя день.

Царьтъ се съгласилъ.
 Деньтъ скоро дошълъ.

Далече отъ столнината се намиралъ градътъ Таксокила, дето управлявали хора, назначени отъ Асока. Градътъ билъ много богатъ. Царицата надумала управителитъ да наложатъ на гражданитъ голъми данъци. Следъ това пратила тамъ подкупени мжже — да подбудятъ народа къмъ бунтъ.

Градътъ възстаналъ. Подучени отъ хората на царицата, гражданитъ пратили въ столнината нъколцина души да се оплачатъ на царя. Тъ му казали, че искатъ да махне дотогавашнитъ управители и да имъ прати Кунала.

— Само твоятъ синъ, — рекли тѣ, — ще може да внесе редъ, като ни даде справедливи закони и като усмири бунтовницитѣ.

Тъкмо тоя день, когато били дошли пратеницитѣ, Сиди поискала отъ царя да ѝ даде печата отъ слонова костъ, съ който се подпечатвали вси царски заповѣди. Той ѝ го далъ, както билъ обещалъ.

Когато пратеницитѣ изказали на царя своето желание, Сиди заявила, че наистина само князътъ, когото цѣлиятъ народъ обича, би можалъ мирно и безъ насилия да внесе редъ въ Таксокила. Като чулъ тия думи, Асока се смутилъ. Той подозрѣлъ, че жена му крои нѣщо лошо.

— Не е ли опасно, — рекълъ, — да пращаме Кунала въ она разбунтуванъ градъ? Таксокилци може да го убиятъ.

Сиди се оскърбила.

— Щомъ нѣмашъ въ мене довѣрие, — рекла тя. — прави каквото знаешъ! Вземи си печата! Ти забравяшъ, че си ми далъ тоя день властта.

Царьтъ трѣбвало да устои на обещанието си. Той не взелъ печата. Па и самъ Кунала, като видѣлъ, че може да бжде полезенъ, се съгласилъ да отиде въ Таксокила.

Но Асока настоялъ — синъ му да тръгне съ войска. Князътъ се възпротивилъ.

— Войска се бавно събира, — казалъ той. — Па и азъ не обичамъ да се пролива кръвъ. Нима съ многобройна войска, цвилещи коне, реवेशи слонове, гръм-

ливи колесници, барабани и тржби ще накараме хората да живѣятъ въ миръ ?

Азъ ще вървя самъ.

Той се сбогувалъ съ жена си Мадави, яхналъ коня си и се понесълъ къмъ разбунтувания градъ.

Но той не видѣлъ, че следъ него препуска вторъ конникъ, изпратенъ отъ царицата.

Тоя човѣкъ носѣлъ заповѣдь, подпечатана съ царския печатъ.

Кунала препускалъ бѣлия си конь къмъ далечния градъ. Той изминалъ села, бърда, планини и потоци, оризища, градини и нивя. Новината, че той иде, се разнесла скоро въ града. Всички накичили кщитѣ си съ знамена и килими и излѣзли да го посрещнатъ. Хвърляли по пжтя му цвѣтя, приветствували го съ силенъ гласъ.

Предъ вратитѣ на града Кунала се спрѣлъ. Първенцитѣ го помолили да прости на бунтовницитѣ: тѣ не били недоволни отъ царя, а отъ управителитѣ, които имъ били наложили прѣко мѣра тежки данъци.

— Добре, — казалъ князътъ. — Бждете спокойни! Азъ ще дамъ всѣкому заслуженото.

И той влѣзълъ въ града тържествено, подъ звуцитѣ на много тржби, рогове и барабани.

Кунала намалилъ данъцитѣ и назначилъ други управители. Гражданитѣ, много доволни отъ тая промѣна, изпратили при Асока да му изкажатъ своята вѣрносгъ и да му благодарятъ, че е пратилъ мждрия князь да внесе миръ въ града.

Ала надвечерь пристигналъ вториятъ конникъ, който предалъ на градскитѣ първенци заповѣдта. Тѣ я отворили и съ ужасъ прочели, че трѣбва да извадятъ очитѣ на Кунала, който билъ най голѣмъ врагъ на царя и предателъ на държавата. Още се казвало, че — следъ като князътъ ще бжде ослѣпенъ — никой гражданинъ да му се не притече на помощъ съ каквото и да било. Забранявало се дори да се спомене името на царския синъ.

Първенцитѣ не знаели, що да сторятъ. Не имъ се искало да покажатъ заповѣдта на княза, който имъ се видѣлъ толкова добъръ колкото уменъ. Тая запо-

вѣдь била несправедлива и жестока. Цѣла нощъ се разговаряли тѣ, безъ да решатъ що да правятъ.

Най после си казали:

— Какво ще стане съ насъ, ако не изпълнимъ царската повеля? Мигаръ ще ни пощади оня, който се е озлобилъ срещу родния си синъ? Кунала желае доброто на всички, а баща му заповѣдва да го ослѣпимъ. Не се ли покоримъ той ще ни убие.

На заранѣта тѣ отнесли заповѣдѣта на княза. Кунала я прочелъ и рекълъ:

— Тази повеля трѣбва да се изпълни, защото носи царския печатъ. Направете каквото ви се заповѣдва.

Той знаелъ, че баща му не може да е издалъ тая безчовѣчна повеля. Разбралъ, че то ще да е работа на царицата, която е измѣлила отъ баща му пълна власт за единъ день. Но, както и да е, той решилъ да се покори на заповѣдѣта, скрепена съ бащиния му печатъ.

— Направете каквото ви е заповѣдано, — повторилъ той.

Народъгъ узналъ за страшната заповѣдь. На главния площадъ се събрали хора. Когато дошълъ Кунала, всички му се поклонили до земята. Извикали джелатитѣ и първенцитѣ имъ заповѣдвали да извадятъ очитѣ на княза.

Но джелатитѣ вдигнали ржце нагоре, поклонили се на царския синъ и викнали:

— Никой отъ насъ нѣма сърдце да извади очитѣ на невиненъ човѣкъ.

Тогава князътъ си развилъ чалмата, обсипана съ скъпоценни камъни, и — като я подалъ на джелатитѣ — рекълъ имъ:

— Давамъ ви това, за да изпълните заповѣдѣта.

Но никой отъ джелатитѣ не я взелъ. Въ тоя мигъ излѣзълъ отъ тѣлпата единъ парцаливъ и грозенъ човѣкъ, съ гузенъ погледъ и зло лице. Той билъ дълго лежалъ въ затвора за кражба и други злодейства; току-що го билъ пусналъ Кунала, който опростилъ всички затворници.

Той се приближилъ до княза, взелъ чалмата и казалъ, че ще извърши джелантската работа. Запалилъ голѣмъ огънь, нагорещилъ желѣзенъ клинъ, хваналъ го съ клещи и пристѣпилъ къмъ Кунала.

Князътъ стоелъ спокойно. Ни една чърта на лицето му не мръднала. Джелатинътъ забилъ червеното желѣзо въ едното му око, после въ другото. Всички наоколо извърнали глави — да не гледатъ, и се разплакали.

Когато се свършила страшната работа, Кунала си сложила едната ржка на рамото на джелатина, защото едвамъ се държелъ на нозетѣ си отъ мъжа, а другата вдигналъ, за да види народътъ, че иска да говори.

Настъпило пълно мълчание.

— Вървете си! — рекълъ Кунала. — Никой да ми не помага! Никой да ми не споменваа името, защото тѣй е заповѣдано!

Всички се разотишли разплакани, съ наведени очи. Кунала се просналъ на земи. Слънцето било силно — онова страшно индийско слънце — и той се повлѣкълъ на ржцетѣ си, да дири сѣнка. Най-после сигналъ до едни бамбуци и тамъ легналъ, изоставенъ отъ всички.

Нѣколко часа лежалъ тамъ Кунала. Наоколо било тихо. Никой не смѣлъ да се приближи. По едно време князътъ усѣтилъ надъ главата си влаженъ и топълъ дъхъ. Следъ малко чулъ скръбно цвилене. Дошълъ билъ Мандола, неговиятъ бѣлъ конь.

— Върви си, мили Мандола! — рекълъ му князътъ. — И ти трѣбва да оставишь своя господарь. Върви — дето ти видятъ очигѣ!

Дълго обикалялъ коньтъ около господаря си, но чувалъ все тия думи. Най-после той побѣгналъ отъ града и скръбно полетѣлъ, съ наведена глава, по сжщия пѣтъ, по който е дошълъ.

Следъ заникъ слънце много граждани дошли при Кунала, въпрѣки строгата заповѣдь. Но тѣ стоели мълчаливо, и никой се не осмѣлявалъ да се приближи до княза и да му помогне. Най-сетне дошла една бедна бабичка, измила му ранитѣ съ студена вода и ги превързала съ билки, натопени въ дървено масло. После го накарала да стане и го бавно извела вънъ отъ града, въ най-близкото село. Тамъ го оставила и се върнала.

Мжжетѣ, които били изпратили първенцитѣ на Таксокила, били посрещнати отъ царя добре. Тѣ му разказали за голѣмата почить и обичъ на своитѣ съ-

граждани къмъ княза. Това успокоило Мадави, която била тамъ и чула всичко.

Тя чакала всѣки день мжжа си да се върне. На третия день видѣла, че по пжтя се вдигатъ облаци отъ прахъ. Дошълъ Мандала, но конникъ нѣмало на него. Като го видѣла, Мадави разбрала, че съ мжжа ѝ се е случило нѣщо страшно. Тя паднала въ несвѣсть на земята.

Когато дошла на себе си, жената се замислила, що да прави.

— Мжжъ ми е навѣрно убитъ отъ размирниците, — си казала тя. — Но може пкъ и да е живъ, а да не може да дойде. Не е ли най-добро — да тръгна да го търся?

Безъ да губи време, Мадави влѣзла въ двореца, снела си накититѣ, облѣкла прости дрехи и тръгнала къмъ Таксокила. Тя се не обадила никому. Не казала дори на свекъра си, кжде отива, за да я не задържи.

Дълго и трудно било пжтуването ѝ. Навсѣкжде питала тя, не е виждалъ нѣкой князь Кунала. Много дни вървѣла тѣй, безъ да научи нѣщо за мжжа си.

Една заранъ, като излѣзла отъ колибата, дето я били прибрали да преспи, Мадави запитала единъ орачъ, току-що бѣ почналъ работата си. Той ѝ казалъ, че при зори, когато билъ излѣзълъ отъ село и отивалъ къмъ нивата, видѣлъ въ една горичка младъ слѣпъ човѣкъ, облѣченъ като князь. Той се съжалилъ надъ него и му оставилъ диви плодове и паница студена вода.

Мадави се затекла до горичката и намѣрила мжжа си. Кунала седѣлъ на единъ камъкъ. Той билъ скърбенъ. На очитѣ му имало кървава превръзка. Мадави го прегърнала, съ плачъ го разпитала, що е станало съ него. Той ѝ разказалъ всичко. Сетне тя го повела къмъ столнината. Въ най-близкото село, презъ което минали, той си смѣнилъ дрехитѣ съ единъ селянинъ.

Когато Асока се научилъ, че конътъ на сина му се е върналъ безъ ездачъ и че снаха му е изчезнала, нападнало го страшно безпокойство. Той разпратилъ хора да дирятъ Мадави и да разпитатъ въ Таксокила, що е станало съ сина му.

Първенцитѣ на града разбрали, че царътъ се безпокои за своя синъ и че повелята, що сж изпълнили,

не иде отъ него. Тѣ се уплашили да не би да ги накаже съ смъртъ, та не казали на царскитѣ хора истината.

— Князътъ, — рекли тѣ, — пожела да си отиде самъ, както бѣ дошълъ. Що е станало съ него по пжтя, не знаемъ.

Пратеницитѣ подозрѣли, че ги лъжатъ, но нѣмало отъ кого да узнаятъ истината. Никой отъ гражданитѣ не смѣлъ да спомени дори и името на княза. Конницитѣ се върнали въ столнината, безъ да узнаятъ нѣщо сигурно за Кунала или Мадави.

А двамата съпрузи въ това време пжтували къмъ столнината, като се прехранвали съ просия. Най-сетне, следъ мжчително и дълго пжтуване, стигнали до града. Но пазачътъ на двореца ги не пусналъ, понеже ги не позналъ: тѣ били окжсани, прашни, а мжжътъ билъ — при това — слѣлъ. Все пакъ, войникътъ ги съжалилъ и въвелъ въ една голѣма тъмна барака, дето стоели царскитѣ колесници, — да преспятъ на подслонъ.

Кунала и Мадави били толкова уморени, че заспали веднага.

На сутринята, когато мислѣлъ за сина си, Асока чулъ, че нѣкой пѣе. Гласътъ приличалъ много на Куналовия. Царътъ трепналъ.

— Кой пѣе тъй? — запиталъ той.

Отговорили му, че стражътъ билъ прибралъ единъ слѣпъ просѣкъ съ жена му, да преспятъ въ заслона за колесници.

Той заповѣдалъ да му ги доведатъ.

Вначало царътъ не можелъ да познае сина си — слѣпъ, парцаливъ, оцапанъ. Ала това кротко лице било сжщо като неговото. А Мадави той позналъ веднага, макаръ че била облѣчена съ прости дрехи, окжсани презъ дългия пжтъ.

Той се хвърлил и съ разтреперени ржце притисналъ сина си до своето сърдце, като се разплакалъ.

Сетне ги разпиталъ, що се е случило. Когато му разказали всичко, обзелъ го лютъ гнѣвъ — като оня който го обземалъ на младини.

— Кой злодеецъ, — викналъ той, — е посмѣлъ да злоупотреби съ царския печатъ, за да извърши това престжпление?

Кунала не казалъ нищо. Той не желаелъ да обвини царицата. Но Мадави напомнила на царя, че Сиди е държала единъ день царския печатъ.

Асока и преди това подозиралъ царицата, а сега се увѣрилъ: кой другъ би можалъ да извърши това! Не тя ли бѣ искала упорито отъ него да лиши Кунала отъ престолонаследие, заради сина ѝ? И защо ще ѝ бжде държавниятъ печатъ, ако не е имала намѣрение да му направи зло? Нали тя го бѣ пратила въ Таксокила?

Той заповѣдалъ да я повикатъ веднага.

Откакъ се научила отъ своя пратеникъ, че заповѣдта е изпълнена, Сиди не можела да заспи спокойно. Все ѝ се присънвалъ Кунала — кървавъ, ослѣпенъ, — че иде къмъ нея и я заплашва. Тя се събуждала съ писъкъ. Освенъ това, се боела, че престѣпленieto може да се открие всѣки день. Струвало ѝ се, че и царьтъ, и придворнитѣ, и слугитѣ, па и народътъ — всички знаятъ ужасната тайна, която тя иска да скрие.

Като чула, че царьтъ я вика, тя се разтреперила и побледнѣла. Едвамъ имала сили да отиде до чертога, дето билъ Асока. Престѣпвала като злодеецъ, осжденъ на смъртъ.

Когато видѣла ослѣпения князь, прилошело ѝ. Тя паднала предъ царския престолъ, покосена отъ мъжа и разкаяние.

За Асока станало явно, че жена му е виновницата. Обезумѣлъ отъ гнѣвъ, той викналъ, че — преди да я накаже съ смъртъ, ще заповѣда на джелатигѣ и ней да извадятъ очитѣ, за да разбере, какви страдания е причинила на заварения си синъ.

Но Кунала се намѣсилъ.

— Бжди милостивъ, татко! — замолилъ го той. — прости ѝ!

— Не! викналъ царьтъ. — За такова страшно злодействие не може да има прошка.

Тогава князьтъ рекълъ:

— Слушайте да ви кажа! Тая жена не е толкова виновна, колкото ви се струва. Азъ претърпѣхъ наказанието за единъ грѣхъ, който съмъ извършилъ нѣкога, въ единъ миналъ животъ. Всички знаете, на що ни учатъ свещенитѣ писания на нашата вѣра: човѣкъ

се преражда много пжти на земята. Преди да влѣзе въ човѣкъ, неговата душа е живѣла у животно. Азъ дълго се питахъ, защо се случи това съ мене, но не можехъ да си отговоря. А тая нощъ видѣхъ на съне миналото — и затова се събудихъ веселъ. Затова пѣхъ суринята.

— Какъвъ грѣхъ си извършилъ ти, който си най-добъръ отъ вси мжже? — попиталъ Асока.

— Едно време имало единъ ловець. Той ходѣлъ по планинитѣ да убива звѣрове. Веднѣжъ извардилъ въ дъното на една пещера две сърни — мжжка и женска. Той ги хваналъ съ мрежата си, па си помислилъ : „Ако ги убия, какъ ще отнеса въ града толкова месо? Па и кога ще ги дера? Ако ли имъ извадя очитѣ, ще мога да ги отведа до кжщи, защото не ще могатъ да избѣгатъ“. Сърнитѣ сякашъ разбрали намѣрението на тоя жестокъ ловець. Тѣ го загледали кротко и му се замолили съ погледъ — да ги съжали. Но той билъ безжалостенъ : извадилъ имъ очитѣ.

И, като си снишилъ гласа, Кунала добавилъ :

— Тоя ловець, о татко мой, бѣхъ азъ. Ето че найсетне ми било писано да изкупя вината си. Защото душата на Сиди и тая на онзи злодеець, който ме ослѣпи, — тия души живѣха нѣкога въ душата на двѣте сърни. Недей убива царицата : тя е толкова виновна, колкото съмъ билъ виновенъ нѣкога азъ.

Но царьтъ се колебаелъ.

Той помълчалъ, па рекълъ :

— Кой знае сине, дали това, що каза е истина? Ти премното обичашъ хората. Навѣрно си измислилъ тая приказка, за да спасишъ своята мащеха отъ наказанието, що е заслужила.

Тогава Кунала се изправилъ отведнѣжъ, вдигналъ ржце нагоре и викналъ — както вика човѣкъ, когато говори на Бога :

— Ако лъжа, нека падна мъртъвъ! Но ако съмъ казалъ истината, нека Богъ, Който е самата Истина, извърши чудо : нека ми върне очитѣ!

И въ сжщия мигъ князьтъ се обърналъ къмъ Асока и Мадави, па си снелъ превръзката отъ очитѣ. И царьтъ и невѣстата на княза надали радостенъ викъ :

Кунала ги гледалъ съ своитѣ кротки и мждри очи — като очитѣ на птичето Кунала.

— Простено да ти е! — рекълъ Асока на царичата. — Върви въ нѣкой монастиръ и живѣй тамъ догогава, додето ти е отредилъ Богъ. Но помни, що си направила, и се кай за грѣховетѣ си!

Така и станало.

Асока царувалъ дълго, а следъ него се качилъ на престола Кунала. Нѣмало по-славно царуване отъ неговото. Защото той обичалъ всичко живо — не само хората, но и животнитѣ.

Човѣкоядецътъ

Негърска приказка

Имало едно време едно хубаво и кротко момиче, което се казвало Такане. Майка му и баща му починали. Прибралъ го при себе си вуйчо му. Той билъ себелюбецъ, жестокъ човѣкъ. Казвалъ се Мадиа-Комо, което значи „Волска кръвъ“.

Той взелъ при себе си сирачето, за да му върши тежката работа. Освенъ това, Такане била много хубава. Той се надѣвалъ — когато момичето порасте — да го омжи за нѣкой богатъ главатаръ на племе, който да му даде за момата много подаръци.

И наистина, макаръ че Такане била още малка дошълъ единъ много богатъ главатаръ и я поискалъ. Но той билъ старъ, горделивъ и грубъ човѣкъ. Момичето се не съгласило да се ожени за него, колкото и да го каралъ вуйчо му. Оттогава Мадиа-Комо намразилъ страшно Такане.

Единъ день Мадиа-Комо работѣлъ на нивата съ жена си Сойяне. Такане останала вкъщи. Вуйчото и билъ поржчалъ да свари каша отъ сорго (единъ видъ просо, много хранително). Момата взела една голѣма каменна плоча, турила отгоре ѝ соргови зърна и почнала да ги смазва съ друга плоча, по-малка. Следъ това щѣла да ги измие и свари съ масло.

Въ това време дошълъ Соло, синътъ на домакина, още дете. Той си играелъ край кошарата, дете затваряли воловетъ и овцитъ Баща му билъ поржчалъ да ги изведе на паша, но момчето било лениво, та се размайвало.

Соло влѣзълъ въ дворчето предъ хижата, заградено съ трѣстики, и се провикналъ :

— Такане, дай ми кумонгое !

Кумонгое се казвало едно скъпо дръвце, което растѣло въ самата хижа. Цепне ли се кората му съ брадва, отъ нарѣза протичалъ сладкъ сокъ, който на-

киселявалъ малко. Той билъ вкусенъ, приличалъ на млѣко. Отъ тоя сокъ искало момчето. Бащата и майката имали обичай да пиятъ по малко кумонгое следъ ядене. Давали и на сина си, ала му не позволявали да рѣже. Таканѣ не знаела дори и вкуса на тоя сокъ — никога ѝ не давали отъ него.

— Таканѣ, скоро ми налѣй кумонгое! — повторило момчето.

Но момата рекла кротко :

— Не знаешъ ли, Соло, че баща ти не дава ни тебе, ни мене да рѣжемъ дървото ? Какъ ще ти налѣя ?

—Щомъ е тъй, нѣма да пася добитѣка.

Таканѣ не казала нищо. Детето седнало въ двора Следъ като сложила соргото да ври, момата запитала Соло, кога ще изведе на паша воловетѣ и овцитѣ.

—Нѣма да ги извеждамъ, — рекло троснато момчето. — Нека мратъ отъ гладъ, като ми не давашъ кумонгое !

Таканѣ се размислила. Защо да гладуватъ животнитѣ цѣлъ день ? Дожалѣло ѝ. Тя сама би ги изкарала на паша, но имала много раабота, па и вуйчо ѝ билъ поржчалъ да не излиза отъ хижата. Защо да не даде най-после на твърдоглавото, разглезено момче малко кумонгое ?

Тя взела една паница, цепнала лекичко съ бравата кората на дървото и наточила малко сокъ. Но Соло не взелъ паницата : млѣкото му се видѣло малко, а той билъ лакомъ.

—Ти изпий това! — рекло момчето. — А воловетѣ и овцитѣ ще лежатъ до довечера въ кошарата.

Тогава Таканѣ ударила по силно съ сѣкирата. Сокътъ бликналъ на буйна струя, изпълнилъ паницата и потекълъ по пода, като ручей. Момата се изплашила

— Тичай Соло! — викнала тя. — Кумонгоето ще изтече до капка. Баща ти ще ни пребие.

И тя и момчето натиснали съ ржце пролѣза, но не спрѣлъ сока. Той текълъ все по-буйно и по-буйно. Потокътъ излѣзълъ отъ хижата и потекълъ по двора. А хижата била съградена наврѣхъ една могила. Гжс-тата бѣла течность рукнала на долу и стигнала чакъ до нивата, дето копали мжжѣтъ и жената.

Мади-а-комо видѣлъ потока и се развикалъ :

— Ахъ, тая проклета Таканé! Ще я съсипя отъ бой.

— Що има? — запитала Сойянé, още не видѣла нищо.

— Я погледни насамъ: кумонгоето тече къмъ насъ. Оная проклетница е отсѣкла дървото.

И двамата хвърлили мотикитѣ и се навели да пиятъ отъ сока. Но едва си допрѣли устнитѣ до бѣлия потокъ, той се дръпналъ: върналъ се по могилата къмъ хижата и се прибралъ въ дървото. Кората се слепила, сякашъ че не е и цепена.

Скоро следъ това дошли родителитѣ. Тѣ разпитали Соло и Таканé: и детето и момата казали истината. Но Мади-а-комо хвърлилъ цѣлата вина на Таканé.

— Не ща те вече въ хижата си, — рекълъ ѝ той. — Човѣкъ не може да те остави дори за единъ часъ. Ще те заведе при човѣкоядеца, отвждъ планината. Нека те изѣде.

Сойяне се бояла отъ мжжа си, но не била зла като него. Тя изпищѣла.

— Лудъ ли си ти? Таканé ти е сестриница. Що е направила, та да я дадешъ на човѣкоядеца?

— Що е направила ли? Тя е цепнала кумонгоето съ брадвата. Ако не бѣхме дошли, щѣше да изтече сока. Нѣма какво да пицишъ. Каквото казахъ, ще стане.

Мади-а-Комо се зарадвалъ, че ще може да отмъсти на момата. Но той се надѣвалъ, освенъ това, да получи отъ човѣкоядеца и чифтъ волове, въ замѣна на крѣхката и млада мома.

Той поржчалъ на жена си да стрие сорго, да омѣси жълти пити и да ги опече — за по пжтъ. А самъ той заклалъ два тлѣсти овена, одралъ ги и опекълъ месото.

— Ще те науча азъ тебе! — викалъ той на Таканé. — Щомъ не искашъ да вземешъ богатия главатаръ, ще вървишъ при човѣкоядеца.

Богато ще те продамъ. Ела да те накича, та да знае, че идешъ отъ хижата на Мади-а-Комо!

И той скроилъ отъ изсъхналитѣ овнешки кожи дрехи на момата. После намазалъ кожитѣ съ лой и червена прѣстъ — да лъщятъ, а по политѣ и ржкавитѣ нашилъ сини ресни отъ вълнена прежда. На врата на Таканé закачилъ три огърлици отъ волски кости, нарѣ-

зани на кржгъ, и отъ пробити овнешки зжби. Момата, която носяла всѣки день прости дрехи отъ предена жи-лава трева, била накичена свадбарски, понеже вуйчо ѝ я водѣлъ на смъртъ.

Но той се боелъ — да не би Таканѣ да избѣга по пжтя. Затова извикалъ ковачъ, който ѝ направилъ вериги за шията, ржцетѣ и нозетѣ и я оковалъ въ тѣхъ.

Мади-а-Комо билъ човѣкъ безъ сърдце. И Сой янѣ, и Соло, и съседитѣ, и роднитѣ — всички го молѣли да остави лошото си намѣрение и да прости на момата. Но той не послушалъ никого. Повелъ сестриницата си къмъ планинитѣ отвждъ, дего било селото на човѣкоядеца.

Тѣ минали между нивята, било пролѣтъ. Нѣмало още високи стрѣкове. Вѣтъръ не люлѣлъ дълги соргови листа. Отъ една китка трева излѣзълъ заекъ и запиталъ човѣка :

— Мади-а-Комо, кжде водишь това дете — толкова хубаво, толкова хубаво! Кжде го водишь, а? Кжде го водишь?

— Запитай него, — отвърналъ троснато мжжътъ : — то не е дете, а голѣма мома Нека ти каже.

Тогава Таканѣ се обадила :

— Мило зайче, ще ти кажа. Дадохъ млѣко отъ кумонгое на пастирчето, което бѣше ожаднѣло, — да изведе стадото на паша. Затова вуйчо ми ме води при човѣкоядеца.

— Мади-а-Комо, — викналъ заекътъ : — дано човѣкоядецътъ изяде тебе, а не това дете — толкова хубаво, толкова хубаво!

Мжжътъ го проклелъ и отминалъ.

По-натамъ се спрѣли да похапнатъ подъ едно дърво. Изведнѣжъ се задало цѣло стадо лосове (единъ видъ рогачи), които сжщо запитали Мади-а-Комо, кжде води момата. И тѣмъ Таканѣ отвърнала съ сжщитѣ думи.

А лосоветѣ рекли :

— Мади-а-Комо, дано човѣкоядецътъ разкжса тебе, а не тая мома — толкова стройна, толкова стройна!

И тѣхъ мжжътъ проклѣлъ и тръгналъ съ девойката.

Къмъ заникъ — слънце се спрѣли въ планината. Тамъ вечеряли и легнали да спятъ, но заспалъ само Мади-а-Комо: сестриницата му не могла да мигне.

На заранята, като тръгнали, срещнало ги едно стадо газели. И тѣ запитали мъжа, къде е повелъ девойката. И тоя пжтъ Такане отговорила съ сжщитѣ думи.

— Мади а-Комо, — казали газелитѣ: — дано човѣкоядецътъ глътне тебе, а не тая девойка — толкова добра, толкова добра!

И тѣхъ мъжътъ прокледъ и повелъ момата по пжтеката. Най-после тѣ стигнали до селото, дето живѣлъ човѣкоядецътъ — главатаръ на задругата. Преди време всички населници на оня край ядѣли хора. Но тѣ измрѣли единъ по единъ, а потомцигѣ имъ не сподѣляли вече стария обичай. Само единъ човѣкоядецъ останалъ — главатарътъ. Той билъ старъ, но много силенъ. Всички се боели отъ него. Нито синъ му, ни жена му, никой не смѣлъ да го удари, че яде човѣшко месо — да не би да изяде и него.

Всрѣдъ селото имало кржгло равно мѣсто, заградено съ плетъ и клони. Когато Мади-а-Комо и момата пристигнали, тамъ се билъ насѣбралъ много народъ. Мазило, синътъ на стария главатаръ, оправялъ тамъ работитѣ на задругата. Всички го слушали съ почитъ и внимание. Възхитенъ отъ хубостъта на момата и очуденъ, че я вижда окована въ вериги, той запиталъ Мади-а-Комо, коя е тя и защо я е довелъ.

Оня му отвърналъ грубо:

— Питай нея: защо питаешъ мене? Малка ли е, та да не може да ти отговори?

Такане казала сжщото, което била казала на животнитѣ.

Тогава Мазило рекълъ:

— Тая хубава мома не бива да се дава на баща ми.

— Тебе кой те пита? — викналь Мади-а-Комо — Азъ нѣмамъ съ тебе рабога. Дошълъ съмъ при главатаря.

— Добре, — рекълъ Мазило. — Тогава иди на мѣри главатаря и му кажи, че това дете ще му бжде отведено, само когато го поиска.

— Какво ще му кажа, азъ си знамъ, — казалъ мжжътъ и тръгналъ съ единъ отъ племето къмъ главатаровата хижа.

Мазило заповѣдалъ да отведатъ момата при майка му, която не живѣла съ стария главатаръ. Тамъ снели отъ Таканѣ веригитѣ и тя легнала да се отмори на волската кожа, предъ хижата.

Когато отвели Мади-а-Комо при главатаря, слугата рекълъ:

— Синъ ти Мазило ти праща тоя човѣкъ да те поздрави.

Доведениятъ побързалъ да каже на човѣкоядеца, защо е дошълъ, и — главно — да му поиска колкото се може повече волове, за награда, че му води кръшка мома.

Човѣкоядецътъ билъ едъръ, като исполинъ. Той не обичалъ приказкитѣ.

Още следъ първитѣ думи прекъсналъ дошлия и му изревалъ съ силенъ гласъ:

— Какъ се казвашъ?

— Мади-а-Комо. Азъ съмъ дошълъ да. . . .

— Стига! сега ще видя Мади-а-Комо, дали е право името ти и дали кръвта ти е вкусна като волската.

И той грабналъ човѣка, па го хвърлилъ въ една голѣма глинена връчва, налѣна до половина съ вода, що врѣла на огъня предъ хижата. Когато Мади-а-Комо се сварилъ, стариятъ човѣкоядецъ го изялъ. Хвърлилъ му само коститѣ, червата и дрехата.

Тѣй Мади-а-Камо билъ изяденъ. Но човѣкоядецътъ не можалъ да изяде сърдцето му — то било твърдо, като камъкъ; главатарътъ го хвърлилъ надалечъ и то потънало подземи.

А Мазило се оженилъ за Таканѣ. Следъ година тя добила момиче. Обичай било въ онова село, когато се роди момиче — да го дадатъ на главатаря да го изяде. Момичета нѣмало въ селото. Момцитѣ си вземали моми отъ другаде.

Когато се научилъ, че му се добила дъщеря, Мазило отишълъ да види детето. То било хубаво като майка си. Сърдцето на бащата се свило отъ мжка, като си помислилъ, че стариятъ главатаръ ще изяде момиченцето. Той виждалъ, че обичаятъ е страшенъ и без-

човѣченъ, но не смѣлъ да го наруши. Ако защити дъщеря си, цѣлото село щѣло да го обвини, че възстава срещу баща си и не пази закона, що пазятъ всички.

Когато Мазиловата майка казала на снаха си, що очаква дъщеря ѝ, та помолила мжжа си да се застѣпи за детето.

— Бихъ се застѣпилъ, — рекълъ той, — защото го обикнахъ, шомъ го видѣхъ. Но нѣма полза. Всички отъ селото ще ни нападнатъ и ще ни го взематъ. На коя майка баща ми не е изялъ дъщерята? Тукъ живѣятъ само момчета.

— Азъ си не давамъ детето, — казала решително Таканѣ, пригърнала го и излѣзла отъ хижата.

Мазило застаналъ на вратата. Никой не посмѣлъ да прекрачи прага, за да настигне жена му и да ѝ вземе детето. Тя отишла къмъ рѣката.

Свечерявало се. Таканѣ не срещнала по пжтя никого. Тя стигнала до единъ виръ, заобиколенъ съ високи трѣстики. Седнала на брѣга и се разплакала. Не можала да върви по-нататкъ отъ умора.

Отведнѣжъ изъ водата излѣзла една бабичка — висока, съ хубаво, кротко лице и бѣли коси. Тя била царица на воднитѣ духове.

— Защо плачешъ, дете? — запитала бабата Таканѣ.

— Оплаквамъ дъщеря си: Тя ще умре отъ гладъ, ако я не изяде лошиятъ главатаръ. И тѣй и инкъ ще погине. Жалъ ми е за нея.

— Дай я тогава мене, — рекла бабата: — азъ ще я отгледамъ. Ти ще идвашъ да я виждашъ при всѣко пълнолуние.

Колкото и да било мжно за майката да се раздѣли съ детето си, тя го дала. Бабичката го пригърнала и потънала съ него въ вира. Таканѣ се върнала въ хижата. Ни Мазило ни майка му я не запитали, що е сторила детето. Тѣ помислили, че го е удавила.

Когато се изпълнила луната, Таканѣ стишла при вира. Бабата излѣзла, пригърнала дъщеря ѝ. Момичето било много порасло за това кжсо време. Оттогава при всѣко пълнолуние майката отивала да навивда момиченцето, което растѣло не като другитѣ деца. За година то станало толкова голѣмо, колкото сж дванадесетгодишнитѣ девойки.

Веднѣжъ, когато била край вира, единъ мжжъ отъ селото го видѣлъ. Той билъ отишълъ да сѣче трѣстика. Безъ да го забележи тя, мжжътъ се измъкналъ, върналъ се въ селото и намѣрилъ младия главатаръ.

— Видѣхъ, — рекълъ му, — край рѣката жена ти съ твоята дъщеря, която смѣтахме за удавена. Много е порасло детето ти: цѣла мома е.

— По що позна, че е моего дете?

— Прилича на тебе. Майка му го пригрѣщаше и милваше.

Единъ день Мазило видѣлъ, че жена му трѣгва къмъ рѣката. Той поелъ друга пжтека за тамъ, стигналъ преди нея и се скрилъ задъ трѣстикитѣ. Таканѣ дошла и повикала бабата. Тя излѣзла отъ водата съ момичето, което се хвърлило въ майчинитѣ си пригрѣдки.

Мазило позналъ дъщеря си. Доплакало му се, като я видѣлъ. Сълзи потекли по бузитѣ му.

Бабата рекла на Таканѣ:

— Струва ми се, че нѣкой ни дебне. Човѣкъ има нѣкъжде наблизю.

И тя взела момата за ржка и потънала съ нея въ водата, а Таканѣ се върнала въ селото. Върналъ се и Мазило по другия пжтъ.

Когато си дошла жена му, той и рекълъ:

— Таканѣ, видѣхъ дъщеря ни. Тя е много порасла. Станала е мома.

— Не разбирамъ, що искашъ да речешъ, — казала жената.

Тогавя той почналъ да я моли да му каже всичко, но тя мълчала.

— Да си приберемъ детето, Таканѣ. Азъ не мога да живѣя безъ него. Обичамъ го.

— Ако го доведа, — рекла тя, — баща ти ще го изяде.

— Нѣма. То е порасло и сега вече баща ми не може да го иска. Нѣма право. Ако ли го поиска, всички ще се възпротивимъ. Па и азъ ще го защита.

На другия день жената отишла при вира и повикала водната царица.

— Вчера Мазило ни е видѣлъ, — рекла ѝ тя, — Той ме моли да му отведа момата,

— Бива, — казала бабичката, — Нека ми доведе хиляда глави добитѣкъ — ще му я дамъ.

Таканѣ разказала на мжжа си за тоя разговоръ. Той се зарадвалъ.

— На драго сърдце ще ѝ дамъ. И две хиляди давамъ. Ако не бѣше тя, детето ни щѣше да загине.

Той заповѣдалъ на говедаритѣ си да отбератъ петстотинъ вола и толкова крави — най-добритѣ отъ стадото му — и да ги отведатъ при вира. Тръгнали. Той вървѣлъ съ жена си напредъ. Цѣлото племе ги следвало, освенъ човѣкоядеца.

Когато стигнали до вира, оттамъ излѣзла водната царица, която водѣла момата. Мазило прегърналъ дъщеря си и се разплакалъ отъ радостъ. Воловаритѣ вкарали добитѣка въ водата и той потъналъ. Подъ водата имало голѣмо царство. Тамъ живѣлъ многоброенъ народъ, Управлявало го водната царица.

Като се върнали въ селото, Мазиловата майка рекла на сина си:

— Трѣбва да отведешъ Таканѣ въ родното ѝ село, на гости на домашнитѣ ѝ. Ще имъ подаришъ волове и ще се сприятелите съ тѣхното племе.

— Добре, казалъ Мазило.

Но нѣколко дена следъ това Таканѣ добила момче. Трѣбвало да я почакалъ да оздравѣе и да закрепне. Дошълъ и тоя день. Мазило трѣгналъ съ много момци, слуги, слугини и цѣло стадо волове за даръ. Таканѣ носѣла на гърба си малкото въ мѣхъ отъ овнешка кожа. Дъщеря ѝ вървѣла съ нея. Момцитѣ се били на-кичили и премѣнили, като на празникъ. Тѣ си сложили на главитѣ качулки отъ птичи пера, а на кръста си вързали опашки отъ чакали и други животни. Всички вървѣли, пѣели, танцували и се смѣели.

На едно мѣсто, всрѣдъ пѣтя, видѣли голѣма скала, каквато нѣмало по-рано, когато Таканѣ минала съ вуйчо си. Като стигнали до нея, скалата отведнѣжъ се разтворила съ каменни челюсти и се озѣбила като огромна срашна уста. Черна пропасть зѣбела между челюститѣ. Отъ тамъ се чулъ гласъ:

— Такане, мое дете, и вие, що вървите следъ нея къмъ нашето село: ако влѣзете въ устата ми, ще ви лапна и изямъ — всинца ви ще изямъ.

Тая страшна канара била Мади-а-Комо: следъ като сърдцето му се забило въ земята, то трѣгнало подземи и стигнало до срѣдата на пжтя. Тамъ се превърнало на жива скала.

Такане викнала уплашено:

— Мазило, това е вуйчо ми: ще ни изяде. Що да сторимъ?

Другъ пжтъ нѣмало. Трѣбвало да минатъ или да се върнатъ.

— Минавайте! — заповѣдалъ Мазило.

Слугитѣ мушнанали воловете и добитъкътъ потъналъ въ черната пропасть, между каменнитѣ челюсти. И слуги, и слугини, и момци — всички били потънали.

Такане викнала отчаяно:

— Ти глътна воловетѣ! Глътна и хората! Добре — погълни и насъ! Погълни ни, каменно, ненаситно чудовище!

Тя влѣзла, а съ нея — мжжа ѝ и дъщеря ѝ. И тѣ отишли въ каменния тѣрбухъ на Мади-а-Комо. Тамъ се разтворила широка пещера. И други пжтници имало погълнати — едни отдавна, вече мъртви, а други отскоро, още живи.

Мазило заповѣдалъ на слугитѣ си:

— Вдигнете брадвитѣ и разбийте канарата!

И тѣ почнали да чукатъ. Накрай успѣли да пробиятъ широкъ отворъ, отдето излѣзли всички, заедно съ пжтницитѣ и воловетѣ. Когато се изнизали до единъ, канарата се срутила съ ужасенъ трѣсъкъ, Мади-а-Комо умрѣлъ.

Когато стигнали въ селото, и Сойяне, и Соло, и всички съседы и роднини на Такане се почудили, като я видѣли жива: тѣ мислили, че човѣкоядецътъ я е отдавна изялъ. Дълга била радостъта, дълга била и веселбата следъ това. Игрели, танцували, пѣли. Мазило раздалъ на всички подаръци — да помнятъ и него и добрата Такане.

Царьтъ на въздушнитѣ духове

Френско сказание

Въ онова време, когато Карлъ Велики управлявалъ царството на франкитѣ, въ града Бордó живѣлъ единъ младъ и храбъръ рицарь, по име Юонъ. Казвали го Юонъ отъ Бордó. Веднъжъ му се случило да отиде въ Парижъ, столицата на царството, по работа.

Но когато влѣзълъ предъ голѣмитѣ крепостни врати, неочаквано го нападнали нѣколцина вѣоржжени мжже, които имали на лицата си маски. Той пронизалъ едного отъ тѣхъ съ меча си, а другитѣ се разбѣгали. Сетне се запжтилъ къмъ двореца — да се оплаче на краля, че негови хора сж му натѣкмили засада, за да го убиятъ.

Рицарьтъ не подозиралъ, че оня, когото убилъ, е синьтъ на краля. Тѣлото на убития било пренесено въ двореца, малко преди да се яви тамъ Юонъ отъ Бордó.

Щомъ рицарьтъ влѣзълъ, онѣзи, които били донесли убития князь, го познали и съобщили на краля.

Карлъ Велики го посрещналъ разгнѣвенъ и отчаянъ. Преди още да го изслуша, изтеглилъ меча си и замахналъ да му отсѣче главата. Но рицаритѣ, които стоели около него, спрѣли ржката му.

— Недей го убива! — рекли. — Той не е искалъ да усмърти сина ти нарочно, а се е бранѣлъ, понеже сж го нападнали. Вмѣсто да го убивашъ, дай му да извърши нѣкакъвъ подвигъ. Ако е виновенъ, той ще загине. Ако ли е невиненъ, сждбата ще му помогне.

— Добре, — казалъ кралятъ. — Ще отидешъ отъждъ Червеното море, въ царството на Годиса, въ града Вавилонъ. Ще влѣзешъ въ двореца, тѣкмо когато царь Годисъ обѣдва. Безъ да кажешъ дума, ще отсѣчешъ главата на най-любимия му царедворецъ. А после ще му речешъ: „Моятъ господарь, мощниятъ краль Карлъ Велики, ти заповѣдва да му пратишъ хиляда ястреба, хиляда ловджийски кучета и хиляда хрѣтки. Инакъ ще

прати войски да ти взематъ царството*. После ще му извадишъ съ собственитѣ си ржце четири зжба отъ главата и ще му оскъбешъ мустацитѣ до косъмъ. Освенъ това, ще доведешъ дъщеря му Есклармонда, която е голѣма хубавица. Ако извършишъ всичко това, ще се оженишъ за нея. Ако не го извършишъ, ще те обеса. Върви и прави каквото ти казахъ!"

Карлъ Велики си вдигналъ ржката, за да се разбере, че рицарьтъ трѣбва да си върви. А Юонъ отъ Бордо се поклонилъ, колѣничилъ на едното си колѣно и си сложилъ ржката на сърдцето, въ знакъ на покорность.

— Господарю, — казалъ той, — ще изпълня волята ти. Но не ще ли ми позволишъ да взема съ себе си десетимата рицари, които водя още отъ Бордо?

— Може, — рекълъ кральтъ, — но съ едно условие: на брѣга на Червеното море ще ги оставишъ и ще продължишъ нататъкъ самъ.

Когато рицарьтъ напусналъ двореца, всички поклатили глави: увѣрени били, че го чака бездруго смъртъ.

Юонъ отъ Бордо тръгналъ още на другия день съ своитѣ десетъ другари. Най-напредъ минали презъ една страна, дето не свѣтѣло никога слънце — Земята на Мрака. Ни кучета лаели тамъ, ни пѣтли пѣли. Небето било тъмно, като олово. Конницитѣ трѣбвало да минаватъ презъ трънливи храсталаци, съ черни бодливи листа. И рѣкитѣ въ оная земя били черни, като катранъ. Хората не пиѣли вода — тя била отровна — а, ближели росата по листата на дърветата.

После навлѣзли въ друга страна — Земята на Жѣгата. Тамъ било ужасно горещо. Дърветата били съ много високи стѣбла и чакъ на върха имало зеленина. Тамъ живѣли маймуни и космати хора, кървожадни — като звѣрове. Тѣ не знаели що е хлѣбъ, а ядѣли сурово месо. Повечето били човѣкоядци. Въ рѣкитѣ и езерата текла топла жълта вода, горчива.

Като изминали и тая страна, Юонъ и другаритѣ му навлѣзли въ трега — Земята на вѣрностьта. Тамъ живѣли най-честнитѣ люде на свѣта. Въ тая земя нѣмало мое и твое. Всичко било на всички. Хората ядѣли хлѣбъ, зеленчукъ и плодове. Пекли банички, завити

въ коприненъ платъ, който не изгарялъ въ пещъта. На тоя платъ приличали и хората въ оная страна; въ каквито нещастия и да изпаднатъ, все си оставали честни. Тѣ се не карали, нито се биели. Нѣмало между тѣхъ ни крадци, ни убийци.

Като излѣзли отъ Земята на Вѣрността, рицаритѣ навлѣзли въ една пустиня. Дълго пжтували по нея, безъ да срещнатъ човѣкъ. Най-после видѣли единъ бѣлобродъ отшелникъ, който постѣлъ и се молѣлъ. Той живѣлъ въ пустинята вече тридесетъ години и знаелъ всички земи по свѣта, защото преди това билъ много пжтувалъ.

Пустиникътъ казалъ на рицаритѣ, кжде има вода. А за храна имъ посочилъ корени, каквито ялъ и самъ той. Друго нѣмало тамъ. Когато го запитали, накжде е Вавилонъ, той имъ казалъ:

— Два пжтя водятъ за тамъ. По единия се отива за две седмици, а по другия — за година. Ако тръгнете по първия, ще трѣбва да пресѣчете една гжста гора, дето живѣе Оберонъ, царътъ на Въздушнитѣ духове — едно хубаво джудже, което не обича да му се говори. Кажешъ ли му дума, веднага отвързва бурята и вѣтроветѣ и ги пуца да вилнѣятъ. Дърветата почватъ да се извиватъ и навеждатъ чакъ доземи, рѣкитѣ излизатъ отъ брѣговетѣ си, земята се разтърсва и се отварятъ бездни предъ човѣка, свѣткавици и гърмотевици се явяватъ по небето. Ако тръгнешъ пъкъ по другия пжть, ще трѣбва да заобиколишъ гората.

Юднъ изслушалъ постника, па рекълъ:

— Ние ще вървимъ по първия пжть. Не щемъ да пжтуваме година къмъ онова мѣсто, дето бихме могли да стигнемъ за две недѣли. Съгласенъ ли си, дѣдо, да ни отведешъ до гората?

— Съгласенъ съмъ, — рекълъ постникътъ.

Когато стигнали до Обероновата гора, пжтниците били изяли всичкитѣ си припаси. Тѣ били прегладнѣли. Конетѣ имъ вървѣли бавно, изморени отъ пжть и ожаднѣли.

По едно време постникътъ, който ги водѣлъ, се спрѣлъ и казалъ шепнешкомъ на Юбна:

— Оберонъ! Ето джуджето Оберонъ!

Златното гърне

И наистина, тѣ видѣли на полянката едно джудже — усмихнато, хубаво и добро на гледъ, облѣчено съ дрехи отъ зелена коприна и златна сѣрма. На врата му висѣлъ рогъ отъ слонова костъ. Тоя рогъ билъ чудотворенъ: чуе ли го боленъ, оздравявалъ; гладниятъ забравялъ своя гладъ и жадниятъ — своята жажда. И — най-главно — който и да го чуе, веднага се развеселявалъ: почвалъ да пѣе, да скача и да танцува.

Когато конниците приближили, джуджето надуло костения рогъ и всички се разпѣли и разиграли. Самитѣ коне почнали да подскачатъ. Дори и бѣлобродиятъ постникъ наченалъ да се клати и да скача, защото не умѣлъ да танцува. Това траяло, додето Оберонъ свирѣлъ.

Отде имало джуджето тоя вълшебенъ рогъ?

Оберонъ билъ синъ на единъ силенъ господарь, който управлявалъ частъ отъ Сирия и живѣлъ въ високъ замъкъ, добре укрепенъ, разположенъ въ Ливанскитѣ планини. На тоя господарь се родилъ синъ, когото нарекли Оберонъ. Орисниците, които дошли надъ люлката на момчето — да предрекатъ, що ще стане съ него, го надарили съ различни дарове. Една му дала хубостъ и сладъкъ гласъ, а друга сръчностъ и бързина; тѣ му подарили и тоя чудотворенъ рогъ. Третата дошла малко следъ другитѣ. Когато се приближила до люлката на детето, тя не намѣрила оставенъ подаръкъ. Запитала дветѣ си посестрими, получили ли сж подаръкъ. Тѣ ѝ отвърнали, че видѣли до люлката една пита медъ и една кошница грозде. Първата взела меда, а втората гроздето. Третата нарѣчница се разсърдила, че не сж ѝ оставили подаръкъ, та проклела детето — да не порасте. Бащата на Оберона чулъ това и пратилъ веднага една баба да отнесе при люлката една тепсия съ речелъ отъ дюли. Орисницата се разкажала, че била прибързала да прокълне детето, но не можала да си вземе думитѣ назадъ. Тогава благословила Оберона да стане царь на Въздушнитѣ духове — елфитѣ.

Додето конницитѣ пѣели и подскачали, Оберонъ си вдигналъ по едно време ржката, спрѣлъ да свири и рекълъ съ ясенъ, хубавъ и звънливъ гласъ:

— Чакайте, мои приятели! Недейте ме отминава, преди да ми се поклоните, като на царь, защото азъ съмъ царь на елфитѣ.

Но постникътъ, който — види се — не обичалъ много Оберона (защото отшелниците смѣтатъ духоветъ на въздуха и тия на земята, водата и огъня за дяволи) — казалъ на рицаритѣ:

— Препускайте напредъ, безъ да го слушате!

И тѣ мушнаха конетѣ и препуснаха съ все сила.

Оберонъ се разгнѣвилъ много. Той плѣсналъ съ китката си костения рогъ и отведнѣжъ се извила буря; дърветата се разклатили и свили надолу, птицитѣ изпадали мъртви. Голѣма рѣка потекла съ грохотъ и попочила пжтя на конницитѣ.

Тѣ се спрѣли, но постникътъ имъ рекълъ:

— Вървете съ мене, не бойте се! Всичко това сж дяволски измами. Нѣма ни рѣка, ни буря — тѣй ни се струва: Оберонъ ни лъже.

И тѣ продължили пжтя си. Цѣлъ часъ препускали. Всички мислѣли, че сж се отгървали отъ джуджето. Но ето, че отведнѣжъ Оберонъ се явилъ отново предъ тѣхъ.

— Чакайте! — викналъ имъ той. — Азъ не съмъ зълъ духъ: тоя старецъ ви лъже. Поклонете ми се. Но отшелникътъ рекълъ на рицаритѣ:

— Не го вѣрвайте! Дяволътъ никога не казва, че е дяволъ. Не видѣхте ли, че ни мамѣше съ рѣката и бурята? Да вѣрвимъ!

Ала щомъ трѣгнаха, царятъ на елфитѣ надулъ отново своя рогъ — и всички заскачали и почнали да се въртятъ, като бѣсни. Все по-силно свирѣлъ Оберонъ — и тѣ се все по-бързо и по-бързо се въртѣли.

Презъ това време Юонъ отъ Бордо си мислѣлъ: „Това човѣче ми се вижда добро. Защо пъкъ да му се не поклонимъ? Най-сетне, ние сме на гости въ царството му!“

Оберонъ разбралъ това: той виждалъ мислитѣ на всички хора. Въ мигъ спрѣлъ да свири, танцътъ спрѣлъ. Джуджето рекло:

— Юоне отъ Бордо, ти влѣзе въ Парижъ и уби сина на Карла Велики, безъ да го познавашъ. Той бѣ завидѣлъ на твоето юначество и бѣше натѣкмилъ хора да те убиятъ отъ засада. Знаемъ, що ти поржча кралътъ да извършишъ въ Вавилонъ. Ти не можешъ изпълни безъ моя помощъ заповѣдитѣ му. Чуй, какво ще ти

кажа, и остави тоя лудъ старецъ съ неговитѣ брѣтвежи за дяволи. Вие три деня не сте яли. Поздравете ме като царь — и азъ ще ви нагостя. Сетне ще ти помогна да надвиешъ вавилонския царь.

Следъ малко колебание, рицаритѣ се съгласили. Тѣ се поклонили на Оберона, а той ги поканилъ въ своя дворецъ, който се явилъ отведнѣжъ предъ тѣхъ. Дворецътъ билъ хубавъ и разкошенъ. Трапезата била наредена богато.

Като се наобѣдвали, Юонъ поискалъ отъ Оберона позволение да си трѣгне съ рицаритѣ.

— Добре, казалъ царьтъ на елфитѣ. — Вземи най-напредъ тая златна чаша. Когато поискашъ, тя сама ще се напълни съ най-хубавото вино. Вземи и моя рогъ отъ слонова костъ. Когато се намѣришъ въ опасностъ, изсвири съ него — и азъ ще ти се притека на помощъ.

Юнакътъ взелъ подаръцитѣ, поблагодарилъ на Оберона и се сбогувалъ съ него. Сетне трѣгналъ съ своитѣ рицари, трогнатъ отъ голѣмата доброта на джуджето, което постникътъ му билъ представилъ като много зло. Той се питалъ, на що се дължи тая крайна любезностъ на Оберона, ала не можелъ да разбере.

А ето каква била работата. Оберонъ се билъ спрѣчкалъ отъ десетина деня съ жена си Титания. Титания била елфа, сиречь самодива, духъ на въздуха, който живѣлъ въ оная гора. Тя била крилата и лека, като водно конче. Оберонъ и тя си живѣли дотогава добре, но току изведнѣжъ се скарали за нищо и никакво. Джуджето си имало нѣкаква работа. Жена му дошла и почнала да обикаля около него и да пѣе. Оберонъ я помолилъ да млъкне, докле си свърши работата: „Следъ това“, — рекълъ, — „и двама ще пѣемъ, па може и да потанцуваме; но сега ме остави че бързамъ“. Титания се разсърдила: укорила го, че я не обичалъ. Той ѝ казалъ, че не само съпружитѣ и съпругитѣ, а често и годеницитѣ си не казватъ единъ другиму дума, когато сж заети съ важна грижа, но това не ще каже, че се не обичать“. — „Добре“, — рекла ядосано Титания; — намѣри ми годеникъ и годеница, които могатъ да мълчатъ поне малко, додето сж заедно, и азъ ще ти простя; но дотогава дума нѣма да ти кажа“.

Дълго Оберонъ търсилъ такава мълчалива двойка, но не успѣлъ да намѣри. Той пребродилъ цѣлата земя; бръзъ, като вихъръ, и невидимъ за хората, той отишълъ въ снѣжнитѣ полета на Скандинавия, после — въ горещитѣ градове на Египетъ и Индия; ходилъ и въ Китай, и по островитѣ на океана, и въ царствата на Византия, България и Италия. Миналъ и презъ земята на франкитѣ, и презъ много още страни — славянски, германски, келтски. Но годеницитѣ които, срещалъ, си постоянно приказвали: ни за мигъ не мльквали.

Царьтъ на елфитѣ се отчаялъ.

— Титания комахай има право, — си казалъ той. — Изглежда, че всички годеници сж бѣбриви.

Но ето, че видѣлъ Юонъ отъ Бордб. какъ навлиза съ хората му. Той знаелъ, че този юнакъ е смѣлъ, гордъ, упоритъ и мълчаливъ. Повече действувалъ, отколкото говорѣлъ.

— Да мога, — рекълъ си Оберонъ, — да помогна на тоя рицаръ да грабне Есклармонда, дъщерята на вавилонския цзръ, ще се получи двойката, която търся. Защото Есклармонда е много срамежлива, та отъ свѣнъ не може и да приказва.

Затова той се заелъ да помага на Юона.

Преди да се раздѣлятъ, той му казалъ:

— На пжтъ за Вавилонъ ти ще минешъ подъ крепостта Демостръ. Въ тоя замъкъ живѣе исполинъ. много силенъ и жестокъ. нареченъ Горделивецътъ. Азъ тамъ съмъ се родилъ. Баща ми е издигналъ замъка. Но Горделивецътъ нападна крепостта, уби баща ми и завладѣ замъка. Най-много ми е жалъ, че той си присвои, между другитѣ съкровища на баща ми, и една ризница, надарена съ чудотворна сила: който я облѣче, никакъвъ ударъ не може да го убие, защото ничие оржжие не може да пробие ризницата. Предъ входа на крепостта стоятъ двама стражи, облѣчени съ медна броня, Всѣки отъ тѣхъ държи по единъ желѣзенъ боздуганъ. Тѣ махатъ бързо, единъ следъ другъ, боздуганитѣ въ въздуха и удрятъ съ тѣхъ земята. Не само човѣкъ, а и птица не смѣе да влѣзе въ крепостта: боздуганитѣ ще я повалятъ веднага мъртва. Денемъ и нощемъ, презъ цѣлата година, тия двама души вър-

тятъ ужаснитѣ боздугани. Не ти трѣбва да влизашъ въ крепостъта: заобикили я, па мини отдолу, по пжтя.

Юонъ стигналъ до пжтеката, която водѣла къмъ замъка Демостръ. Още по пжтя той билъ решилъ да не слуша Оберона, а да влѣзе въ замъка и да отмъсти на Горделивеца, който билъ отнелъ крепостъта и съкровищата на неговия закрильникъ и приятель. Той оставилъ десетимата рицари — да го чакатъ на пжтя, а самъ поелъ пжтеката. Когато се изкачилъ на върха, видѣлъ двамата стражи, които махали — като луди — боздуганитѣ и бѣхтѣли съ тѣхъ земята.

— И двамата сж силни, — рекълъ си рицарътъ, — но сж глупави. Лесно ще ги залъжа.

Той взелъ единъ меденъ шлемъ, който лежелъ на пжтеката, останалъ кой знае отъ кой убитъ рицаръ, закачилъ го на единъ високъ стълпъ, забитъ наблизю, и почналъ да го удря силно съ меча си. Двамата стражи чули звънтежа и се толкова очудили, че се затекли да видятъ, кой вдига тоя шумъ. Въ това време Юонъ препусналъ коня си и влѣзълъ въ двора на замъка.

Той вързалъ коня въ обора и по голѣмата стълба се озовалъ въ първия чертогъ на замъка. Много стаи обходилъ юнакътъ, докле стигне въ спалнята на исполина. Горделивецътъ дремѣлъ на едно легло отъ слонова кость и злато. Той билъ по-високъ отъ петъ метра. Главата му била едра, брадата и мустакигъ, очигъ — кръвясали, жбитѣ — като тесли. Пестнигитѣ му били толкова голѣми и силни, че можелъ съ единъ ударъ бикъ да повали.

Но Юонъ отъ Бордо се не уплашилъ. Той изгледалъ великана отъ главата до петигъ и се спрѣлъ всрѣдъ стаята.

— Кой си ти? — попиталъ го гърмогласно исполинътъ.

— Юонъ отъ Бордо. Императоръ Карлъ Велики ме прати да кажа нѣщо на Годиза, вавилонския царъ. А ти кой си?

— Азъ съмъ Горделивецътъ, най-силниятъ исполинъ на свѣта. Азъ пленихъ преди време тоя Годизъ, при когото отивашъ за, да си откупи свободата, той ми подари голѣмия златенъ прѣстенъ, дето е на кутлето ми, и обеща да ми плаща данъкъ. Азъ надвихъ и Обе-

рона, въпреки неговитѣ вълшебства, и му взехъ замъка. Взехъ му и тая ризница, която може да облѣче само оня, който не е извършилъ грѣхъ. Ако бѣше по-голѣма, и азъ бихъ я облѣкълъ, но ми е много малка, не ми се хваща.

И, като се засмѣлъ, исполинътъ подалъ ризницата на рицаря па му казалъ:

— Облѣчи я, ако можешъ! Давамъ ти я, защото съмъ увѣренъ, че не ще можешъ я облѣче. Който е грѣшенъ, тя го стисва и той не може следъ това да мръдне.

Юонъ взелъ ризницата и я облѣкълъ. Следъ това изтеглилъ мечъ си и повикалъ Горделивеца на двубой.

Боятъ започналъ. Юонъ билъ по-слабъ отъ исполина, ала го пазѣла ризницата: каквито удари и да му нанасялъ Горделивецътъ, той не усѣщаль нищо.

Исполинътъ се уморилъ.

— Стой! рекълъ. — Дай ми ризницата, а пъкъ азъ ще ти дамъ прѣстена. Безъ него не можешъ въ Вавилонъ. Тамъ има четири стени, една следъ друга; къмъ всѣка крепостъ се минава по подвиженъ мостъ, който се пази отъ силна войска. Предъ първия мостъ ще ти отсѣкатъ дѣсната ржка, предъ втория — лѣвата, предъ третия — дѣсния кракъ, а предъ четвъртия — лѣвия. А пъкъ ако те видятъ, че носишъ моя прѣстенъ, ще помислятъ, че си ми пратеникъ, та ще те пуснатъ въ двореца: Годизъ нѣма да смѣе нищо да ти стори.

— Ти искашъ да ме изхитришъ, — рекълъ рицарътъ, — но азъ не ще се излъжа. Досега се бихъ за ризницата. Отсега ще се бия за прѣстена. Пригответи се!

И той се хвърлилъ върху него съ изваденъ мечъ. Отново се завързалъ ожесточенъ бой, който траялъ дълго. Най-сетне Юонъ замахналъ силно съ мечъ си и отсѣкълъ главата на исполина. Той му взелъ прѣстена и си го сложилъ като гривня — толкова билъ голѣмъ. Сетне слѣзълъ при своитѣ рицари.

Следъ много подвизи и приключения, коницитѣ стигнали до Червеното море.

— Вие ще останете тукъ, да ме чакате, — казалъ. Юонъ на другаритѣ си, — а азъ ще ида въ Вавилонъ. Но какъ ще мине морето, като нѣма корабъ?

Оберонъ следѣлъ своя 'любимецъ и му праща едно водно чудовище — змей съ два чифта голѣми крила и съ глава на лебедъ. Юнакътъ го яхва и следъ половинъ часъ е на азиатския брѣгъ.

Когато стига до първата вавилонска стена, стражитѣ го спиратъ на моста, но той имъ показва прѣстена на Горделивеца и тѣ го пушатъ. Той минава и четиритѣ крепостни стени. Той върви все напредъ. Минава презъ великолепни градини съ едри благовонни цвѣтя, чиито мирисъ зашеметява човѣка. Юонъ се не спира. Стига до голѣмъ водоскокъ, всрѣдъ една гора отъ лаври и маслини. Наоколо нѣма никой. Юнакътъ се изжпва и се напива съ студена вода, а после трѣгва пакъ. Най-сетне стига до голѣмия Годизовъ дворецъ и влиза.

Царьтъ е свикалъ на угощение своитѣ придворни и съюзницитѣ си. Чува се глъчка, звънъ на сребърни чаши и на златни блюда. Свирятъ на флейти, арфи и на китари. Моми пѣятъ и танцуватъ.

Сърдцето на Юона бие силно, все по-силно и по-силно, колкото се приближавалъ той до пиршенския чертогъ. Но Юонъ не мисли да се връща: той се не бои. Ето го, че влиза въ голѣмия чертогъ, дето е седналъ Годизъ, на чело на своитѣ сътрапезници. Стенитѣ сж украсени съ злато и скжпоценни камъни, а потонѣтъ — съ сребро, седефъ и червенъ коралъ. Поканенитѣ сж облѣчени богато — съ златошити дрехи отъ свила. Най-разкошни сж дрехитѣ на царя: той цѣлъ блѣсти.

Рицарьтъ си спомня, че трѣбва да отсѣче главата на оногова, който е отдѣсно на царя. Тамъ е сѣдналъ единъ едъръ сарацинъ. Юонъ се не колебае. Той се приближава смѣло, замахва съ меча и отсича главата, която се търкулва на масата и разлива десетъ чаши съ вино.

Годизъ скоква, ядосанъ ужасно.

— Дръжте го! — виква той. — Обесете го!

Но рицарьтъ хвърля предъ него прѣстена. Тогава царьтъ омеква. Той спира онѣзи, които сж се хвърлили да вържатъ Юона, и казва на юнака:

— Тоя прѣстенъ те спасява. И петстотинъ мои съюзници да бѣше убилъ, пакъ не бихъ ти отмѣстилъ. Кажы: що искашь?

Тогава Юонъ заговорва :

— Моятъ повелителъ, Карлъ Велики, се чуди, че отъ вси царе на Изтокъ само ти не признавашъ неговата властъ. Той иска да му пратишъ хиляда ястреба, хиляда ловджийски кучета и хиляда хрътки. Исква още бѣлитѣ ти мустаци и четири твои зжба. Най-после, иска и дъщеря ти Есклармонда, която ще омжи за мене.

— Твоятъ царъ е лудъ, — се развиква Годизъ — Той ми прати вече петнадесетъ посланици, но никой отъ тѣхъ се не върна при него. И ти ще отидешъ при тѣхъ. Наистина, за сега те закриля тоя пръстенъ. Я ми кажи, какъ си го добилъ ?

— Азъ убихъ твоятъ господаръ, исполина Гордепивецъ, и му взехъ пръстена.

Като чуватъ това, всички хващатъ оржията си и се готвятъ да се нахвърлятъ върху дръзкия рицаръ.

Юонъ чувствува, че смъртъта му приближава. Той решава да повика на помощъ Оберона, макаръ че не вѣрва — оная да му помогне, следъ като се е показалъ непослушенъ къмъ съветитѣ му. Той надува рога и почва да свири съ все сила.

Оберонъ го чува отдънъ гората, но иска да го накаже за това, че е отишълъ въ замъка Демостръ. Той му се не притича на помощъ.

Юонъ свири, всички наоколо почватъ да пѣятъ и танкуватъ. Но рицарътъ не е царъ на въздушнитѣ духове — той се уморява скоро, дъхътъ му ослабва, рогътъ млѣква. Тогава сарацинитѣ, арабитѣ и монголцитѣ се опомнятъ и изваждатъ мечоветѣ си. Юонъ се пази. Той облъсва нападитѣ, защищаванъ отъ ризницата, и ранява мнозина. Но накрай бива надвитъ, понеже е единъ срещу треста. Хващатъ го и го отвеждатъ предъ Годиза.

Царътъ заповѣдва да му снематъ ризницата, да му взематъ рога и чашата и да го хвърлятъ въ тъмница : Тамъ той ще умре отъ гладъ.

И той наистина би умрѣлъ отъ гладъ. Но хубавицата Есклармонда, която се научила, те безстрашниятъ рицаръ е дошълъ да я вземе, влизала тайно въ тъмницата и му носѣла храна и вода.

Въ това време братътъ на Горделивеца, исполинътъ Аграпаръ, сжщо силенъ и едъръ като него, се научилъ за братовата си смъртъ, Очитѣ му свѣтнаи отъ гнѣвъ. Той грабналъ своя мечъ, който шестима души не биха могли да повдигнатъ, и си облѣкълъ ризницата, въ която биха се събрали четирима.

Аграпартъ влѣзълъ въ двореца на Годиза. Никой отъ стражитѣ не посмѣлъ да го спре. Тежкитѣ му стѣпки разклатили маситѣ и чашитѣ съ виното се съборели и разлѣли. Исполинътъ влѣзълъ въ чертога, хваналъ царя за шията, дигналъ го и го изправилъ предъ себе си, па го разклатилъ и му рекълъ :

— Чухъ, че убиецътъ на брата ми билъ тукъ. Ти знаешъ за това убийство, а не си заповѣдалъ още да го обесятъ. Навѣрно, ти си го пратилъ.

Царь Годизъ почналъ да се оправдава. Той казалъ, че не е обесилъ убиеца, но го е уморилъ отъ гладъ, което е все едно.

— Не е все едно, — казалъ ядосано исполинътъ. — Азъ те викамъ на двубой — тебе или оня твой боецъ, който би пожелалъ да се бие вмѣсто тебе.

Царьтъ събралъ най-юначнитѣ си мъже и имъ казалъ, че ще даде Есклармонда и половината си царство на оногова, който излѣзе да се бие съ Аграпарта, вмѣсто него. Но никой се не обади: всички се изплашили.

Тогавъ дошла самата Есклармонда и рекла на баща си :

— Рицарьтъ, когото затвори, е още живъ. Може той да се съгласи.

— Добре, казалъ царьтъ. — повикайте го !

Извеждатъ Юона отъ затвора. Годизъ му казва, че ще му даде дъщеря си и половината, царство, ако излѣзе срещу великана.

— Излѣзвамъ, — казва Юонъ. — Само че искамъ да ми върнешъ рога отъ слонова кость, златната чаша и ризницата. Инакъ не ща : другъ да се бие.

Той знае, че другъ никой не ще посмѣе да се бие.

— Връщамъ ти ги на часа, — казва Годизъ и му ги дава. Освенъ това, той дава на рицаря най-силния си конь и най-хубавия си мечъ.

Юонъ не знае, дали Оберонъ му се не сърди още: безъ негова помощъ, той не би надвилъ Исполнна. Ала щомъ си облича ризница, разбира, че джуджето му е простило: инакъ ризницата не би му се хванала. Той се яхво на коня и се впуска срещу Аграпарта.

Двамата бойци се срещатъ на коне. Още при първия ударъ на копията, щитоветѣ и двамата падатъ отъ конетѣ — толкова силно се сблъскватъ. Но ето, че веднага ставатъ и изтеглятъ мечоветѣ.

Юонъ пръвъ сполучва. Той халосва исполина съ такава сила, че му пробива бронята и го наранява. Очевидно, царьтъ на въздушнитѣ духове му помага.

Исполиньтъ Аграпартъ е по-уменъ отъ брата си.

— Ако ме прободете още веднъжъ, — си казва той, — тоя рицаръ ще ме усмърти.

И той хвърля меча, вдига ржце, колѣнничи и казва:

— Признавамъ: победенъ съмъ.

Рицарьтъ го отвежда при царя; Аграпартъ колѣнничи и заявява, че ще му бжде подчиненъ. Следъ това си отива.

Тогава Годизъ дава голѣмо угощение въ честь на рицаря, кайто го е отмжстилъ въ двубоя. Ядатъ, пиятъ и се веселятъ. Най-сетне Юонъ изважда златната чаша, направя надъ нея знакъ съ ржката си и тя се напълва съ вино. Рицарьтъ я подава на царя.

Но щомъ Годизъ я приближава до устнитѣ си чашата се тутакси се оказва праздна.

— Що е това? — виква той. — Ти се подигравашъ съ мене.

— То е затова, — казва рицарьтъ, — че си много грѣшенъ. Принай си грѣховетѣ и се разкай — и чашата ще се напълни.

Всички насколо сж оскърбени. Тѣ наскачватъ и изтеглятъ мечоветѣ си. Юонъ вижда, че отново ще почне бой.

— Дано Оберонъ ме чуе тоя пѣтъ! — си казва той и надува рога.

Царьтъ на елфитѣ го чува.

— Моятъ приятель Юонъ отъ Бордо тржби, казва си той. — Хайде да му помогна. Той е малко непослушенъ, ала има чисто сърдце и не знае що е страхъ. Ще му се притека на помощъ.

И Оберонъ се явява тутакси, последванъ отъ сто хиляди въоръжени мъже. Тѣ оковаватъ Годиза и неговитѣ съюзници. Самъ Оберонъ отвежда царя при юнака и му казва да му вземе главата.

Но на рицаря не трѣбва цѣлата глава. Той я отсича, изважда ѝ четири зъба, изкубва ѝ мустацитѣ и ги прибира. После заповѣда да вържатъ хиляда, ястреба, хиляда ловджийски псета и хиляда хрътки и да ги отведаатъ на Карла Велики.

Идва Есклармонда. Той я качва на коня си. Тя е хубава, като самодива — чернокоса, черноока, съ блѣскавъ погледъ и мургава кожа, съ устни като малини. Тѣ сж lika-прилика съ рицаря.

Когато излизатъ отъ двореца, тѣ виждатъ, че Оберонъ ги чака. Той ги качва на въздушната си колесница, която е крилата и лети много бързо. И тримата се понасятъ съ чудна бързина надъ градоветѣ, рѣкитѣ и пустинитѣ на Азия. Презъ това време, царътъ на елфитѣ казва на момъка и момата, че — въ замѣна на псмотъта, що имъ е оказалъ, — тѣ трѣбва да му обещають, че ще мълчатъ, додето минатъ морето.

Тѣ обещавають: мъчно ли е да се мълчи? Това имъ се вижда много лесно: и двамата не сж приказливи.

Воздушната колесница спира на морския брѣгъ; тамъ чака хубавъ корабъ. Оберонъ ги отвежда на кораба, сбогува се съ тѣхъ и имъ напомня обещанието. Сетне той се изгубва и корабътъ се понася бързо по вълнитѣ.

И тоя корабъ е вълшебенъ. Гребци се не виждатъ. Дойде ли време за обѣдъ или вечеря, явява се трапеза, наредена съ отбрани ястия. Надъ морето плуватъ голѣми птици, но не смѣятъ да се приближатъ до кораба. Надалечъ се повдига буря и вълнитѣ кипятъ, но тамъ, дето плува кораба морето е тихо и небето — синьо надъ него. Вѣгърътъ надува платната и корабътъ лети съ нечута бързина.

Юонъ и Есклармонда мълчатъ: тѣ помнятъ, що сж обещали на доброто джудже. Но ето, че минава день, два, три, петъ, десетъ. Може ли толкова време да се мълчи?

Една вечеръ на заникъ — слънце, двамата годеници стоели и гледали небето. Слънцето потъвало задъ

спокойното море. Синината на водата се преливала въ хиляди обаятелни цвѣтове: теменуженъ, руменъ, небесно синъ, тъмно-моравъ, изумрудно-зеленъ, златистъ. А надъ леко нахждренитѣ вълни блѣстѣли малки облачета, обагрени отъ залѣващето слънце.

— Колко е хубаво! — викнала неволно Есклармонда.

— Наистина е хубаво! — отвърналъ Юонъ, сжщо безъ да иска.

Но веднага тѣ разбрали, че сж сбъркали. Досѣтили се, че сж нарушили обещанието си. Небето се изведнѣжъ помрачило, явили се черни облаци, буенъ вѣтъръ задухалъ. Морето се развълнувало цѣло, корабътъ почналъ да се люшка. Огромни вълни се заиздигали и наченали да заливатъ кораба. Есклармонда се уплашила и се притиснала до Юона. Рицарътъ мълчливо я пригърналъ.

Бурята продължила цѣла нощъ. Чакъ на сутринята небето се изяснило, дѣждътъ престаналъ, морето се успокоило. Показалъ се островъ. Корабътъ спрѣлъ до брѣга. Момкътъ и момата излѣзли и все още не смѣели да продуматъ дума.

Презъ това време Титания и Оберонъ се помирили, защото елфата видѣла, че наистина има годеници, които могатъ да мълчатъ дори и когато сж заедно, и то не единъ день, а цѣли десетъ.

Когато излѣзли на острова, Юонъ и Есклармонда видѣли, че ги чака царътъ на елфитѣ съ своята крилата колесница. Той имъ се усмихналъ, шеговито ги сгълчалъ за непослушанието, но казалъ, че имъ прощава. Тѣ се качили на въздушната колесница и скоро стигнали въ столицата на Карла Велики.

Императорътъ посрещналъ съ голѣмо тържество рицаря и годеницата му. Нея той цѣлуналъ по челото, а нему казалъ, че съ своитѣ чудни подвизи е изкупилъ вината си за неволното убийство на сина му. Отпразднували сватбата на Юона съ Есклармонда. Двамата младоженци заживѣли честито.

Единъ день Оберонъ се явилъ предъ рицаря и му казалъ:

— Юоне, следъ три години ти ще наследисъ царството ми и вълшебната ми сила. Азъ мога да ги пре-

дамъ на оновова, комуто си искамъ. Тебе съмъ избралъ. Твоятъ приятель и закрильникъ Оберонъ ще остави земята и ще отиде при Бога, дето е по-хубаво отъ тукъ. Съгласенъ ли си да го замѣстишъ, като станешъ царь на елфитѣ?

Преданието не казва, що е отговорилъ Юонъ отъ Бордо на Оберона. Навѣрно се е съгласилъ. Защото не е потрѣбно царьтъ на въздушнитѣ духове да бжде безъ друго джудже.

Зрънце бисеръ.

Българска приказка.

Единъ царски синъ решилъ да се задоми. Направилъ изворъ, отъ който текло млѣко и вино. Надошли моми отвсѣкжде да наливатъ; насъбрали се — като оси на медена пита; а той застаналъ да ги гледа и да избира. Дошла и една баба — вещица, жадна като суха земя за дъждъ. Като напълнила делви, кърчази и връчви, наредила черупки отъ яйца и тѣхъ да пълни. Князътъ се изсмѣлъ и хвърлилъ камъкъ, та счупилъ черупкитѣ. Вещицата била зла като усойница. Тя проклела княза — да се ожени, чакъ когато намѣри неродена мома. Изредили се всички моми, а той не харесалъ ни една.

Замислилъ се князътъ, кжде да търси неродена мома. Решилъ да пита слънцето: то гледа като око отвисоко. нашироко — все ще да знае, има ли, нѣма ли неродена мома. Запжтилъ се къмъ западъ, дето слънцето преспива нощемъ. Дълго вървѣлъ момъкътъ, сума планини прехвърлилъ. Стигналъ най-последо, до една мраморна ограда — бѣла като снѣгъ, съ златна врата — блѣскава като лѣтенъ день. А тъкмо тогава слънцето слизало въ своитѣ градини, отвждъ оградата, на огнена колесница, впрегната въ коне — жълти като шафранъ.

Потропалъ князътъ на вратата. Излѣзла да му отвори слънчева майка — хубава бабичка съ коси като сребро. „Кого диришъ, сине?“ — запитала го тя и гласътъ ѝ прозвучалъ сладко — като меденъ кавалъ. „Слънцето диря, бабичко“. — „Ела следъ мене тогава“. И тя го повела презъ градинитѣ, дето растѣли златни дървеса съ листа отъ мерджанъ и съ плодове — скжпоценни камъни. Дървесата се навеждали, та се покланяли на бабичката и ѝ думали: „Добро утро, майко“. А всрѣдъ градинитѣ свѣтѣлъ алмазенъ дворець — като свѣтквица свѣтѣлъ.

Влѣзълъ момъкътъ. Слънцето седѣло на изумруденъ престолъ, Князътъ колѣничилъ и му казалъ, защо

е дошъл. То се най-напредъ ядосало, като видѣло чужди човѣкъ, и викнало по него, та се разтърсилъ дворецътъ. Но като зърнало майка си, че иде следъ княза, то се засмѣло — и всичко наоколо свѣтнало. „Иди“, — рекло, — „въ градинитѣ ми. Ще видишъ дърво съ три златни ябълки. Избери си една: въ тѣхъ има по една неродена мома“. Отишълъ момъкътъ, та откъсналъ и тритѣ ябълки — не знаеелъ коя да вземе, коя да остави. Тръгналъ си. Вървѣлъ, що вървѣлъ — спрѣлъ се да се отмори. Разрѣзалъ една ябълка. Отъ нея изкочила мома, хубава като зорницата. „Дай ми хлѣбъ и соль!“ — рекла. „Нѣмамъ“, казалъ той. Хубавицата се изгубила.

Свило се сърцето на княза отъ скръбъ. Тръгналъ пакъ. На половината пжтъ разрѣзалъ втората ябълка. Излѣзла друга мома — хубава като месечинката. И тя поискала хлѣбъ и соль. Момъкътъ нѣмалъ да ѝ даде. И тя изчезнала. Князътъ се наскърбилъ още повече. Ами ако третата ябълка излѣзе праздна? Все туй си мислѣлъ по пжтя. Като стигналъ предъ столнината на бащиното си царство, той взелъ отъ единъ овчаръ хлѣбъ и соль, па влѣзълъ въ царската градина и разрѣзалъ третата ябълка. Пакъ излѣзла мома — по-хубава отъ първитѣ, хубава като слънце, съ очи черни като нощъ, съ устни червени като малини, съ жби бѣли като бисеръ. Поискала му хлѣбъ и соль, той ѝ далъ. Тя хапнала, дала и нему да хапне, па рекла: „Щомъ ядохме заедно хлѣбъ и соль, ще ти стана жена“. Князътъ я оставилъ въ градината, па отишълъ въ двореца да доведе сватове и свирци, да я взематъ. Момата се боела да остане сама, качила се на едно дърво.

По едно време се задала циганка — грозна като страшилище, черна като дяволъ. Дошла да си налѣе вода отъ извора подъ дървото. Тя видѣла, че въ кладенеца свѣти образътъ на хубавата девойка; почнала да налива вода, но обърнала менцитѣ на горе съ дънѣта. Сипва, сипва, а тѣ все праздни. Видѣла това момата, дожалело ѝ за циганката, та рекла: „Не тѣй: обърни менцитѣ, че тогава сипвай!“ — „Богъ да те поживи, момне“, — казала циганката; — „я слѣзъ, та ми покажи!“ Слѣзла момата. Циганката, пѣргава като котка, се минала на врата ѝ, одушила я, взела ѝ дрехитѣ и я хвър-

лила въ кладенеца. Сетне облѣкла сърменитѣ дрехи и се качила на дървото.

Дошълъ князътъ и се много почудилъ, като видѣлъ, вмѣсто хубавицата, черна жена. „Не се чудѣ“, — рекла му циганката; — „мене до сега слънце не ме е виждало. Отъ слънцето и вѣтъра почернѣхъ.“ Нѣмало що да прави князътъ, качилъ я на златната колесница, отвелъ я въ двореца и се оженилъ за нея. Тѣй циганката станала царица. На другия день дошли царскитѣ коняри, та обадили на царя, че въ кладенеца играе златна рибка; наведатъ ли се конетѣ да пиятъ, прѣхне, та ги подплаши. „Улове те я и ми я сгответе!“ — Заповѣдалъ той. Така и станало. Но едно дете, което слугувало въ готварницата, скрило една златна люспа отъ рибата, занесло си я вжщи и я сложило на полицата. То било сираче, баба му го гледала. Рано на заранята, додето всички спѣли, люспата се превърнала на мома, изчистила и наредила кжщата, донесла вода, опекла хлѣба и сготвила. Станала бабата — гледа и се чуди. Това се повторило и на другия день, и на третия.

На четвъртата сутринъ бабата се събудила още въ тъмно. Когато видѣла момата, че шѣта, скочила, та я прегърнала. Хубавицата изпищѣла и побѣгнала, но бабичката ѝ се примолила да остане при нея, да ѝ бжде дъщеря. Девојката се съгласила. Бабата ѝ дала шарена хурка и писино вретено и я научила да преде. Веднѣжъ царътъ свикалъ всички моми отъ града на тлъка въ двореца. Дошла и неродената мома. Щомъ влѣзла въ двореца, всичко свѣтнало, сякашъ е слънце изгрѣло тамъ.

Царътъ накаралъ момитѣ да разказватъ приказки. Когато дошло редъ на бабината девојка, тя поискала празенъ тасъ и чаша се бисери. Дали ѝ. Взѣла тя зърно бисеръ отъ чашата и рекла: „Единъ царски синъ решилъ да се задоми“, па пуснала зърното въ таса и добавила: „Зрънце бисеръ“. Сетне продължила: „Направилъ изворъ, отъ който текло млѣко и вино. Второ зрънце бисеръ“. Тѣй разказвала тя и следъ всѣко изречение пушчала по едно зърно въ таса. Толкова увлѣкателно разказвала момата всичко, що се било случило съ нея и съ княза, че момитѣ наоставили хуркитѣ и зяп-

нали въ устата. Когато стигнала до циганката съ менцитѣ, царицата казала, че ѝ се спи, и си отишла.

Но царьтъ останалъ. Девојката разказала всичко, що станало и най-после рекла: „И тая неродена мома сега разказва на царя приказка“.

Тогава царьтъ разбралъ всичко. Той изгонилъ циганката-царица и се оженилъ за неродената мома. Дълго и щастливо живѣли и царували тѣ.

Село Кушкундалево

Българска приказка

Единъ момъкъ се изгубилъ веднажъ въ планината. Дълго се луталъ, па накрай стигналъ до една каменна кула — черна като гарванъ. Тамъ живѣлъ старецъ, който биелъ орли и ги дерѣлъ. Момъкътъ се главилъ при него да му шѣта и помага. Веднажъ като влѣзълъ въ една стая на кулата, видѣлъ изворъ — цѣло езеро — съ вода, бистра като сълза. Мома се кжпѣла въ извора — толкова хубава, че той се вкаменилъ, като я видѣлъ. Тя била самодива.

Примолилъ се момъкътъ на стареца — да му я даде за жена. „Вземи я“, — рекълъ старецътъ, — „но я пази: тя е страхлива като сърна — ще избѣга. А избѣга ли, чакъ въ Кушкундалево ще трѣбва да я гонишъ“.

Момъкътъ отвелъ самодивата въ село и се оженилъ за нея. Но тя избѣгала още на другия день. Тръгналъ той да я търси — угриженъ, навжсенъ като облично небе. Кжде да върви? Забравилъ билъ името на селото. Въ ума му се въртѣло нѣщо като „Кушкун...“, ала по-натамъ си не спомнялъ. Отишълъ при стареца. „Жена ми избѣга“, — рекълъ. — „Какъ се казваше „самодивското село?“ — „Кушкундалево, синко“. — „А кжде е то?“ — „Не знамъ, синко: на край свѣта ще да е. Тръгни по тоя пжтъ и питай!“

Тръгналъ момъкътъ, дваждъ по-угриженъ. Върви и пита — всѣки му се смѣе: никой не знае село съ такава чудно име. Възлѣзълъ наврѣхъ планината. Видѣлъ тамъ единъ старецъ, прегърбенъ като кука, че сѣче буки. „Далеко ли е, дѣдо Кушкундалево?“ — „Не знамъ, сине: да запитамъ звѣроветѣ. Каквото не знаемъ ние, тѣ го знаятъ.“ А той билъ царь на звѣроветѣ. Надулъ една свирка, насъбрали се мечки, вълци, лисици — всѣ какви. Наредили се, опулили очи въ стареца — да чуютъ, защо ги е свикалъ. Запиталъ ги той, кжде е Кушкундалево, а тѣ въ единъ гласъ изревали, че не знаятъ такава село. „Видишъ ли, момко: нѣмало такава село!“

— рекълъ царьтъ на звѣроветѣ. „Има, има,“ — настоялъ момъкътъ. — „Тогавъ тръгни ей по тоя пжтъ. Ще вървишъ десетина деня и ще стигнешъ до високъ върхъ, остъръ като шило. Тамъ живѣе братъ ми, царьтъ на птицитѣ. Той е по-старъ отъ мене, може да знае“.

Стигналъ момъкътъ до шилестия върхъ. Видѣлъ птичия царь-старецъ съ бѣла брада, дълга до земята; той билъ сухъ като сламка, а носътъ му — остъръ като вждица. Разказалъ му тжгата си. Старецътъ разпратилъ вестъ на птицитѣ — да се събератъ. Кждещо до имало птица, все дошла. Накацали — коя дето свари. Планината се покрила съ птици — като гжби, една до друга. „Слушайте!“ — викналъ имъ старецътъ. — „Имали нѣкжде село да се казва „Кушкундалево?“ — „Не сме чули, царю честити!“ — изгракали тѣ. — „Е, момче, трѣбва наистина да нѣма такова село. Ето че и птицитѣ го не знаятъ“. Но тъкмо изрекълъ тия думи, задала се една куца сврака. — „Защо се забави толкова, сврако?“ — запиталъ я царьтъ, като я погалилъ. А тя рекла: „Чакъ открай свѣта ида, царю честити, — отъ Кушкундалело. Когато ми дойде вестъ отъ тебе, самодивитѣ ме бѣха впрегнали да имъ вършея смилъ. Една ме перна по ногата, че окуцѣхъ. Затова закъснѣхъ.“

Старецътъ заповѣдалъ на единъ голѣмъ орелъ да отнесе момъка въ далечното село. Яхналъ момъкътъ орела. Свраката напредъ, орелътъ следъ нея летѣли летѣли, стигнали до едно високо бърдо. „Ето Кушкундалево“, — казала свраката. Момъкътъ слѣзълъ и отишълъ въ самодивското село. Встрѣдъ селото стърчель-алмазенъ дворець, високъ като планина. Натамъ се запжтилъ момъкътъ. Когато се приближилъ до вратитѣ, отвжтре се обадилъ гласъ — сладкъ като славейова пѣсенъ: „Иде си моятъ момъкъ: елате го вижте!“

Тоя гласъ билъ на жена му. Излѣзли сестритѣ и родителитѣ ѝ да го посрещнатъ. Приели го добре, нагостили го като на сватба, напоили го съ самодивско вино — сладко като медъ, отъ което човѣкъ се подмладява и го не лови никаква болестъ. Поживѣлъ момъкътъ тамъ, па рекълъ единъ денъ на жена си: „Хайде да те отведа въ село, булка: нашитѣ сж се затжжили за насъ“. — „Не може“, — казалъ тѣстътъ. — „Нека дойдатъ вашитѣ тука: отъ наше село по-хубаво

нѣма. Тукъ никой не боледува и не умира. Ние не знаемъ, що е жалба и скръбъ“.

На другия день самодивскиятъ царь пратилъ колесница съ крилати коне — да доведе родителитѣ на момъка. Колесницата слѣзла въ двора имъ. Тѣ разбрали, че ги вика синъ имъ, качили се и отишли въ Кушкундалево. Тамъ пийнали отъ самодивското вино и се подмладили. А дали сж и до сега живи, не знамъ, защото не съмъ ходилъ въ Кушкундалево: много е далече.

Кокосовиятъ орѣхъ

Индокитайска приказка

Въ едно село живѣли мжжъ и жена. Тѣ били бедни. Мжжътъ билъ зълъ: той биелъ всѣки день жена си и ѝ натяквалъ, че не му е родила деца, да имъ помагатъ и печелятъ. Той билъ ленивъ, каралъ жена си да му работи.

Веднѣжъ тя отишла въ гората за дърва. Набрала сухи стѣбла, натоварила количката, па седнала да се поотмори. Припило ѝ се вода. Тръгнала да търси изворъ, но никжде не намѣрила: мѣстото било каменливо и безводно. Както се лутала, седнала подъ една скала да си почине. За голѣма почуда на жената, канарата се изведнѣжъ пукнала и оттамъ бликнала бистра, студена вода.

Дърварката се напила и подкарала количката къмъ селото. Тая вода била чудотворна. Жената добила момче, но такова момче, каквото никой не билъ виждалъ: обло, продълговато, сжщо като кокосовъ орѣхъ. То нѣмало ни ржце, ни крака; главата му се билъ срастнала съ трупа; очитѣ, ушитѣ и устата се едва различавали.

Бащата се ядосалъ, като видѣлъ детето.

— Орѣхъ ли намѣри да ми родишъ? — викналъ той на родилката. — Това дете го не бива за нищо. То само ще лежи и ще яде. А мене ми трѣбва синъ — да ми печели!

Но той не можалъ да го дочака да порасте: скоро следъ това умрѣлъ. Майката останала сама съ сина си. Кокосовиятъ орѣхъ — тѣй нарекла тя детето — порастналъ бързо, но си останалъ все тѣй топчестъ и продълговатъ, като вретено, на което сж навили прежда.

На седемъ месеца той отведнѣжъ проговорилъ, на година почналъ да се търкаля и да играе по гората, а на три години се заелъ да пасе козитѣ. Майка му работила чуждо, за да се прехранватъ.

Единъ день Кокосовиятъ орѣхъ ѝ рекълъ :

— Мамо, иди при царя, та му кажи да ме вземе за ратай! Ще му паса биволитѣ. Каквото ми плаща, ще го давамъ на тебе, та да се не мжчишь съ чужда работа.

Жената се засмѣла.

— Какъ ще пасешъ царскитѣ биволи, синко? Ти нѣмашъ ни ржце, ни крака. Три кози имаме — ти ги пасешъ, но азъ все се боя да не би да изгубишь нѣкоя. А биволитѣ на царя сж стотини.

Но синътъ все настоявалъ. Най-сетне тя склонила. Отишла при царя. Той се държелъ просто: всѣкиго пуцали при него.

Когато му казала, защо е дошла, царътъ се засмѣлъ.

— Моитѣ биволи сж три хиляди на брой, — казалъ той. — Тридесетъ слуги ги пасатъ и пакъ губятъ сегизъ-гогизъ по нѣкой. Може ли синъ ти да ги уварди?

— Ще видишь, царьо честити, — рекла майката. — Синъ ми е уменъ, макаръ че е нагледъ чудноватъ.

— Добре, — казалъ царътъ, — нека дойде.

Когато дошълъ Кокосовиятъ орѣхъ, всички въ двореца се разсмѣли. Царътъ обичалъ веселбата. Той се израдвалъ на новия ратай — валчестъ, усмихнатъ, безъ ржце и нозе.

— Да видимъ, — рекълъ, — какъвъ биволаръ ще излѣзе тоя! Дайте му утре да паса биволитѣ!

Той билъ сигуренъ, че Кокосовиятъ орѣхъ ще изгуби сума биволи и ще бжде много смѣшенъ, като трѣгне да ги дири по различни посоки.

На заранята царскитѣ слуги отворили голѣмия оборъ и изкарали биволитѣ. После покачили Кокосовия орѣхъ върху гърба на единъ отъ тѣхъ, подгонили ги къмъ гората и си влѣзли смѣешкомъ въ двореца.

Царътъ ималъ три дѣщери. Той желяелъ да ги научи на домакинство, та ги каралъ да готвятъ и да вършатъ всѣкаква домашна работа. Когато станало време за обѣдъ, той пратилъ най-малката да отнесе ястие на Кокосовия орѣхъ.

Княгинята отишла въ гората. Биволитѣ си пасѣли спокойно, ала тя не видѣла никжде биволаря.

— Хей, Кокосовъ орѣхъ! — викнала княгинята. — Кжде си, че те не виждамъ? Нося ти обѣдъ.

— Ето ме, ето ме! — обадилъ се ратаятъ, като се изтъркулилъ предъ нозетѣ ѝ.

Той изялъ ориза, а княгинята прибрала гърнето и си отишла.

Вечеръта Кокосовиятъ орѣхъ се яхналъ на единъ биволь и отвелъ стадото въ царския оборъ. Ни единъ биволь не липсвалъ. Царътъ се почудилъ.

На другата заранъ, за да изпита сръчността и работливостъта на ратая, царътъ заповѣдалъ да закачатъ на бивола, що яздѣлъ Кокосовиятъ орѣхъ, единъ косеръ.

— Като ходишь по гората, — рекълъ, — вижъ, дали нѣма пѣвлѣци. Ако има, насѣчи колкото можешъ, па ги намотай по рогата на биволитѣ. Много ми трѣбватъ: дървената ограда се е развалила, трѣбва да се поправи плетътъ.

— Бива, — рекълъ Кокосовиятъ орѣхъ и подкаралъ стадото.

Тоя день, когато дошло време за обѣдъ, княгинята решила да издебне ратая, за да види, що прави. Тя отнесла обѣда въ гората и се скрила въ хресталака. Много ѝ се искало да знае, какъ ще сѣче Кокосовиятъ орѣхъ пѣвлѣци, като е безржкъ.

Тя видѣла нѣщо много чудно.

Навредъ по гората шѣтали джуджета — мжже, жени и деца. Едни пазѣли воловетѣ, други сѣчели пѣвлѣци, които се били проточили отъ дърво до дърво, а трети ги навивали около рогата на биволитѣ.

Княгинята разбрала, че Кокосовиятъ орѣхъ има вълшебни сили.

Следъ като погледала човѣчетата, какъ работятъ, тя се провикнала:

— Кокосовъ орѣхъ! Ела си изяжъ ориза!

Въ тоя мигъ ратаятъ заповѣдалъ на своиѣ слуги да се скриятъ. Тѣ исчезнали подъ земи, а той се търкулилъ къмъ девойката да се нахрани.

Княгинята си отишла. Баща ѝ я смърналъ, че се

е забавила, но тя не казала никому нищо за онова, що видѣла въ гората.

Когато останалъ самъ, Кокосовиятъ орѣхъ изви-калъ отново своитѣ дребни слуги и тѣ продѣлжали работата.

Привечеръ всички повели биволитѣ. Като приближили до града, Кокосовиятъ орѣхъ заповѣдалъ на нѣкои джуджета да се скриятъ подземи. Тѣй се скривали тѣ по двама, по трима, колкото приближавали къмъ двореца. Най-после стадото влѣзло въ обора.

И тая вечеръ не липсвалъ ни единъ биволъ. Когато снели повлѣцитѣ отъ рогата на животнитѣ, оказало се, че едвамъ се побиратъ на тридесетъ колѣ.

На третия день, като занесла обѣда, момата се пакъ скрила, да погледа Кокосовия орѣхъ. Тоя пжтъ видѣла не само джуджета, а и всѣкакви животни, насъбрали се отъ вси крайща на гората: слонове, тигри, мечки, диви бикове, елени, сѣрни, зайци, антилопи, — както и различни птици: пауни, гургулици, папагали, косове, калугерици, славеи и други. Всички тия животни, насъбрани около Кокосовия орѣхъ, гледали все въ него, като че ли имъ разказва нѣщо, а тѣ разбиратъ всичко. Въ сжщото време се носѣли въ въздуха звуци отъ тржби, тжпанчета и цигулки.

Княгинята се покатерила на едно дърво, за да разгледа по-добре животнитѣ и джуджетата. Изпърво тя не виждала Кокосовия орѣхъ — листата ѝ пречели. Но като се позагледала малко, видѣла, че орѣхътъ се разтваря и отъ него излиза човѣче. То почнало бързо да расте, докле стигнало ръста на възрастень човѣкъ. Княгинята видѣла младъ момъкъ — голѣмъ хубавелекъ, разкошно облѣченъ. Такъвъ билъ Кокосовиятъ Орѣхъ, който се криелъ въ черупката.

Тогава всички джуджета и животни му се поклонили — да му изкажатъ своята голѣма почитъ.

Княгинята се трогнала, като видѣла това. Тя слѣзла отъ дървото -- да не би нѣкой да я забележи. Па и Кокосовиятъ орѣхъ си спомнилъ, че е време за обѣдъ, та заповѣдалъ на джуджетата да се скриятъ подземи — и на животнитѣ — да се разотидатъ по гората.

Когато останалъ самъ, той почналъ да намалява по ръстъ и най-после се скрилъ въ орѣха. Малко следъ

това се чулъ гласътъ на княгинята, която го извикала за обѣдъ.

Той се търкулналъ къмъ нея, а тя му рекла:

— Бате, ела си изяжъ ориза!

— Защо, — попиталъ Кокосовиятъ орѣхъ, — ме зовешъ батьо? Азъ съмъ слуга на баща ти. Наричай ме ратай, или Кокосовъ орѣхъ, като по-рано!

— Не бива, — казала княгинята. -- Тогава те наричахъ тѣй, защото те не познавахъ. А сега виждамъ, колко добре ни пасешъ биволитѣ и колко много повлѣци насичашъ за единъ день. Ти едничккъ ни вършишъ работа за сто души. Азъ съмъ ти благодарна отъ сърдце, затова те зова батьо.

Кокосовиятъ орѣхъ не отвърналъ дума.

Княгинята го почакала да се нахрани, прибрала сж-доветѣ и си отишла.

И тоя день царътъ я гълчалъ, че се е забавила много. Тя си навела гузно главата, но не издала нищо отъ онова, що била видѣла.

На четвъртия день царътъ рекълъ на другитѣ си две дъщери:

— Тоя день една отъ васъ ще отнесе обѣдъ на Кокосовия орѣхъ. Сестра ви се много размайва: късно се връща.

— Не щемъ, татко, не щемъ! — развикали се княгинитѣ. — Ние не можемъ да търпимъ тоя проклетъ Кокосовъ орѣхъ.

— Защо? — запиталъ баща имъ.

— Защо ли? Нали го виждашъ, какъвъ е: ни ржце има, ни нозе. Може само да се търкаля. Като му отнесемъ оризъ, той ще се търкулне, та ще разлюлѣе тревата, сякашъ тигъръ се готви да ни нападне. Ще ни изплаши. Да му носи храна сестра ни: тя е свикнала.

Царътъ се понамръщилъ, но не рекълъ нищо. А малката княгиня се зарадвала, че все тя ще носи обѣдъ на ратая.

Тоя день се вдигнала ужасна буря. Силенъ дъждъ завалѣлъ. Следъ като прибралъ надвечеръ говедата, ратаятъ влѣзълъ въ готварницата да се огрѣе.

Дветѣ по-голѣми дъщери на царя готвѣли вечеря. Като видѣли ратая, че се търкаля къмъ огнището, тѣ се развикали по него:

-- Махни се отгук, проклетъ Кокосовъ орѣхъ! Вмѣсто да се грѣшешъ, иди си гледай биволитѣ! Не ти е мѣстото въ готварницата, а въ обора. Махни се, че ще те попаримъ съ гореща вода!

Кокосовиятъ орѣхъ се търкулналъ — ужъ да излѣзе — и натисналъ най-голѣмата княгина по крака. Тя се разпищѣла и почнала да го гълчи отново. Тогава той се търкулналъ на друга страна — и натисналъ срѣдната дъщеря. И тя се развикала.

Въ това време влѣзла най-малката.

Тя рекла на сестритѣ си:

— Какво правите? Не ви ли е грѣхъ да оскърбявате тоя човѣкъ, който нѣма ни ржце, ни нозе?

— Я ти недей ни се бърка! — викнали тѣ изъ единъ гласъ. — Върви си гледай работата!

Кокосовиятъ орѣхъ служелъ на царя все тъй прилежно, както и до тогава. Той не само пасѣлъ биволитѣ, но вършелъ и всѣкаква друга работа, каквато му поржча царьтъ. Преди да се главѣ въ двореца, случвало се често ту тигри, ту мечки да нападнатъ стадото и да разкъсватъ по нѣкой биволю. Откакъ дошълъ той, такива нѣща не ставали вече. Биволигѣ се връщали всѣка вечеръ здрави и читави — толкова, колкото си сж.

Единъ день царьтъ поржчалъ на ратая да му насѣче пржти за плегъ. Кокосовиятъ орѣхъ насѣкълъ толкова много, че трѣбвало да се дигнатъ на сто колѣ.

Тоя донъ княгинята, като навлѣзла въ гората къмъ обѣдъ, още отдалечъ чула глѣчка на много хора, които сѣкатъ пржти и си приказватъ. Но когато приближила къмъ тѣхъ, и говорѣтъ и ударитѣ на брадвитѣ престанали. Джуджетата се изпокрили подъ земята.

Тя видѣла много купчини отъ наредени пржти. Кокосовиятъ орѣхъ билъ самъ. Той си пасѣлъ биволитѣ.

Като сложила ястието нѣземи, момата запитала:

— Бате, кога си насѣкълъ толкова много пржти?

— Тая заранъ, — отвърналъ той.

— Отсѣчи единъ, да видя, какъ ги сѣчешъ!

— Не мога: много съмъ уморенъ. Нѣмамъ сила вече ни единъ да отсѣка.

Княгинята се засмѣла и си отишла вкъщи.

Кокосовиятъ Орѣхъ билъ обикналъ момата.

— Тя ме нарече бацьо, — рекълъ си той. — Оная вечеръ ме защити отъ сестритъ си. А днесъ ме накара да отсѣка пржтъ и — като ѝ казахъ, че не мога, засмѣ се. Изглежда, че е открила тайната ми.

Единъ день той рекълъ на майка си:

— Мамо, иди при царя, та му поискай най-малката дъщеря: искамъ да се оженя за нея.

Майка му се изсмѣла:

— Що думашъ, синко? Какъ ще ти поискамъ за жена княгинята? Царьтъ ще ме изпжди. Не се ли виждашъ, че нѣмашъ ни ржце, ни крака, па не си и много хубавъ: какъвъ мжжъ ще бждешъ? Мълчи, мили сине: ти си полудѣлъ!

Но той настоялъ.

— Иди, — рекълъ, — иди! Царьтъ е добъръ, не ще те изпжди. А пкъ ако се смѣятъ хората, мене ще се смѣятъ: ти недей бра грижа!

Най-сетне майката отишла. Дълго се чудила, какъ да захване. Най-после казала на царя, защо е дошла. Царьтъ се не оскърбилъ. Дори му станало драго.

— Азъ обичамъ много Кокосовия орѣхъ, — рекълъ той. — Това момче върши чудни работи — изглежда да е много даровито. На драго сърдце бихъ го направилъ свой зеть. Но дали нѣкоя отъ дъщеритъ ми ще го иска — тамъ е работата.

Той повикалъ княгинитъ и ги запиталъ, съгласна ли е нѣкоя отъ тѣхъ да се омжжи за Кокосовия орѣхъ. Дветъ по-голѣми се развикали, че не щатъ и да го видятъ. Но най-малката казала свѣнливо, че е съгласна да го вземе.

— Азъ го обичамъ, — казала тя, — и ще бжда щастлива да се омжжа за него.

Станала сватбата. Дълго се веселили сватбаритъ. Всички били доволни. Само дветъ сестри на княгинята се подигравали съ нея, че се е омжжила за Кокосовия орѣхъ.

Всѣка вечеръ, като се побере въ стаята при жена си, Кокосовиятъ орѣхъ излизалъ отъ черупката си. Той открилъ на княгинята своята тайна.

— Имаше една бедна жена, рекълъ той, — която берѣше дърва по гората. Великиятъ Горски Духъ я съжали и веднѣжъ, когато бѣ много ожаднѣла, пукна

една скала, отдето потече чудотворна вода. Такава сила имаше тази вода, че жената — като пи отъ нея — доби синъ, надаренъ отъ Горския Духъ съ власть надъ вси духове на Земята и Въздуха и надъ вси животни и птици. Азъ съмъ тоя синъ.

Всичко това се видѣло на княгинята много хубаво, но още по-хубаво би било -- споредъ нея — ако мжжъ ѝ не влизаше сутринъ въ черупката си. Тогава сестритѣ ѝ биха престанали да ѝ се подиграватъ. Тя каза на Кокосовия орѣхъ.

Той рекълъ:

— Щомъ Великиятъ Горски Духъ ме е облѣкълъ съ черупка, той е знаелъ по-добре отъ насъ, защо го прави. Мене ми е много мило за тебе, като слушамъ, че сестритѣ ти се присмиватъ, но ти недей скърби. Единъ день може би тѣ ще разбератъ, че и мжжъ ти е човѣкъ като всички хора.

Но княгинята забравила тия думи.

Една нощъ, когато мжжъ ѝ заспалъ, тя взела кокосовата черупка и я хвърлила въ огъня. Тозчасъ Кокосовиятъ орѣхъ се пробудилъ и надалъ викъ.

— Кжде ми е черупката? — запиталъ той.

Жената си признала, че я е изгорила.

— Що направи ти? — рекълъ той. — Защо ме не послуша, като ти казвахъ? Знаешъ ли, че и тебе и мене очакватъ голѣми страдания, следъ като стана това?

Той не можалъ вече да заспи. На сутринята жена му го видѣла, че трепери отъ студъ: той билъ свикналъ съ черупката, тя го топлѣла. Княгинята трѣбвало да го обвие съ дебели завивки, за да го стопли. Чакъ когато слънцето се издигнало доста високо, той се посъвзелъ. Станалъ, облѣкълъ си вълнени дрехи и трѣгналъ по стаята.

Следъ нѣколко дня Кокосовиятъ орѣхъ свикналъ да живѣе и безъ черупка, но все пакъ трѣбвало сутринъ да се облича съ зимни дрехи.

Когато пръвъ пжтъ се показалъ въ двореца безъ черупка, и царъ, и княгини, и царедворци се зачудили на неговата хубостъ. Всички почнали да ублажаватъ добрата му жена, че си е намѣрила достоенъ съпругъ. За радвала се и майката на Кокосовия орѣхъ, когато уз-

нала, че синъ ѝ е човѣкъ като всички, дори по-хубавъ отъ тѣхъ.

Само дветѣ царски дѣщери се не радвали. Зависть почнала да гризе сърдцето имъ и тѣ желаели само едно — да развалятъ щастието на малката си сестра

Единъ день Кокосовиятъ орѣхъ казалъ на тѣста си, че иска да пжтува по далечни страни. Той приготвилъ голѣмъ корабъ, натоварилъ въ него каквото трѣбва за дълго пжтешествие и се качилъ съ жена си. Дветѣ ѝ сестри поискали да ги придружатъ. Той се съгласилъ.

Когато потеглилъ корабътъ, Кокосовиятъ орѣхъ подарилъ на жена си златенъ прѣстенъ съ изумрудъ.

— Добре го пази, — рекълъ ѝ той: — тоя прѣстенъ има вълшебна сила. Който го носи, ще може да се превърне на каквото животно поиска. Освенъ това, ще може да става и голѣмъ и малкъ — стига да пожелае.

Когато корабътъ навлѣзълъ всрѣдъ морето, тритѣ сестри се заприказвали за това онова. Дветѣ забележили прѣстена на сестрината си ржка и го поискали да го разгледатъ. Тя го дала на едната. Другата се спуснала да ѝ го грабне. Оная го не давала. Сборичкали се и изпуснали прѣстена въ морето.

— Ахъ, прѣстенътъ ми! — викнала най-малката. — Вълшебниятъ прѣстенъ!

Той свѣтлѣлъ въ водата. Жената се хвърлила да го грабне. Тя умѣла да плува. Гурнала се и хванала прѣстена; но вълнитѣ били много силни, па на онова мѣсто се случилъ и въртопъ. Жената не могла да излѣзе надъ водата.

Дветѣ сестри направили всичко това нарочно. Тѣ почакали да се отдалечи корабътъ колкото се може повече отъ онова мѣсто, дето се хвърлила сестра имъ, а после се развикали за помощъ.

Стекли се моряци. Дошълъ и Кокосовиятъ орѣхъ. Той заповѣдалъ да спратъ кораба и плувци да се хвърлятъ въ водата — дано спасятъ потъналата. Моряцитѣ плували на вси страни, но не могли да я намѣрятъ.

— Какъ стана това? — запиталъ Кокосовиятъ орѣхъ, смазанъ отъ скръбъ.

Свезкитѣ (балджитѣ) му го излѣгали. Сестра имъ си била играела съ прѣстена — подхърляла го нагоре

и го ловѣла. По едно време той падналъ и тя се хвърлила да го вземе. Всичко това станало толкова бързо, че тѣ не успѣли да я задържатъ.

Дълбоко наскърбенъ отъ всичко станало, Кокосовиятъ орѣхъ заповѣдалъ да се върне корабтъ.

Всички оплаквали дълго княгинята, когато се научили, че се е удавила. Само сестритѣ ѝ не тжжели. Вѣска отъ тѣхъ се надявала, че овдовѣлиятъ ѝ зеть ще поиска да се ожени за нея. Но той съвсемъ не мислѣлъ да се поженва. Колкото и да се стараели дветѣ му свезки да му се харесатъ, той ги и не поглеждалъ.

А жена му се не била удавила. Наистина, когато хванала пръстена и си го сложила на ржката, тя не успѣла да изплува, но — тѣй като пръстенътъ билъ обаянъ — тя пожелала да се смали до толкова, че да влѣзе въ нѣкоя бисерна мида. И ето че отведнѣжъ се смалила. Въ дѣното на морето имало много праздни мидени черупки. Тя влѣзла въ една отъ тѣхъ и — понеже била уморена — заспала дълъгъ сънъ.

Въ това време вълнитѣ понесли мидата и я изхвърлили на брѣга. Мъничката жена излѣзла. Искало ѝ се да отиде въ двореца, но не знаела, накжде да тръгне. Не била сигурна дори, дали се намира въ бащиното си царство. Предъ нея се простиралъ равенъ пѣсчъченъ брѣгъ — чакъ додето стигатъ на човѣка очитѣ. Не се виждала ни кжца, ни дори хижа.

Тя си влѣзла въ черупката и се заплакала. Накжде да върви? Какъ да намѣри бащиното си царство и столнината?

Дълго ронила сълзи жената. По едно време минали оттамъ двама души — мжжъ и жена, които събирали мидени черупки, да правятъ отъ тѣхъ украшения. Като зачули плачъ, приближили се, но не видѣли никого. Вслушали се — и чули, че плачътъ иде отъ една голѣма мида. Взели я. Плачътъ спрѣлъ. Опитали се да я отворятъ, но не успѣли. Турили я въ торбата, при другитѣ, и си отишли.

Тия люде били много бедни. Тѣ живѣели въ една хижа, далечъ отъ брѣга, всрѣдъ малка градинка, посадена съ зеленчукъ. Мжжътъ берѣлъ сухи дърва и ги продавалъ, а жената правѣла украшения отъ охлювчета и миди. Съ това се прехранвали.

Като си отишли вкжщи, оставили мидата въ градинката, па се прибрали да спятъ. Презъ ноцъга мъничката жена излѣзла отъ черупката да се поразходи. Тя походила нагоре-надолу, но не видѣла наблизо ни градъ, ни село. Хижата била самотна, всрѣдъ равнище. Много надалечъ се виждало нѣщо като гора. Жената се прибрала въ мидата и заспала.

На сутринъта домакинитѣ излѣзли по работа. Княгинята напуснала черупката. Като влѣзла въ хижата и видѣла голѣмата бедность, рекла:

— Колко бихъ искала — да намѣрятъ тия хорица, когато се върнатъ, оризъ, чай, захаръ, плодове и сладки банички съ масло!

Щомъ рекла това, изведнѣжъ се явило всичко на масата. Разбира се, то станало съ вълшебната сила на прѣстена, за който княгинята била дори забравила въ оня мигъ. Тя наредила трапезата, почистила кжщата, стъкнала огънь, направила чай, сложила го отъ страна до огъня и се прибрала въ черупката.

Когато се върнали вкжщи, домакинитѣ се изненадали, като видѣли трапезата пълна и наредена. Тѣ не можели да разбератъ, отде сж се взели тия нѣща. Искало имъ се да си похапнатъ отъ вкусния обѣдъ, но се боели — да не би да има нѣкаква магия.

Най-сетне мжжътъ се пристрашилъ: хапналъ малко оризъ. Разбира се, нищо лошо му се не случило. Тогава хапнала и жена му. Като видѣли, че нѣма отъ що да се боятъ, седнали, та се нахранили както му е редътъ.

Това се повтаряло всѣки день.

Веднѣжъ мжжътъ и жената решили да узнаятъ, кой непознатъ имъ носи тѣзи ястиета. Още рано сугринъта тѣ излѣзли — ужъ на работа, па се скрили задъ храститѣ, въ градината. Притаили се тамъ — да видятъ, кой ще дойде.

Малко следъ това отъ мидата излѣзла мъничката жена и влѣзла въ хижата. Тѣ се приближили до вратата и чули, че тя шѣта въ стаята: пали огънь и налива вода въ чайника. Отведнѣжъ и двамата влѣзли. Княгинята понечила да се скрие подъ масата, но жената я хванала и я сложила на колѣнетѣ си.

— Ти ли, мъничко момиче, ни готвишъ обѣдъ? — попитала я стопанката. — Защо се грижишъ толкова за насъ?

Княгинята ѝ отговорила:

— Азъ искахъ да ви се отблагодаря поне малко за това, че ме взехте отъ брѣга и ме донесохте тукъ.

Тогава мжжътъ и жената рекли:

— Остани при насъ, да ни станешъ дъщеря. Ние си нѣмаме дете.

Тѣ съ любопитство разглеждали разкошнитѣ ѝ дрехи и прѣстена съ изумрудъ. А тя си мислѣла за своя баща, за мжжа си и за сестритѣ си. Разпитала мжжа и жената и узнала, че се намира въ бащиното си царство, но много далечъ отъ столицата. Научила се и за това, че Кокосовиятъ Орѣхъ не се е оженилъ, а тжгува денемъ и нощемъ по жена си.

Като чула тия думи, тя се разплакала.

— Защо плачешъ, дъще? — попитала я стопанката.

— Жаль ми стана за тоя съпругъ, който тжгува по своята съпруга, — отговорила тя.

Но нищо повече имъ не каза.

На другата сутринъ, когато нейниятъ побацимъ и помайчината ѝ излѣзли по работа, тя поискала отъ прѣстена не само ястиета, но и дрехи за беднитѣ хора. А за себе си пожелала да има копринени платове, конци и игли за везба. Когато се върнали домакинитѣ, видѣли я, че седи въ градината и везе женски забрадки.

Минало време. Мжжътъ и жената обичали княгинята, сжщо като свое чадо. Но колкото и да я разпитвали, коя е и защо е толкова малка, не успѣли да научатъ нищо.

Единъ день тя каза на своя побацимъ:

— Татко, вземи тия забрадки и ги занеси въ двореца, та ги продай на царя. Дълъгъ пжтъ ще минешъ, но пѣкъ и скжпо ще ти платятъ.

Забрадкитѣ били много хубави, извезани тънко съ цвѣтя: сини незабравки, бѣли и теменужни хризантеми, румени лотуси, червени и кремиви трендафили. Между цвѣтята летѣли разноцвѣтни пеперудки.

Човѣкътъ отишълъ въ престолния градъ. Като видѣлъ забрадкитѣ, царътъ извикалъ:

— Такива забрадки, толкова вещо извезани, правеше едно време малката ми дъщеря.

Той дори побледнѣлъ и се просълзилъ, като ги видѣлъ.

Дошли дветѣ му дъщери. Дошѣлъ и Кокосовиятъ Орѣхъ.

— Да, — казали всички, — само тя би могла да направи подобно нѣщо.

— Кой е извезалъ забрадкитѣ? — запиталъ царьтъ.

— Дъщеря ми, — отвърналъ човѣкътъ.

— Твоя сжщинска дъщеря ли е? Жена ти ли я е родила?

— Не, но тя ни е като дъщеря. Намѣрихме я на морския брѣгъ, въ една мида. Тя плачеше.

И той разказалъ всичко. Описалъ дрехитѣ на мѣничката жена, описалъ и скжпоценния прѣстенъ съ блѣскавъ изумрудъ.

— Има нѣшо въ тая работа, — рекѣлъ царьтъ. — Я доведи дъщеря си тукъ!

Но Кокосовиятъ Орѣхъ казалъ:

— Не. По-добре ще бжде — азъ да отида, да разбера, каква е тая работа.

Той се досѣтилъ, че жена му се е спасила съ силата на прѣстена. Заповѣдалъ да впрегнатъ една колесница, качили се съ оня човѣкъ и тръгнали.

Когато стигнали предъ хижата, княгинята чула шума на колата и видѣла мжжа си. Тя пожелала да стане толкова голѣма, колкото била по-рано. И ето че отведнѣжъ нарасла. Нарасли и дрехитѣ ѝ, и прѣстенътъ, и чехлигѣ.

Кокосовиятъ Орѣхъ влѣзълъ и тя го пригърнала радостно.

Още сжщия день тѣ се върнали въ двореца. По пжтя княгинята разказала на мжжа си, що ѝ се било случило. Той узналъ, че сестритѣ ѝ сж го излѣгали.

Голѣмо щастие било за царя да види дъщеря си и да я прегърне. Па и всички придворни се зарадвали. Зарадвалъ се и народътъ.

Само дветѣ сестри, обзети отъ страхъ предъ наказанието, което знаели, че ги чака, не сподѣлили общата радостъ. Но княгинята и Кокосовиятъ Орѣхъ се застѣпили за тѣхъ предъ царя. Вмѣсто да ги накаже

съ смъртъ, той ги пратилъ въ хижата край морето да работятъ и да се прехранватъ. А добритѣ бедни хора, които били прибрали дъщеря му, повикалъ въ столни-ната. Той имъ подарилъ голѣма земя — да я работятъ. Далъ имъ и торба жълтици и цѣла колá оризъ.

Тѣй се сбжднали думитѣ на единъ великъ китайски мждрецъ: „И доброто и злото следватъ човѣка тѣй, както заднитѣ колела на колата следватъ преднитѣ“.

Килимътъ на княза

Арменска приказка

Едно време цариградскиятъ султанъ отишълъ съ придворнитѣ си въ земята на кюрдитѣ — да види, какъ живѣе тамъ народътъ. Съ него билъ и синъ му.

Много рѣки, планини и поля миналъ керванътъ, докле стигне въ далечната страна. Най-подире, следъ дълго, пжтуване, пристигнали въ едно кюрдско село, разположено всрѣдъ ливади и нивя. Тамъ се разположили на станъ.

Тоя день селото било много оживено — тамъ имало панаиръ. Много свѣтъ се билъ насѣбралъ. Продавали коне, овни, зеленчукъ, плодове, дрехи, сждове. Но най-хубаво нѣщо били килимитѣ — съ различни шарки и много цвѣтове: кюрдитѣ били голѣми майстори-килимари.

Като ходѣлъ по селото, царскиятъ синъ видѣлъ една хубава мома, която му се много харесала. Той казалъ на баща си, че иска да се ожени за нея.

— Сине мой, — рекълъ му султанътъ, — недей прави това! Тая селянка не е за тебе. Азъ съмъ ти намѣрилъ мома — дъщерята на единъ паша, най-богатиетъ въ Цариградъ.

Като видѣлъ, че не ще го раздума, султанътъ пратилъ да повикатъ момата.

— Синъ ми иска да му станешъ невѣста, — рекълъ ѝ той. — Съгласна ли си?

— Царьо честити, — казала тя, безъ да се смути, — какъвъ занаятъ знае синъ ти?

— Хайде де! — изсмѣлъ се султанътъ. — Ти луда ли си? Какъвъ по-добъръ занаятъ отъ това — да цурувашъ? Единъ князъ има ли нужда отъ занаятъ?

— Царьо честити, човѣкъ не знае, що може да му дойде дѣ глава. Ако момъкътъ знае занаятъ, вземамъ го. Ако ли не — не е знаеме.

— Добре, — рекълъ князътъ. — Азъ ще науча занаятъ.

Следъ нѣколко дня султанътъ и царедворцитѣ си тръгнаха, а той останалъ въ селото да чиракува при единъ килимарь. Следъ година станалъ най-голѣмъ майсторъ отъ всички килимари.

Момата се съгласила тогава да го вземе. Той я отвелъ въ Цариградъ, кждето се оженили и заживѣли честито.

Князътъ ималъ една слабостъ: обичалъ да си похапва. Веднѣжъ чулъ да се приказва, че нѣкжде си край града, до стария мостъ, имало ханче, дето готвѣли толкова вкусно, колкото никжде другаде. Той се преоблѣкълъ като търговецъ и отишълъ въ ханчето.

Посрещнали го двама души съ престилки и го запитали, що ще поржча.

— Сложете ми отъ най-хубавото, що имате! — поржчалъ той.

Тѣ го поканили да влѣзе въ отдѣлна стаичка, отредена за знатни люде и богаташи, и му поднесли голѣма тепсия съ всѣкакви ястиета, кое отъ кое по-вкусни.

Князътъ почналъ да яде. Въ стаичката нѣмало друго. Гостбитѣ били наистина много вкусни и той се чудѣлъ, какъ може въ такава проста гостилница да готвятъ толкова добре. Но по едно време усѣтилъ, че потѣва. И масата, и подътъ, и столоветѣ — всичко потѣвало съ него. Докле стане и разбере, ето че се намѣрилъ въ едно дълбоко подземие.

Наоколо било тъмно. Само нѣкжде отгоре падала слаба свѣтлина. Князътъ надалъ викъ — и ето, че въ мигъ се нахвърляли върху него петима разбойници съ ножове, готови да го убиятъ.

Но той запазилъ хладнокрѣвие.

— Защо ще ме убивате? — рекълъ имъ князътъ. — Вземете ми паритѣ и ме оставете живъ. Азъ съмъ търговецъ на килими. Още отъ детинство съмъ се училъ на килимарство. Дайте ми станъ, вълна и коприна, па ме дръжете тукъ да ви работя. Отъ моитѣ килими ще спечелите много пари.

Разбойниците се съгласили.

Князътъ заработилъ въ тъмницата. Въ това време цѣлиятъ дворецъ почналъ да се безпокои: днитѣ ми-

навали, а князътъ не идвалъ и нищо се не чувало за него. Никой го не знаелъ, кжде е. Пратили хора да го търсятъ, но всички дирежи останали безплодни. По цѣлия градъ се разчуло, че князътъ е изчезналъ.

Дочули за това и разбойниците, но и на умъ имъ не идвало, че килимарътъ ще да е изчезналиятъ князь. А той работѣлъ денонощно и тѣ били много доволни отъ голѣмата му сръчностъ.

Отъ време на време тѣ вкарвали въ тъмницата по нѣкой богаташъ и го убивали предъ очитѣ на княза, който съжалявалъ, че не може да защити невинния човѣкъ. Презъ нощта изнасяли тѣлото и го хвърляли въ морето.

Наведенъ надъ стана, князътъ тъчелъ, безъ да губи време. Тая усилена работа го спасявала отъ отчаянието, въ което би изпадналъ, ако имаше време да мисли за своето тежко положение. Подъ свѣтлината на малка мъждива лампа той работѣлъ цѣлъ день; само на обѣдъ и вечеря си почивалъ по-малко, додето се нахрани. Следъ вечеря тъчелъ до полунощъ. После заспивалъ, съсипанъ отъ работа, а сутринъ ставалъ още призори и сѣдалъ отново на стана.

Той си често спомнялъ за своята жена и за баща си — и тогава го обземала страшна мъжа. Но веднага се залавялъ още по-усилено за работа, като се утешавалъ, че колкото по-скоро изкара килима, толкова повече ще може да се надява за освобождение.

Защото князътъ ималъ една тайна мисълъ. Той гледалъ — килимътъ да излѣзе много хубавъ и да се свърши по-скоро. На него се надявалъ той.

— Азъ не работя само за себе си, — мислѣлъ си тъкачътъ. — Ако стане това, шо съмъ намислилъ, ще спася живота на мнозина, които биха попаднали като мене — въ това ханче съ вкуснитѣ гостби. Ще ги отърва отъ оная ужасна смъртъ, която щѣше безъ малко да сполети и мене.

Минали шесть месеца, откакъ князътъ билъ затворенъ. Той свършилъ единъ голѣмъ килимъ — наистина много хубавъ. Въ тая работа той вложилъ цѣлото си знание и умѣние. На килима се виждали, изтъкани съ пѣстра коприна, цвѣтя и пеперуди, лѣвоуе, тигри и зебри. Ловци препущали конетѣ си по цѣвнали

ливади, а задъ тѣхъ се синѣели планини. Съ малко потъмни конци князътъ извезалъ между шаркитѣ своето име и посочилъ съ нѣколко думи мѣстото, където е затворенъ. Тия букви приличали на украшения, та не можели лесно да се забележатъ. Па и разбойниците били прости люде.

— Ето ви единъ скъпъ килимъ, — рекълъ имъ князътъ. — Идете го продайте на нѣкой паша. Още по-добре — на самия султанъ: той обича хубави килими. Но недейте го дава за по-малко отъ хиляда жълтици.

Двама отъ разбойниците се преоблѣкли като продавачи и почнали да разнасятъ голѣмия килимъ по града и да викатъ, че се продава. Всички се стичали да го гледатъ и се чудѣли на хубавата изработка, но никому се не давали хиляда жълтици.

Минали и край двореца. Султанътъ се научилъ, че нѣкакви си хора продаватъ великолепенъ килимъ, и пратилъ да ги повикатъ. Тѣ разгънали предъ царя килима. Той се толкова възхитилъ, като го видѣлъ, че броилъ паритѣ веднага.

Килимътъ билъ проснатъ въ единъ отъ чертозитѣ. Цѣлото семейство на султана се събрало да го гледа. Дошла и младата снаха на царя, която мислѣла непрестанно за изчезналия си мжжъ. Тя познала по изработката, че тоя килимъ ще да е тъканъ отъ кюрдъ или отъ майсторъ, който се е училъ при кюрди. И тогава ѝ станало още по-тежко: тя си спомнила, че князътъ изучилъ килимарство, само за да се ожени за нея.

Додето другитѣ наоколо се чудѣли на хубавитѣ багри и на сполучливитѣ шарки, жената разглеждала мълчаливо и внимателно килима.

Току изведнѣжъ тя извикала:

— Има и букви! Нѣщо е написано!

Всички се заели да четатъ — и прочели името на княза, а после — че е затворенъ въ ханчето при стария моетъ.

— Мжжъ ми е изтъкалъ тоя килимъ, — рекла тя. — Той ни вика на помощъ.

Султанътъ заповѣдалъ веднага да отидатъ войници и да заобиколятъ ханчето. Разбойниците току що се били върнали съ хилядата жълтици и си ги дѣлѣли, а князътъ билъ започналъ новъ килимъ, когато вой-

ниците разбили желъзната врата на тъмницата. Тѣ око-
вали разбойниците въ вериги, а княза извели отъ под-
земието. Той билъ мършавъ и бледенъ.

Когато царскиятъ синъ пригръналъ жена си, той
й рекълъ :

— Моя скъпа невѣсто, на тебе дължа живота си.
Работата, която обикнахъ отъ обичъ къмъ тебе, ме
спаси.

Разбойниците били наказани съ смъртъ, а султа-
нътъ далъ на народа угощение, която траяло седемь
деня : голъма била радостъта му, че синъ му се отър-
валъ отъ ужасна смъртъ.

Великанъ — себелубецъ

(Английска приказка)

Всѣки день следъ пладне децата, завръщайки се отъ училище, обичаха да се отбиватъ въ градината на великана да си поиграятъ.

Тая градина бѣ хубава и голѣма, обрасла съ мека зелена трѣва. Тукъ-тамѣ между трѣвата се забелѣзваха хубави цвѣтя, прилични на звезди; дванадесетъ дървета на пролѣтъ се покриваха и снѣжни бѣлорозови цвѣтове, а презъ есенъта се огъваха подъ тежината на овощията. Птички кацаха по дърветата и пѣеха толкова нѣжно, че децата оставяха понѣкога игритѣ си за да ги послушатъ.

Веднѣжъ великанътъ се завърна въ къщи. Той бѣше отишълъ при приятеля си — човѣкоядецъ и бѣ прекаралъ на гости у него седемъ години.

Когато се върна въ градината си, той намѣри тамъ децата, както играеха.

— Какво правите тукъ? — каза той сърдито.

Децата уплашени се разбѣгаха.

— Тая градина е моя — каза великанътъ, — всѣки трѣбва да знае това, и само азъ имамъ право да влизамъ въ нея.

И той обгради съ висока стена градината, и закова една дъсчица съ надписа:

Входътъ въ градината е забраненъ

Великанътъ бѣше голѣмъ себелубецъ.

Отъ тогава горкитѣ малки деца не намираха мѣсто за игра. Тѣ се опитаха да играятъ на улицата, но тя бѣше много прашна и пълна съ остри камъни.

Излизайки отъ училището, тѣ често обикаляха покрай високата стѣна и си говорѣха за хубавата градина.

— Колко бѣхме щастливи тамъ! — си повтаряха тѣ.

Сетне настѣпи пролѣтъта и навсѣкжде цѣфнаха цвѣтята и запѣха птичкитѣ. Само въ градината на вели-

кана — царуваше рай. Птичките не виждайки децата не искаха да пѣятъ, а дърветата забравиха да цвѣтятъ. Случайно едно цвѣте назърна отъ трѣвата, но като видѣ дъсчицата съ надписъ, то се нажали за бѣдните деца, скри се въ земята и заспа.

Отъ запрѣщението на великана бѣха доволни само Снѣгътъ и Мразътъ.

— Пролѣтътъ е забравила нашата градина, — си говорѣха цвѣтята — и ние ще проживѣемъ тукъ презъ цѣлата година. Снѣгътъ покри съ голѣмъ бѣлъ саванъ трѣвата, а Мразътъ укичи всичките дървета съ сребъскрежъ. Тѣ поканиха на гости Северния вѣтъръ, който пристигна много скоро. Той бѣше цѣлъ обвитъ съ кожи и цѣлъ день бучеше въ градината, като събаряше куминитѣ на кжщата. — Тукъ е приятно да се поживѣе, — каза той, — па не би било злѣ да се покани и Градушката. Градушката сжщо се озова скоро на поканата. Всѣки день по три часа, тя чукаше покрива на кжщата, докато не изпотроши керемидитѣ, като въ сжщото време се въртѣше съ ужасна бързина изъ градината. Тя бѣше цѣла облѣчена въ сиво облѣкло, а дѣхътъ ѝ бѣше студень като ледъ.

— Не разбирамъ, защо още не е настѣпила Пролѣтътъ, — каза великанътъ, седналъ до замръзналия прозорець и загледанъ въ градината. — Надявамъ се, че скоро времето ще се промѣни!

— Но Пролѣтътъ не настѣпваше и Лѣтото не дохождаше, Есенъта обогати другитѣ градини съ златисти плодове, само въ градината на великана нѣмаше плодъ.

— Той е голѣмъ себелюбець — каза Есенъта.

И тъй тамъ винаги царуваше Зима, а сѣверниятъ вѣтъръ, Градушката и Снѣгътъ се гонѣха на хоро около дърветата.

Една сутринъ великанътъ лѣгналъ въ постелката си, чу нѣкакви чудни звукове. Тѣ бѣха толкова нѣжни, че той си помисли: „Навѣрно, царскитѣ музиканти минаватъ покрай градината“. Подъ прозореца му пѣеше едно малко птиче. Но като не бѣше отдавна чувалъ пѣенето на птицитѣ въ градината си, гласътъ на пѣещето птиче му се стори, като най-приятната музика на свѣта. Градушката престана да тропа надъ главата му, сѣверниятъ вѣтъръ престана да бучи, а презъ отворе-

ния прозорецъ проникваше нѣжниятъ ароматъ на цвѣтята. — Азъ мисля, че, най-сетне, Пролѣтъта настѣпва, — каза великанътъ и като слѣзе отъ леглото си, погледна отъ прозореца.

Каква картина се представи предъ очитѣ му? Презъ една малка дупка въ стѣната децата бѣха се промъкнали въ градината. На всѣко дърво седѣше по едно малко дете. А дърветата бѣха толкова щастливи отъ това, че прекраснитѣ имъ цвѣтове се разцвѣтѣха и листата имъ нѣжно шумолѣха надъ главичкитѣ на децата. Птичкитѣ, хвъркайки, чуруликаха отъ удоволствие, а цвѣтицата назървайки отъ трѣвата се усмихваха. Тая картина бѣше възхитителна. Само въ най затынтения край на градината царуваше зима. Тамъ бѣ застанало едно малко момченце; то бѣше толкова малко, че не можеше да достигне клонитѣ на дърветата, и като заобикаляше стеблото на едно дърво плачеше съ горѣщи сълзи. Бѣдното дърво бѣше още съвсемъ покрито съ снѣгъ и съ ледъ, а около него бучеше и шумѣше сѣверниятъ вѣтръ. — Покатери се на мене, — каза дървото, като наведе до колкото можеше клонитѣ си. Но момчето бѣше твърде малко.

При тая гледка, сърдцето на великана се смегчи.

— Какъвъ себелюбецъ съмъ билъ, — каза си той. — Сега знамъ, защо не настѣпваше пролѣтъта въ моята градина. Азъ ще покача бѣдното малко момченце на върха на дървото, ще съборя високата стѣна и нека занапрѣдъ децата идватъ, когато щатъ въ моята градина.

Стана му мжно, че е билъ такъвъ себелюбецъ.

Като слѣзе по стълбата, той отвори вратата и влѣзе въ градината. Длцата, като го видѣха, се разбѣгаха. Само малкото момченце остана на мѣстото си, той като пълнитѣ му съ сълзи очи не бѣха забелѣжили великана. Човѣкътъ тихо и предпазливо се приближи до него и го покачи на дървото. И въ сщия мигъ, дървото се покри съ цвѣтове, появиха се птички и запѣха, а малкото момченце, като обгърна шията на великана, цѣлуна го. Другитѣ деца като видѣха, че великанътъ не е вече зълъ, се върнаха, а наедно съ тѣхъ се завърна и Пролѣтъта.

— Тая градина принадлежи на вси, мили деца! — каза великанътъ и, като грабна една голѣма сѣкира, събори високата стѣна.

Хората, които на пладне отиваха на пазаря, видѣха, какъ великанътъ се забавява съ децата въ хубавата градина. Презъ цѣлия день децата играеха съ него; когато вечеръта се прибираха да се сбгуватъ съ него, той ги попита: „Отдѣ е вашиятъ малъкъ приятель, онова момченце, което азъ качихъ на дървото?“

Великанътъ бѣше обикналъ това малко момченце повече отъ другитѣ заради неговата цѣлувка.

— Не знаемъ, — казаха децата. — То е отишло нѣкъжде.

— Кажете му, утре пакъ да дойде, — каза великанътъ.

Но децата отговориха, че не знаятъ де живѣе и че никога по-напредъ не сж го виждали. Това наскърби великана. Всѣки день, следъ училищнитѣ си занатия, децата дохождаха въ градината да играятъ. Само малкото момченце — любимецътъ на великана — не дохождаше. Великанътъ обичаше всичкитѣ деца; но много тжжеше за своя малъкъ приятель и често говорѣше за него. — Колко бихъ искалъ да го видя, — повтаряше той.

Минаваха годинитѣ; великанътъ — остаряваше и слабѣеше. Той не можеше вече да върви. Веднѣжъ въ креслото си, той гледаше играещитѣ деца и се радваше на градината си.

— Азъ имамъ много хубави цвѣтя, — казваше той, — но децата сж по-хубави.

Веднѣжъ, презъ една зимна сутринь, обличайки се, той погледна отъ прозореца. Сега той обичаше Зимата, защото знаеше, че презъ това време Пролѣтъта си почива и че цвѣтята спятъ. Отведнѣжъ той опули очи и съ пчуда погледна. Онова що видѣ, бѣше наистина чудесно. Въ затѣнтения край на градината се издигаше едно дърво, покрито съ чудни бѣли цвѣтове. Клонитѣ му бѣха отъ чисто злато, на тѣхъ висѣха сребристи плодове, а долу подъ дървото стоеше момченцето, което той толкова обичаше. Великанътъ се затече въ градината, той се приближи до момченцето, но като го видѣ, гнѣвно извика:

— Кой се е осмѣлилъ да те нарани? — Кажи ми, азъ ще взема голѣмия си мечъ и ще го убия.

На ржцетѣ на момченцето имаше рана отъ гвоздей; сжщо такава рана имаше и на краката му.

— Не, отговори детето, — това сж ранитѣ на обичьта.

— Кой си ти! — попита великанътъ.

Чувство на благовѣние то облада и той колѣничу предъ детето.

А детето, усмихвайки се каза:

Веднѣжъ ти ми позволи да играя въ твоята градина, а сега нека отидемъ въ моята градина, въ Рая.

Когато децата следъ обѣдъ дотърчаха въ градината, намѣриха великана мъртъвъ подъ дървото и покритъ съ бѣли цвѣтя.

Съдържание

	стр.
Златното гърне	3
Подземният царь	23
Беламъ, Теламъ, Селамъ	32
Очитъ на князь Кунала	42
Човѣкоядецътъ	53
Царътъ на въздушнитъ духове	63
Зрънце бисерь	79
Село Кушкундалево	83
Кокосовиятъ орѣхъ	86
Килимътъ на княза	100
Великанъ — себелюбецъ	105

БИБЛИОТЕКА

„ИЗБРАНИ ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВѢТЪ“

Събрани отъ Николай Райновъ.

Царството на приказкитѣ е толкова привлѣкателно, колкото и поучително, не само за децата, а и за възрастнитѣ.

Въ приказкитѣ е кристализирана цѣлата мъдрость на народитѣ. Пълни съ освежителна поезия, тѣ съдържатъ и трезва поука. Отъ това голѣмо духовно съкровище, натрупано отъ всички народи, всѣко българско дете трѣбва да вкуси.

Дете, което не се е кжпало въ свѣтлитѣ лъчи на приказката, което не е дишало нейния чистъ въздухъ, което не е слушало съ спотаенъ дѣхъ нейнитѣ прелести, това дете нормално се не развива.

Библиотека „Приказки отъ цѣлъ свѣтъ“ ще обгърне постепенно всички най-хубави приказки на вси времена и народи, както и творби на велики поети — майстори-разказвачи на приказки и легенди.

Първата годишнина обема следнитѣ сборници :

Дървото на приказкитѣ	Морската царица
Вълшебни приказки	Книга на чудесата
Приказки на Добрата фея	Царьтъ на птицитѣ
Кристалниятъ дворець	Златната рибка
Златното гърне	Индийски приказки

Годишниятъ абонаментъ е 240 лв., платими на два срока : 120 лв. при записването и 120 лв. следъ получаването на кн. III. (За групи абонати-ученици се допускатъ 4 срока по 60 лв.)

Отдѣлната цена на всѣка книга е 30 лв.

Настоятель може да бжде всѣки като запише 5 абонати.

Годишнината почва отъ септември.

Който предплати цѣлата сума получава веднага всички излъзли книги.

Книгитѣ на библиотека „Приказки отъ цѣлъ свѣтъ“ сж одобрени отъ Министерството съ № 14548, год. 1931.

Всичко се изпраща до :

Ст. Атанасовъ,

София, — ул. Неофитъ Рилски, 36,

ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВѢТЪ

Преразказани отъ Николай Райновъ.

(Одобр. М. Н. Пр. № 37,643, год. 1931)

1 Дървото на приказките	лв. 30	подв. 40
2 Добрата фея, весели прик.	„ 30	„ 40
3 Кристалниятъ дворець	„ 30	„ 40
4 Вълшебни приказки	„ 30	„ 40
5 Златното гърне, и др.	„ 30	„ 40
6 Царски приказки	„ 30	„ 40
7 Морската царица и др.	„ 30	„ 40
8 Златната рибка и др.	„ 30	„ 40
9 Торба приказки за русалки	„ 30	„ 40
10 Книга на чудесата,	„ 30	„ 40
11 Магьосникътъ и др.	„ 30	„ 40
12 Източни приказки	„ 30	„ 40
13 Зеленото джудже и др.	„ 30	„ 40
14 Индийски приказки	„ 30	„ 40
15 Царица Роза, и др.	„ 30	„ 40
16 Персийски приказки	„ 30	„ 40
17 Славянски приказки	„ 30	„ 40
18 Хубави стари приказки	„ 30	„ 40
19 Северни приказки	„ 30	„ 40
20 Стариятъ гарванъ и др.	„ 30	„ 40
21 Омагьосаното царство и др.	„ 30	„ 40
22 Златни сърдца	„ 30	„ 40
23 Морски деца и др.	„ 30	„ 40
24 Седемътъ чудовища	„ 30	„ 40
25 Алмазътъ на Изтокъ	„ 30	„ 40
26 Бисерна огърлица и др.	„ 30	„ 40
27 Вуйчо отъ Америка	„ 30	„ 40
28 Златното птиче	45	—
29 Юнакъ надъ юнацитъ	45	—
30 Най-хубавитъ бълг. приказки	65	—
Най-хубавитъ басни за деца, отъ Т. Траяновъ	лв. 30	
Нещо Чорлавиятъ, смѣшни и печални истории	„ 30	
По чужди земи (Около свѣта въ картини)	„ 40	
Всички на работа (Ръчна работа за деца)	„ 30	
Чичо Томовата колиба, отъ Бичеръ Стоу	„ 50	
100,000 „Защо“, отъ М. Илинъ съ 95 рисунки	„ 30	
Децата на свещения огънь, отъ А. Ванъ	„ 30	
Три деца около свѣта, отъ К. Линчъ	„ 40	
Скитанията на младия бѣглець	„ 45	

Пълнитъ каталогъ се изпраща при поискване отъ
Ст. Аванасовъ — София, ул. Б. Рилски 36.